

**TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ, AR-GE MERKEZİ,
TASARIM MERKEZİ VE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME
MERKEZİNDE ÇALIŞAN HİZMET ERBABININ
ELDE ETMİŞ OLDUĞU ÜCRET GELİRİNİN
VERGİLENDİRİLMESİ, MUHASEBELEŞTİRİLMESİ
VE BEYAN EDİLMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Umut ÇİRAY

Kütahya-2025

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Maliye Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ, AR-GE MERKEZİ,
TASARIM MERKEZİ VE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME
MERKEZİNDE ÇALIŞAN HİZMET ERBABININ ELDE ETMİŞ
OLDUĞU ÜCRET GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİ,
MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE BEYAN EDİLMESİ**

Danışman:
Doç. Dr. Tuba GEZER

Hazırlayan:
Umut ÇİRAY

Kütahya - 2025

Kabul ve Onay

KÜTAHYA DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Maliye Ana bilim dalında, 202285391025 öğrenci numaralı, Umut ÇİRAY'ın hazırlamış olduğu *“TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ, AR-GE MERKEZİ, TASARIM MERKEZİ VE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME MERKEZİNDE ÇALIŞAN HİZMET ERBABININ ELDE ETMİŞ OLDUĞU ÜCRET GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİ, MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE BEYAN EDİLMESİ”* başlıklı yüksek lisans tez çalışması ile ilgili tez savunma sınavı jüri tarafından yapılmış ve adayın tezinin OY BİRLİĞİ ile kabul edilmesine karar verilmiştir.

04/02/2025

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Ret
Doç. Dr. Tuba GEZER (Danışman) (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Maliye A.B.D.)		
Doç. Dr. İnci SANDALCI (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Maliye A.B.D.)		
Prof. Dr. Ersan ÖZ (Pamukkale Üniversitesi, Maliye A.B.D.)		

Onay

Doç. Dr. Eray ACAR

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “*Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Ar-Ge Merkezi, Tasarım Merkezi ve Teknoloji Geliştirme Merkezinde Çalışan Hizmet Erbabının Elde Etmiş Olduğu Ücret Gelirinin Vergilendirilmesi, Muhasebeleştirilmesi ve Beyan Edilmesi*” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

04/02/2025

Umut ÇİRAY

Özgeçmiş

Umut ÇİRAY, Afyon Kocatepe Üniversitesi Maliye, Anadolu Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Lisans, Atatürk Üniversitesi İş Sağlığı ve Güvenliği, Anadolu Üniversitesi Adalet Ön Lisans, Yeni Yüzyıl Üniversitesi İş Sağlığı ve Güvenliği Tezli Yüksek Lisans mezundur.

Çalışma hayatına kamuda başlamış, Gelir İdaresi Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü ve Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'nda çeşitli görevlerde bulunmuştur.

2018 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettişliği görevinden ayrılarak özel sektöre geçmiş, hali hazırda İş ve Sosyal Güvenlik alanında denetim ve danışmanlık yapan bir şirkette üst düzey yönetici olarak görev almaktadır.

Yazar İş ve Sosyal Güvenlik alanında uzman olup bu alanda yayımlanmış birçok çalışması mevcuttur.

ÖZET

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ, AR-GE MERKEZİ, TASARIM MERKEZİ VE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME MERKEZİNDE ÇALIŞAN HİZMET ERBABININ ELDE ETMİŞ OLDUĞU ÜCRET GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİ, MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE BEYAN EDİLMESİ

ÇİRAY, Umut

Yüksek Lisans Tezi, Maliye Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tuba GEZER

Şubat, 2025, 125 sayfa

Dünya genelinde gerek devletler gerekse şirketler özelinde hız kesmeden devam eden bir teknolojik rekabet söz konusudur. Ulusal ekonomilere kısa ve uzun dönemde önemli katkılar sunan bu rekabet ortamı birçok devlet tarafından desteklenmekte hatta finanse edilmektedir. Ülke olarak bu yarışa dahil olabilmek için 2001 yılında yayımlanan yasal düzenlemeler ile önemli bir adım atılmıştır. Kamu kesimi tarafından Ar-Ge faaliyetlerine ilişkin destekler sistematik olarak devam etmekte ve sürekli çeşitlendirilmektedir.

Hizmet erbabının elde etmiş olduğu ücret gelirinin hesaplanması, muhasebeleştirilmesi ve ilgili kurumlara bildirilmesi yasal olarak düzenlenmiştir. Ayrıca bahse konu yasal düzenlemelerde belirlenen usule uyulmaması durumu çeşitli müeyyidelere tabi tutulmuştur.

Uygulamada Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Tekmer'lere ilişkin birçok destek, teşvik ve indirim bulunmaktadır. Her modele ilişkin özellikli durumlar ve bazı farklılıklar olsa da bahse konu desteklerin birçoğunun benzer nitelikte olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Ar-Ge faaliyetlerini desteklemek amacıyla ilgili Bakanlıklar tarafından verilen destekler, teşvikler ve istisnalar, ücret gelirinin hesaplanması, vergilendirilmesi, prime tabi tutması, muhasebeleştirilmesi ve beyan sürecini karmaşık bir hale getirmiş durumdadır.

Tez çalışmamızda Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Tekmer'de çalışan hizmet erbabının elde etmiş olduğu ücret gelirinin hesaplanması, vergilendirilmesi, muhasebeleştirilmesi ve beyan edilme usulü detaylıca irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Ar-Ge Merkezi, Tasarım Merkezi, Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Ücret Geliri

ABSTRACT

TAXATION, ACCOUNTING AND DECLARATION OF SALARY WAGE INCOME EARNED BY EMPLOYEES WORKING IN TECHNOLOGY DEVELOPMENT ZONE, R&D CENTER, DESIGN CENTER AND TECHNOLOGY DEVELOPMENT CENTER

ÇİRAY, Umut

Master Thesis, Department of Public Finance

Supervisor: Assoc. Prof. Tuba GEZER

February, 2025, 125 pages

Global technological competition persists unabated, both among nation-states and within corporate entities. This competitive landscape, which significantly contributes to national economies in both the short and long terms, is endorsed and often financed by numerous governments. In order to participate in this race, our country took a significant step forward with the promulgation of legal regulations in 2001. The public sector systematically continues to support and diversify R&D activities.

The computation, accounting, and reporting of wage income earned by employees to relevant authorities are governed by legal provisions. Furthermore, non-compliance with the procedures outlined in these legal regulations is subject to various penalties.

In practice, numerous supports, incentives, and discounts are available for R&D and Design Centers, Technology Development Zones, and Tekmers. Despite specific situations and certain differences for each model, it is observed that many of these supports are similar in nature. However, the supports, incentives, and exemptions provided by the relevant Ministries to promote R&D activities have rendered the processes of calculating, taxing, subjecting to premiums, accounting, and reporting wage income complex.

This thesis will provide a detailed examination of the procedures for calculating, taxing, accounting, and reporting the wage income earned by employees working in R&D and Design Centers, Technology Development Zones, and Tekmers.

Keywords: Design Center, R&D Center, Salary Income, Technology Development Zone

ÖNSÖZ

Bu Yüksek Lisans Tez Çalışmasında, güncel mevzuat ve yerleşik mali uygulamalar kapsamında elde ettiğim bilgileri dikkatinize sunmaktayım. Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Ar-Ge Merkezi, Tasarım Merkezi ve Teknoloji Geliştirme Merkezinde Çalışan Hizmet Erbabının Elde Etmiş Olduğu Ücret Gelirinin Vergilendirilmesi, Muhasebeleştirilmesi Ve Beyan Edilmesi sürecini detaylıca incelediğim bu çalışmamda güncel mevzuata, örnek hesaplamalara ve uygulamada karşılaşılan bazı sorunlara yer vermekteyim.

Bu çalışmayı hazırlarken geçirdiğim süreçte benden yardımlarını esirgemeyen ve manevi desteğini her an yanımda hissettiğim aileme ve arkadaşlarıma, Yüksek Lisans Tez Çalışma sürecimde, kendimi daha da geliştirmeme katkı sağlayan değerli danışman hocam Doç. Dr. Tuba GEZER'e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
GÖRSELLER LİSTESİ	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ, AR-GE MERKEZİ, TASARIM MERKEZİ VE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME MERKEZİ

1.1. TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ	4
1.1.1. Türkiye’de Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	5
1.1.2. Fonksiyonlarına Göre Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	6
1.1.3. Mülkiyet Yapılarına Göre Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	6
1.1.4. Türkiye’de Teknoloji Geliştirme Bölgesi İstatistikleri	7
1.1.5. Türkiye’de Teknoloji Geliştirme Bölgesi Fikri ve Sınai Mülkiyet Verileri	8
1.1.6. Yıllar İtibariyle Ülkemizde Faaliyete Geçen Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Seyri	8
1.1.7. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Önemi ve Etkileri.....	10
1.1.8. Uluslararası Teknoloji Geliştirme Bölgesi Örnekleri	10
1.2. AR-GE MERKEZİ.....	12
1.2.1. Ar-Ge Personelleri	15
1.2.2. Ar-Ge Merkezi Kurulum Süreci.....	15
1.3. TASARIM MERKEZİ	17
1.3.1. Tasarım Personelleri.....	19
1.3.2. Tam Zamana Eşdeğer (TZE) Personel Sayısı Hesabı	20
1.4. TEKNOLOJİ GELİŞTİRME MERKEZİ	21

İKİNCİ BÖLÜM

GELİR VERGİSİ SİSTEMİ VE ÜCRET GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

2.1. GELİR VERGİSİ SİSTEMİ	27
2.1.1. Dünya’da Gelir Vergisinin Tarihsel Gelişimi.....	27
2.1.2. Türkiye’de Gelir Vergisinin Tarihsel Gelişimi.....	28
2.1.3. Vergi Tarifesi.....	28

2.1.3.1. Düz Oranlı Vergi Tarifesi	29
2.1.3.2. Artan Oranlı Vergi Tarifesi	29
2.1.3.3. Azalan Oranlı Vergi Tarifesi	30
2.1.4. Gelirin Unsurları	30
2.1.4.1. Ücret Gelirleri	30
2.1.4.2. Serbest Meslek Kazançları	30
2.1.4.3. Ticari Kazançlar	31
2.1.4.4. Zirai Kazançlar	31
2.1.4.5. Gayrimenkul Sermaye İradı	31
2.1.4.6. Menkul Sermaye İradı	31
2.1.4.7. Diğer Kazanç ve İratlar	31
2.1.5. Türkiye’de Ücret Gelirinin Vergilendirilme Aşamaları	31
2.1.5.1. Brüt Ücretin Hesaplanması	32
2.1.5.2. Sosyal Güvenlik Primi ve İşsizlik Sigortası Primi Kesintileri	32
2.1.5.3. Gelir Vergisi Matrahı	32
2.1.5.3.1. Gelirlerden İndirilecek Giderler	33
2.1.5.3.2. Vergi İstisnaları ve Muafiyetler	33
2.1.5.3.3. Gelir Vergisi Matrahının Bulunması	33
2.1.5.4. Gelir Vergisi Kesintisi	34
2.1.5.5. Damga Vergisi Kesintisi	34
2.1.5.6. Net Ücretin Hesaplanması	34
2.1.5.7. Vergi ve Primlerin Beyanı Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi (MPHB)	34
2.1.5.7.1. Beyanname Verme Dönemleri	34
2.1.5.7.2. Aylık Beyanname	35
2.1.5.7.3. Üç Aylık Beyanname	35
2.1.5.7.4. Ödeme Tarihi	35
2.1.5.8. Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi	35
2.2. ÜCRET	36
2.2.1. Ücretin Tanımı	36
2.2.2. Ücretin Unsurları	37
2.2.3. Ödenecek Ücretin Tespiti	38
2.2.4. Ücret Türleri	39
2.2.4.1. Hesaplama Şekillerine Göre Ücretler	39
2.2.4.1.1. Brüt Ücret	39
2.2.4.1.2. Net Ücret	39
2.2.4.1.3. Akort (Parça Başı) Ücret	39
2.2.4.1.4. Yüzde Usulü Ücret	39
2.2.4.1.5. Götürü Ücret	40
2.2.4.1.6. Bahşişler	40
2.2.4.1.7. Asıl Ücret ve Giydirilmiş Ücret	40
2.2.4.2. Zamana Göre Ücretler	41
2.2.4.2.1. Saatlik Ücret	41
2.2.4.2.2. Günlük Ücret	41
2.2.4.2.3. Maktu (Aylık) Ücret	41
2.2.4.3. Ödeme Şekillerine Göre Ücretler	42
2.2.4.3.1. Ayni Ücret	42
2.2.4.3.2. Nakdi Ücret	42

2.2.4.4. Ücret Ekleri	43
2.2.4.4.1. Olaya Bağlı Ücret Ekleri	43
2.2.4.4.2. Doğum Yardımı	43
2.2.4.4.3. Ölüm Yardımı	43
2.2.4.4.4. Evlilik Yardımı	43
2.2.4.5. Olaya Bağlı Olmayan Ücret Ekleri	44
2.2.4.5.1. Prim	44
2.2.4.5.2. İkramiye	44
2.2.4.5.3. Teşvik	44
2.2.4.5.4. Provizyon	44
2.2.4.5.5. Kardan Pay Alma	44
2.2.4.5.6. Tazminatlar	44
2.2.5. Ücret Bordrosu	45
2.2.6. Ücret Hesaplama Yöntemleri	47
2.2.6.1. Brüt Ücret	47
2.2.6.2. Net Ücret	48
2.2.7. Yasal Kesintiler	48
2.2.7.1. Sosyal Sigorta Prim Oranları	48
2.2.7.2. Gelir Vergisi Tarifesi	48
2.2.7.3. Asgari Ücret Gelir ve Damga Vergisi İstisnası	49
2.2.8. Ücret Hesaplamasında Özellikli Durumlar	52
2.2.8.1. Asgari Ücret	52
2.2.8.2. Yarım Ücret	53
2.2.8.3. Fazla Çalışma Ücreti	53
2.2.8.4. Fazla Sürelerle Çalışma Ücreti	53
2.2.8.5. Hafta Tatili Ücreti	54
2.2.8.6. Ulusal Bayram ve Genel Tatil Ücreti	54
2.2.8.7. Yıllık İzin Ücreti	54
2.2.8.8. Huzur Hakkı	55
2.2.8.9. Geçici İş Göremezlik (İstirahat) Raporları	55
2.2.8.10. Eksik Günler	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEKNOPARK, AR-GE MERKEZİ, TASARIM MERKEZİ VE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME MERKEZLERİNE VERİLEN İNDİRİM, İSTİSNA, DESTEK VE TEŞVİKLER İLE ÖRNEK BORDRO HESAPLAMALARI

3.1. TÜRKİYE'DE AR-GE FAALİYETLERİNE VERİLEN İNDİRİM, İSTİSNA, DESTEK VE TEŞVİKLER 58

3.2. GELİR VERGİSİ TEŞVİKİNDEN FAYDALANABİLECEK OLANLAR 60

3.2.1. Ar-Ge Merkezinde Çalışan Personellerden Gelir Vergisi Teşvikinden Faydalanabilecek Olanlar	60
3.2.1.1. Araştırmacı	60
3.2.1.2. Teknisyen	60
3.2.1.3. Destek Personeli	60
3.2.1.4. Kamu Personeli	61
3.2.1.5. Geçici ve Sözleşmeli Personel	61

3.2.1.6. Şirket Ortakları	61
3.2.1.7. Emekli Personel.....	62
3.2.1.8. Serbest Meslek Erbabına Ödenen Ücretler	63
3.2.1.9. Yabancı Uyruklu Personel	63
3.2.2. Teknoloji Geliştirme Bölgesinde Çalışan Personellerden Gelir Vergisi	
Teşvikinden Faydalanabilecek Olanlar	63
3.2.2.1. Araştırmacı	63
3.2.2.2. Teknisyen.....	63
3.2.2.3. Destek Personeli	64
3.2.2.4. Yazılım Personeli.....	64
3.2.2.5. Kamu Personeli	64
3.2.2.6. Yönetici Şirketlerde Çalışan Personel	64
3.2.2.7. Geçici Sözleşmeli Personel	65
3.2.2.8. Şirket Ortakları ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Durumu	65
3.2.2.9. Emekli Personel.....	66
3.2.2.10. Serbest Meslek Erbabına Ödenen Ücretler	66
3.2.2.11. Başka Şirketlerin Çalışanlarına Ödenen Ücretler.....	66
3.2.2.12. Yabancı Uyruklu Personel	67
3.2.3. Tasarım Merkezinde Çalışan Personellerden Gelir Vergisi Teşvikinden	
Faydalanabilecek Olanlar	67
3.2.3.1. Tasarımcı	67
3.2.3.2. Teknisyen.....	67
3.2.3.3. Destek Personeli	67
3.2.4. 5746 Sayılı Kanun ve 4691 Sayılı Kanun Kapsamında Net Ücret Sistemi	
İle Çalışan Hizmet Erbabının Sigorta Primine Esas Kazancının	
Hesaplanması	67
3.3. TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ, AR-GE VE TASARIM	
 MERKEZİNDE ELDE EDİLEN ÜCRET GELİRİNİN	
 VERGİLENDİRİLMESİ	68
3.4. TEKNOPARKLARDA UZAKTAN ÇALIŞMA UYGULAMASI	73
3.5. TEKNOPARK, AR-GE VE TASARIM MERKEZİNDE ELDE EDİLEN	
 ÜCRET GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ÖRNEK	
 HESAPLAMALAR	74

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÜCRET GELİRİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE BEYANI

4.1. ÜCRET GELİRİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	79
4.1.1. Genel Ücret Tahakkukun Muhasebeleştirilmesi	79
4.1.1.1. Ücretin Tahakkuku	80
4.1.1.2. Personele Ücretin Ödenmesi	80
4.1.1.3. Gelir Vergisinin Ödenmesi	81
4.1.1.4. Sigorta Primlerinin Ödenmesi	81
4.1.2. AR-GE Ücret Tahakkukun Muhasebeleştirilmesi.....	85
4.1.2.1. Ücretin Tahakkuku	86

4.1.2.2. Personeler Ücretin Ödenmesi	86
4.1.2.3. Gelir Vergisinin Ödenmesi	87
4.1.2.4. Sigorta Primlerinin Ödenmesi	87
4.1.3. Teknoloji Geliştirme Bölgesi Ücret Tahakkukun Muhasebeleştirilmesi	87
4.1.3.1. Ücretin Tahakkuku	88
4.1.3.2. Personeler Ücretin Ödenmesi	90
4.1.3.3. Sigorta Primlerinin Ödenmesi	90
4.2. ÜCRET GELİRİNİN BEYANI.....	90
4.2.1. Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi	91
4.2.1.1. Genel Bilgiler Ekranı	93
4.2.1.2. Vergiye Tabi İşlemler	94
4.2.1.3. Ödemeler	95
4.2.1.4. Vergi Bildirimi.....	97
4.2.1.5. SGK Bildirimleri	98
4.2.1.6. Düzenleme Bilgileri	99
4.2.1.7. Ekler	99
4.2.1.8. Paketleme	100
4.2.2. Örnek Ücret Gelir Beyan Tahakkuku	101
4.2.2.1. Ücret Tahakkuk Fişi	102
4.2.2.2. SGK Prim Tahakkuk Fişi	103
4.2.2.3. Teknoloji Geliştirme Merkezi SGK Prim Tahakkuk Fişi	104
4.2.2.4. Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinde SGK Prim Tahakkuk Fişi.....	105
BEŞİNCİ BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖNERİLER	
5.1. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	107
KAYNAKÇA.....	112
DİZİN	124

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: Fonksiyonlarına Göre Teknoloji Geliştirme Bölgeleri.....	6
Tablo 1.2: Mülkiyet Yapılarına Göre Teknoloji Geliştirme Bölgeleri.....	7
Tablo 1.3: STB Tarafından Hazırlanan TGB İstatistikleri.....	7
Tablo 1.4: TGB'lerin Fikri ve Sınai Mülkiyet İstatistikleri	8
Tablo 1.5: Dünya Geneline Rağbet Gören TGB'ler	11
Tablo 1.6: Seçilmiş Ülkelerde Uygulanan Ar-Ge Teşvikleri.....	13
Tablo 1.7: STB Tarafından Hazırlanan Ar-Ge İstatistikleri.....	13
Tablo 1.8: Ar-Ge Merkezi Kurulum Süreci.....	16
Tablo 1.9: STB Tarafından Hazırlanan Tasarım Merkezi İstatistikleri	19
Tablo 1.10: Aylar İtibariyle Bildirilen Prim Gün Sayısı.....	21
Tablo 1.11: Türkiye'de Faaliyet Gösteren TEKMER'lerin İllere Göre Dağılımı	23
Tablo 1.12: Tekmer Destek Programına İlişkin Destek Unsurları	24
Tablo 1.13: Tekmer'ler Bünyesinde Faaliyet Gösteren İşletmelere Sağlanan Destekler	24
Tablo 2.1: Vergiye Tabi Gelirin Özellikleri.....	30
Tablo 2.2: Örnek Ücret Hesap Tablosu	46
Tablo 2.3: 213, 4857 ve 5510 Sayılı Kanunlara Göre Ücret Bordrosunda Bulunması Gereken Asgari Bilgiler	47
Tablo 2.4: Çalışanların Sosyal Sigorta ve İşsizlik Sigortası Prim Oranları.....	48
Tablo 2.5: Sosyal Güvenlik Destek Primi Oranı	48
Tablo 2.6: Gelir Vergisine Tabi Gelirlerin Vergilendirilmesinde Uygulanacak Olan Tarife.....	49
Tablo 2.7: Brütten -Nete Örnek Ücret Hesaplama Tablosu.....	50
Tablo 2.8: Netten – Brüte Örnek Ücret Hesaplama Tablosu	50
Tablo 2.9: Emekli Çalışan Brütten Nete Örnek Ücret Hesaplama Tablosu	51
Tablo 2.10: Emekli Çalışan Netten Brüte Örnek Ücret Hesaplama Tablosu	51
Tablo 3.1: Ar-Ge Merkezi, Tasarım Merkezi ve Teknoparklarda Yürütülen Faaliyetlere ve Bu Kapsamdaki Çalışanlara Sağlanan İndirim, İstisna ve Destekler	59
Tablo 3.2: Tekmer ile Ar-Ge Merkezi, Tasarım Merkezi, TGB'ler Tarafından Sağlanan Desteklerin Karşılaştırılması.....	59

Tablo 3.3: Eğitim Durumlarına Göre Gelir Vergisi Stopaj Desteği.....	70
Tablo 3.4: Ar-Ge Faaliyetinde Çalışanların Teşvik ve İstisna Kazanç Tablosu	71
Tablo 3.5: Uzaktan Çalışma Oranları	73
Tablo 3.6: TGB Örnek 1 Ücret Hesaplama Tablosu.....	74
Tablo 3.7: TGB Örnek 1 Ücret Hesaplama Tablosu.....	75
Tablo 3.8: Ar-Ge Merkezi Örnek 3 Ücret Hesaplama Tablosu	76
Tablo 3.9: Tasarım Merkezi Örnek 4 Ücret Hesaplama Tablosu	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Ülkemizde Faal Durumda Olan TGB'lerin Yıllık Artış Seyri	9
Şekil 1.2: Ülkemizde Faaliyete Geçen ve Yapılaşma Sürecinde Olan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	9
Şekil 1.3: Yıllar İtibariyle Ülkemizde Gerçekleştirilen Toplam Ar-Ge Harcamaları	14
Şekil 1.4: Yıllar itibariyle Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerine İlişkin Sigorta Primi Desteği	14
Şekil 1.5: Ar-Ge Personelleri.....	15
Şekil 1.6: Tasarım Merkezi Personelleri.....	20
Şekil 1.7: KOSGEB, Üniversite ve Sanayi İşbirliğinde Üçlü Sarmal Yapı (Triple Helix).....	23
Şekil 2.1: Ücret Gelirinin Vergilendirme Aşamaları.....	32

GÖRSELLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Görsel 4.1: BDP Beyanname Tipi Seçme Ekranı.....	93
Görsel 4.2: BDP Genel Bilgiler Ekranı	94
Görsel 4.3: BDP Vergiye Tabi işlemler Ekranı.....	95
Görsel 4.4: BDP Ödemeler Ekranı	96
Görsel 4.5: BDP Vergi Bildirim Ekranı.....	97
Görsel 4.6: BDP SGK Bildirimleri Ekranı	98
Görsel 4.7: BDP Düzenleme Bilgileri Ekranı	99
Görsel 4.8: BDP Ekler Ekranı	100
Görsel 4.9: BDP Paketleme Ekranı	101
Görsel 4.10: Ücret Gelirinin Beyanına İstinaden Oluşan Tahakkuk Fişi	102
Görsel 4.11: SGK Prim Tahakkuku Sonrası Oluşan Tahakkuk Fişi.....	103
Görsel 4.12: TGB'lerde SGK Prim Tahakkuku Sonrası Oluşan Tahakkuk Fişi.....	104
Görsel 4.13: Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinde SGK Prim Tahakkuku Sonrası Oluşan Tahakkuk Fişi	105

SİMGELER VE KISALTMALAR

a.g.e.	Adı Geçen Eser
AR-GE	Araştırma ve Geliştirme
BDP	Beyanname Düzenleme Programı
BES	Bireysel Emeklilik Sistemi
BOBİ FRS	Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı
BÜ	Brüt Ücret
C.	Cilt
DV	Damga Vergisi
E.	Esas
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GV	Gelir Vergisi
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
H.D.	Hukuk Dairesi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
K.	Karar
KDV	Katma Değer Vergisi
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
M.Ö.	Milattan Önce
MPHB	Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi
MYO	Meslek Yüksek Okulu
NÜ	Net Ücret
R&D	Research And Development
R.G.	Resmî Gazete
S.	Sayı
s.	Sayfa
S.G.	Sayıli Genelge
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SSGSSK	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

STB	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
T.	Tarih
t.y.	Tarih Yok
TDK	Türk Dil Kurumu
TEKMER	Teknoloji Geliştirme Merkezi
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standardı
TGB	Teknoloji Geliştirme Bölgesi
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TZE	Tam Zaman Eşdeğer
Vb.	Ve Benzeri
vd.	Ve Diğerleri
VDB	Vergi Dairesi Başkanlığı
VUK	Vergi Usul Kanunu

TEZ METNİ

GİRİŞ

İnsanlığın tarım toplumundan bilgi toplumuna evrilme sürecinde, “*bilgi, teknolojik ürün ve üretim*” ilişkisi sürekli var olmuştur. Sanayi devrimi ile başlayan üretim süreci rekabet ortamını da kendisi ile birlikte getirmiştir. Birden fazla ekonomik ve sosyal amacı gerçekleştirebilmek için sanayi devrimi ile birlikte filizlenen üniversite sanayi iş birlikleri, petrol krizi sonrası dönemde işsizliğe çözüm bulmak için önemli bir ivme kazanmıştır.

Teknoloji ve inovasyon alanında elde edilen başarılar, ekonomik ve siyasal başarının elde edilebilmesi için önemli bir etkidir. Dolayısıyla teknoloji ve inovasyon devletlerin ana gündem maddelerindendir. Teknoloji ve inovasyon alanında başarı elde edebilmek için de Ar-Ge faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve bu alana kaynak ayrılması önem arz etmektedir. Ayrıca ülkelerin Ar-Ge faaliyetleri için yapmış oldukları harcamalar gelişmişlik düzeyinin ölçülmesinde bir kriter olarak kabul edilmektedir.

Yakın dönemde Teknoloji Geliştirme Bölgeleri bilgi toplumunun simgesi haline dönüşmüş, Ar-Ge Merkezleri, Tasarım Merkezleri ve Teknoloji Geliştirme Merkezi (TEKMER) gibi oluşumlar ile mevcut sistem daha etkin hale dönüşmüştür.

Ülkemizde teknoloji ve inovasyon alanında yürütülen faaliyetlerin desteklenmesi amacıyla 1991 yılında İstanbul Teknik Üniversitesinde, 1992 yılında ise Orta Doğu Teknik Üniversitesinde ilk TEKMER’ler kurulmuştur. Ardından teknoloji geliştirme bölgelerini desteklemek amacıyla 2001 yılında 4691 sayılı Kanunun yayımlanmıştır. İlerleyen süreçte Ar-Ge faaliyetlerinin teknoloji geliştirme bölgelerinde sıkışıp kalmaması için 2008 yılında 5746 sayılı Kanun yayımlanmış ve 2008 yılında Ar-Ge faaliyetlerinin, 2016 yılında ise Tasarım faaliyetlerinin işletme içerisinde de yürütülebilmesi ve desteklenebilmesinin önü açılmıştır. Ayrıca pandemi süreci ile birlikte yapılan düzenlemeler kapsamında uzaktan çalışma yöntemi ile Ar-Ge çalışmalarının bölge ve merkezler dışında da yürütülebilmesine imkân tanınmıştır.

Şubat 2025 itibarıyla Türkiye’de 1.331 Ar-Ge Merkezi, 331 Tasarım Merkezi, 105 Teknoloji Geliştirme Bölgesi ve 31 Teknoloji Geliştirme Merkezi bulunmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türk vergi sistemi oldukça karmaşık bir hal almış ve yönetimi zorlaşmıştır. Savaşın sona ermesinin ardından, hükümet vergi sistemini yeniden düzenleme çalışmalarına başlamıştır. 1946-1960 dönemi, Türkiye için hem siyasi

hem de ekonomik açıdan kritik bir öneme sahiptir. Bu dönemde, günümüzdeki modern vergi politikasının temelleri atılmıştır. 1946'dan itibaren yapılan düzenlemeler çerçevesinde, 1949 yılında gerçekleştirilen Vergi Reformu ile Kazanç Vergisi kaldırılmış ve yerine Gelir ve Kurumlar Vergisi ile Esnaf Vergisi getirilmiştir. Ayrıca, çeşitli kanunlarda yer alan vergi usulü ile ilgili konuların tek bir çatı altında toplandığı Vergi Usul Kanunu da çıkarılmıştır (İnan, 2010, s. 350-352).

Uygulamada Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve TEKMER'lere ilişkin birçok destek, teşvik ve indirim bulunmaktadır. Her modele ilişkin özellikli durumlar ve bazı farklılıklar olsa da bahse konu desteklerin birçoğunun benzer nitelikte olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Ar-Ge faaliyetlerini desteklemek amacıyla ilgili Bakanlıklar tarafından verilen destekler, teşvikler ve istisnalar, ücret gelirin hesaplanması, vergilendirilmesi, prime tabi tutması, muhasebeleştirilmesi ve beyan sürecini karmaşık bir hale getirmiş durumdadır.

Çalışmanın birinci bölümde teknoloji geliştirme bölgeleri (TGB), Ar-Ge merkezleri, tasarım merkezleri ve teknoloji geliştirme merkezleri (Tekmer), ikinci bölümde gelir vergisi sistemi ve ücret gelirin vergilendirilmesi, üçüncü bölümünde teknopark, Ar-Ge merkezi, tasarım merkezi ve teknoloji geliştirme merkezlerine verilen indirim, istisna, destek ve teşvikler ile örnek bordro hesaplamaları, dördüncü bölümde ise ücret gelirin muhasebeleştirilmesi ve beyanı incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM
TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ, AR-GE MERKEZİ, TASARIM
MERKEZİ VE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME MERKEZİ

1.1. TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin ilk filizlendiği yer Amerika Birleşik Devletleri olmuştur. 1950’li yıllarda Frederick Terman öncülüğünde kurulan “Stanford Endüstri Parkı” Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin ilk örneği olarak kabul edilebilir. 1971 yılından sonra Silikon Vadisi olarak adlandırılan ve San Francisco’nun güneyinde yer alan bölge dünya genelinde faaliyet gösteren teknoloji geliştirme bölgelerine öncülük etmiştir. Silikon Vadisi, Fortune 1.000’de yer alan 30’dan fazla işletmenin genel merkezi ve binlerce yeni kurulan şirket de dahil olmak üzere, dünyanın en büyük yüksek teknoloji şirketlerinin çoğuna ev sahipliği yapmaktadır (NLM, 2013; Wikipedia, Silikon Valley, t.y.)

“Teknoloji parkı” ve “park” kelimeleri, “teknopark” kavramını oluşturmak için birleştirilmiştir. Dünyanın birçok ülkesinde kurulan teknoparklar, kendilerini farklı kavramlar kullanarak ifade etmektedirler. Bu kavramlar arasında “Araştırma Parkı”, “Bilim Parkı”, “Teknopol”, “Teknoloji Merkezi”, “Teknopolis”, “Teknolojik İnovasyon Merkezi”, “İleri Teknoloji Merkezi” ve “İş Kuluçka Merkezi” bulunmaktadır. Bu kavramlarının geniş tanımını dikkate aldığımızda, yenilikçi bir kültürü destekleyen ve işletmelerin rekabet gücünü artırmaya yardımcı olan uzmanlar tarafından yönetilen organizasyonlar olduğu sonucuna varabiliriz. Teknoparklar, üniversiteler/araştırma kurumları ve sanayi kuruluşlarının aynı ortamda araştırma, geliştirme ve yenilik çalışmaları yürüttüğü, bilgi ve teknolojiyi paylaştığı; akademik, ekonomik ve sosyal yapıları birleştiren organize araştırma ve geliştirme, yenilik ve teknoloji ekosistemleridir. “Teknopark” terimi, “bilim parkı” veya “teknoloji parkı” terimlerinin bir kısaltmasıdır. Hükümet, akademik kurumlar, işletmeler ve finans sektörü için büyüme sağlayan planlı bir çalışma alanı olarak hizmet veren araştırma tesislerine sahip bir yapıyı ifade eder. Ar-Ge çalışmaları, genellikle büyük üniversiteler tarafından kullanılan teknolojik kaynaklar kullanılarak yönlendirilir ve üniversiteler, araştırma laboratuvarları ile sanayi arasında teknoloji transferi gerçekleştirilir. Uluslararası Bilim Parkları Birliği (IASP), teknoparkı, bir veya birden fazla üniversite ya da diğer yükseköğretim kurumları ve araştırma merkezleriyle resmi ya da aktif olarak bağlantılı bilgi ve ileri teknolojilere dayalı sanayi işletmelerinin kurulmasını ve büyümesini teşvik etmeyi amaçlayan bir yer olarak tanımlar. Bu, kiracı işletmelere iş yönetimi ve teknoloji transferi konusunda destek sağlayan bir yönetim işlevine sahip, teşvik ve mülkiyet tabanlı bir girişimdir. Geleneksel sanayiden ziyade, hızla küreselleşen dünya ekonomisinden büyük bir pay almak isteyen

lkeler, araştırma ve teknolojiye yatırım yapmaktadır. Bu bağlamda, bilim parkları, teknoparklar ve yenilik merkezleri gibi Ar-Ge alanları büyük önem kazanmaktadır. Teknoparklar, bilgi temelli organizasyonların yenilik ve rekabet kültürünü destekleyerek toplumsal refahı artırmak amacıyla niversiteler, Ar-Ge kurumları, işletmeler ve pazar arasında bilgi ve teknoloji akışını yönetir ve teşvik eder. Genel olarak teknoparklar, çeşitli organizasyonların niversiteler, araştırma kurumları, sanayi kuruluşları ile devlet ve yerel yönetimlerin desteğiyle aynı kurum bünyesinde yenilikçi çalışmalarını sürdürdüğü: yenilikçi ve teknolojik konularda araştırma ve geliştirme yaptığı; birbirleriyle etkileşim içinde bulunduğu bir ekosistemdir. Başka bir deyişle, teknoparklar, belirli bir niversite, ileri teknoloji enstitüsü, Ar-Ge merkezi veya enstitünün imknlarını kullanarak, yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojiler üretmeyi hedefleyen şirketlerin teknoloji veya yazılım ürettiği/geliştirdiği Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'dir (Mutlu ve Mercan, 2023, s. 210-211).

1.1.1. Türkiye'de Teknoloji Geliştirme Bölgeleri

Ülkemizde teknoloji geliştirme bölgeleri ile ilgili ilk kapsamlı çalışmaların 1985-1989 tarihli Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile başladığı görülmektedir. Kalkınma Planının "*Bilim - Araştırma – Teknoloji*" bölümünde yer alan 703 üncü maddesinde; "*Gerek temel araştırmalar ve gerekse uygulamalı araştırmalar açısından bilimsel araştırma ve geliştirmeye tahsis edilecek kaynaklar altyapı imknları elverişli olan araştırma kuruluşlarında yoğunlaştırılacak bu yolla çeşitli alan ve sektörlerde her yönüyle gelişmiş cazibe merkezleri yaratılacak, özellikle, üniversitelerin kuvvetli oldukları belli alanlarda ihtisaslaşmaları ve **ayrıca niversite - sanayi işbirliğinin etkin bir duruma getirilmesi teşvik edilecektir***" denilmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1984, s. 159).

Ülkemizde ilk teknoloji geliştirme bölgesi uygulaması İstanbul Teknik niversitesi ile İTO iş birliğiyle 1985 yılında başlatılmış ve 1986 yılında faaliyete geçmiştir (Bülbül ve zbay, 2011, s. 28). Ardından 1988 yılında İzmir Teknopark, 1990 yılında ODTÜ Teknokent ve 1999 yılında TÜBİTAK-MAM Teknopark kurulmuştur. TGB'lerin oluşumu anlamında esas hareketlenme 1990'lı yıllarda yaşanmıştır (Bilgin ve Işık, 2022, s. 343). 1990 yılında KOSGEB'in kurulmasıyla birlikte Tekmer'ler faaliyete başlamıştır. Bu durum Teknoparkların gelişim sürecini de hızlandırmıştır. Fakat teknoparklar 2001 yılında sonra aktif hale gelebilmiştir. 2001 yılında yayımlanan 4691

sayılı Kanun ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri yasal bir zemine oturtulmuştur. Bahse konu Kanunun etkileri ise 2003 yılından itibaren ortaya çıkmaya başlamıştır (Cansız, 2017, s. 38-39).

Ülkemizde 2024 itibarıyla 2001 yılında yayımlanan 4691 sayılı Kanun kapsamında kurulmuş 102 adet Teknoloji Geliştirme Bölgesi mevcuttur. Bunlardan 89'u faaliyete geçmiş, 13 tanesi ise altyapı çalışmalarının devam etmesi sebebiyle hali hazırda faaliyette geçememiştir (STB Teknopark, 2025 ve TGB, 2024).

1.1.2. Fonksiyonlarına Göre Teknoloji Geliştirme Bölgeleri

Teknoloji Geliştirme Bölgelerini fonksiyonlarına göre üçe ayırabiliriz. Bunlar İnovasyon/Kuluçka Odaklı Teknokentler, Ar-Ge Odaklı Teknokentler ve Üretim Odaklı Teknokentlerdir.

Tablo 1.1: Fonksiyonlarına Göre Teknoloji Geliştirme Bölgeleri

Teknokent	Amaçları	Sonuçları
İnovasyon/Kuluçka Odaklı Teknokentler	Endüstriyel tesislerle fikir ve girişimlerin olgunlaşması hedeflenir	Fikirlerin girişimlere dönüşmesi sağlanır. Daha çok girişimin ortaya çıkması hız kazanır.
Ar-Ge Odaklı Teknokentler	Sanayi firmalarının Ar-Ge faaliyetleri desteklenerek teknolojik ilerleme hedeflenir.	Bilgi üretme kapasitesi artar ve bilgi yayılımı hızlanır.
Üretim Odaklı Teknokentler	İnovatif ürünler üreterek büyüme ve kalkınmaya katkı sağlamak hedeflenir	Yüksek katma değerli ürünler üretilir.

Kaynak: (Hu, Tai-Shan vd., 2005, s. 367-380; Güler, 2022, s. 22).

1.1.3. Mülkiyet Yapılarına Göre Teknoloji Geliştirme Bölgeleri

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri mülkiyet yapılarına göre farklılık arz etmektedir. TGB'leri mülkiyet yapılarına göre 5 farklı model altında toplanmaktadır. Bunlar Devlet Tabanlı Model, Yerel Yönetim Tabanlı Model, Üniversite Tabanlı Model, Özel Girişim Tabanlı Model ve Karma Modeldir.

Tablo 1.2: Mülkiyet Yapılarına Göre Teknoloji Geliştirme Bölgeleri

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	Ülke Modeli	Örnekler	Amaçları
Devlet Tabanlı Model	Fransız ve Japon Modeli	Tsukuba Bilim Kenti Sophia Antipolis TÜBİTAK Marmara Teknokenti	Ülke ekonomisine katkı sağlamak
Yerel Yönetim Tabanlı Model	Kuzey Amerika Modeli	Kuzey Karolina Araştırma Üçgeni Parkı Bursa Ulutek TGB Mersin Teknoparkı İnnopark Konya TGB	Bölgesel gelişmeye katkıda bulunmak.
Üniversite Tabanlı Model	Kuzey Amerika Modeli	Stanford Araştırma Parkı ODTÜ Teknokenti İTÜ Teknokenti	Sanayi gelişimine katkı sağlamak Ar-Ge ve inovasyon oluşturmak.
Özel Girişim Tabanlı Model	İskandinav Model	İtalya Park Bilkent Cyberpark	Kâr elde etmek.
Karma Model	Güney Avrupa Modeli	Cambridge Bilim Parkı Teknopark İstanbul İzmir Bilim Parkı Samsun Teknopark	Diğer modellerin amaçladıklarını bir arada hedeflemektedir.

Kaynak: (Güler, 2022, s. 23).

Tablo 1.2’de beş farklı TGB modeli incelenmiştir. Tablodan da görüleceği üzere amaçlanan hedeflerin farklılığına göre proje paydaşları değişmektedir. Örneğin Japon modelinde birincil amaç ülke ekonomisine katkı sunmaktır. Dolayısıyla mülkiyet yapıları devlet temellidir. İskandinav modelinde ise birincil amaç kar elde etmektir. Dolayısıyla mülkiyet yapısı özel girişim temellidir.

1.1.4. Türkiye’de Teknoloji Geliştirme Bölgesi İstatistikleri

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından TGB’lere ilişkin hazırlanan bir çalışmanın sonucuna göre;

Tablo 1.3: STB Tarafından Hazırlanan TGB İstatistikleri

Firma Sayısı	11.316
Yabancı/Yabancı Ortaklı Firma Sayısı	480
Kuluçka Firma Sayısı	3.131
Akademisyen Ortaklı Firma Sayısı	2.171
Toplam Personel Sayısı	117.511
• Ar-Ge	101.517
• Tasarım	1.262
• Destek	7.560
• Kapsam Dışı	7.172
Proje Sayısı (Devam Eden)	16.482
Proje Sayısı (Tamamlanan)	63.394
Toplam Satış (TL)	711,5 Milyar TL
Toplam İhracat (USD)	12,2 Milyar \$

Kaynak: (STB İstatistik, 2025).

Yukarıda yer alan tablo incelendiğinde, çalışmanın yapıldığı dönemde TGB’lerde 9.293 firmanın faaliyet gösterdiği, 96.871 kişinin istihdam edildiği, istihdam edilenlerin yaklaşık %7,5 nun kapsam dışı personel olduğu ve toplam 8,7 Milyar \$ ihracat yapıldığı görülmektedir.

1.1.5. Türkiye’de Teknoloji Geliştirme Bölgesi Fikri ve Sınai Mülkiyet Verileri

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından TGB’lere ilişkin hazırlanan fikri ve sınai mülkiyet konulu çalışmanın sonucuna göre;

Tablo 1.4: TGB'lerin Fikri ve Sınai Mülkiyet İstatistikleri

Patent Tescil Sayısı (Ulusal/Uluslararası)	2.126
Patent Başvuru Sayısı (Devam Eden)	4.193
Faydalı Model Tescil Sayısı	557
Faydalı Model Başvuru Sayısı (Devam Eden)	337
Endüstriyel Tasarım Tescil Sayısı	485
Endüstriyel Tasarım Başvuru Sayısı (Devam Eden)	172
Yazılım Telif Hakkı (Alınan)	1.572

Kaynak: (STB İstatistik, 2025).

Yukarıda yer alan tablo incelendiğinde, çalışmanın yapıldığı dönemde TGB’lerde patent tescil sayısının (Ulusal/Uluslararası) 1.704 olduğu, devam eden patent başvuru sayısının ise 3.366 olduğu görülmektedir.

1.1.6. Yıllar İtibariyle Ülkemizde Faaliyete Geçen Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Seyri

2001 yılından itibaren yılları arasında ülkemizde aktif olarak faal durumda olan 91 Teknoloji Geliştirme Bölgesi mevcuttur. Ülkemizde yılda ortalama 4 Teknoloji Geliştirme Bölgesinin faaliyete alındığı görülmektedir.

Yukarıdaki şekilden de görüleceği üzere İstanbul ve Ankara TGB sayısı bakımından önemli mesafe katetmiş durumdadır. Bununla birlikte Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz bölgesinde bulunan birçok ilde Teknoloji Geliştirme Bölge faaliyetlerinin olmadığı görülmektedir.

1.1.7. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Önemi ve Etkileri

Teknoparklar, sanayi, akademi, bölgesel ve ulusal ekonomi üzerinde önemli katkılarda bulunmaktadır. Teknoparklar, istihdamı artırarak ve göçü tersine çevirerek ulusal ve bölgesel sorunların çözümüne katkıda bulunmaktadır. Azalan sanayi bölgelerinin canlanmasını sağlar ve üniversite araştırmalarının ticarileşmesini kolaylaştırmaktadır. Şirketlerin Ar-Ge kapasitelerini ve iş gücü kalitesini artırır ve etkili bir girişimcilik ekosistemi oluşturmaktadır. Yeni kurulan teknoloji şirketlerine başarılı girişimler olmaları için ihtiyaç duydukları kaynaklar ve yönetim danışmanlığı sağlar. Yenilikçi faaliyetleri hızlandırarak yeni pazarların ve müşteri taleplerinin oluşumuna, yeni ürünlerin ve üretim süreçlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Bu nedenle, faaliyet gösterdikleri bölgelerde sanayiye canlandırarak bölgesel ve ulusal refah seviyesini artırır. Üniversite, sanayi ve kamu arasındaki bağlantıları güçlendiren üçlü helix yaklaşımıyla teknoparklar, firmalara sundukları altyapı ve finansman fırsatları ile Ulusal Teknoloji İnisiyatifi çerçevesinde izlenen bilim ve teknoloji politikalarının uygulanmasına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır (Akgün ve Güner, 2022, s. 235).

1.1.8. Uluslararası Teknoloji Geliştirme Bölgesi Örnekleri

Yerli ve yabancı girişimcileri çekmeyi amaçlayan uluslararası alanda tanınmış birçok teknoloji geliştirme bölgesi mevcuttur. Bu bölgeler, ortaya çıkış amacına, ülkelerin ihtiyacına, coğrafi konumuna, karar verici iradenin beklentilerine ve uzmanlaşma alanlarına göre farklılıklar arz edebilmektedir. Dünya genelinde uluslararası girişimciler tarafından rağbet gösterilen teknoloji geliştirme bölgeleri aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1.5: Dünya Geneline Rağbet Gören TGB'ler

TGB	Ülke	Genel Özellik
Silicon Valley	ABD	Dünyanın en ünlü teknoloji geliştirme bölgesidir. Birçok büyük teknoloji şirketinin merkezi burada bulunur ve start-up ekosistemi oldukça gelişmiştir.
Shenzhen Ulusal Yüksek Teknoloji Bölgesi	Çin	Bölge çok sayıda işletmeyi, üst düzey üniversite ve araştırma kurumunu cezbetmiş, şehirdeki yüksek teknoloji endüstrilerinin geliştirilmesi ve araştırma başarılarının dönüştürülmesi için bir merkez haline gelmiştir. Elektronik ve teknoloji ürünleri üretimi konusunda önemli bir merkezdir. Girişimcilik ve inovasyon açısından hızla büyüyen bir ekosisteme sahiptir.
Singapore Science Park	Singapur	Teknoloji, biyoteknoloji ve bilgi teknolojileri alanında araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır. Uluslararası şirketler için cazip bir lokasyondur.
Cambridge Cluster	İngiltere	Cambridge Üniversitesi'nin etrafında gelişen bu bölge, biyoteknoloji ve yazılım geliştirme alanlarında öncüdür. Cambridge Kümesi, araştırma mükemmelliğini, derin ve çeşitli becerileri, esnek çalışma alanını, yatırımı ve destek hizmetlerini bir araya getirmiş ve bunların hepsini birbirine bağlı bir ekosisteme dönüştürmüştür.
Berlin Adlershof	Almanya	Almanya'nın en büyük bilim ve teknoloji parkıdır. Ayrıca Avrupa'nın en büyük start-up merkezlerinden biri olarak bilinir. Yaratıcı endüstrilerden teknolojiye kadar geniş bir yelpazede girişimleri destekler.
Bangalore	Hindistan	"Hindistan'ın Silikon Vadisi" olarak adlandırılır. Birçok teknoloji şirketine, girişime ve eğitim kurumuna ev sahipliği yapmaktadır ve gelişen bir BT sektörüyle Hindistan'ın teknoloji merkezi olarak ün kazanmıştır.

Kaynakça: (Tablo farklı internet kaynaklarından tarafımızca oluşturulmuştur).

Dünya genelinde tanınmış birçok teknoloji geliştirme bölgesi bulunmaktadır. Bunlardan en bilineni ABD'de yer alan Silikon Vadisi'dir. Silikon vadisi dünya genelinde tanınmış birçok teknoloji markasının doğduğu yerdir. Çin'de yer alan Shenzhen Ulusal Yüksek Teknoloji Bölgesi ise Çin ekonomisi için oldukça önemlidir. Zamanla bu bölge elektronik ve teknoloji ürünleri üretimi konusunda önemli bir merkez haline dönüşmüş durumdadır.

Son yıllarda, UNDP, UNFSTD, UNIDO ve ILO gibi uluslararası kuruluşların desteğiyle pek çok gelişmekte olan ülkede teknopark projeleri hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bu projelerin uygulandığı ülkeler arasında Çin, Hindistan, Şili, Meksika, Filipinler, Gabon, Nijerya, Zimbabve ve Karayip Ülkeleri (Jamaika, Guyana, Barbados) bulunmaktadır (NKÜ, t.y.).

1.2. AR-GE MERKEZİ

Ar-Ge kelimesi “Araştırma” ve “Geliştirme” sözcüklerinin kısaltmasından oluşmaktadır. Uygulamada “*Research & Development*” sözcüklerinin kısaltması olan R&D kelimesi de yaygın olarak kullanılmaktadır.

Türk Dil Kurumu araştırma ve geliştirme kavramını; “*Bir ürünün veya bir çalışmanın etkisini, verimliliğini, geliştirilmesini sağlamak için uzmanlarca yapılan ayrıntılı araştırma*” olarak tanımlanmaktadır (TDK Araştırma ve Geliştirme, t.y.).

Teknolojik gelişmelerin siyasal, sosyal ve ticari alanda kaplamış olduğu yerin artmasına paralel olarak Ar-Ge faaliyetleri gerek devletler gerekse şirketler özelinde stratejik bir unsur haline gelmiştir. Yapılan araştırmalarda Ar-Ge harcamaları sonucunda katma değeri yüksek ürünlerin ortaya çıkmasıyla birlikte pazar payı ve rekabet gücünün hızlıca el değiştirebildiği görülmektedir. Bu bağlamda dünya genelinde başta sağlık, teknoloji, finans ve savunma sanayi alanları olmak üzere birçok alanda Ar-Ge yarışları başlamıştır. Son yıllarda dünya genelinde Ar-Ge harcamaları hem kamu kesiminde hem de özel sektörde önemli artışlar göstermektedir. Ayrıca Ar-Ge harcamaları artık birçok devletin ve şirketin politikaları arasında da yer almaktadır.

Uygulamada Ar-Ge merkezleri genel itibariyle üç farklı model olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunları devlet destekli Ar-Ge merkezleri, özel teşebbüse dayalı Ar-Ge merkezleri ve uluslararası Ar-Ge merkezleri olarak sınıflandırılmaktadır.

5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun’un 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının c bendinde Ar-Ge merkezi; “*Ar-Ge ve yenilik projelerini veya sözleşme çerçevesinde siparişe dayalı olarak yürütülen Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere kurulan ve dar mükellef kurumların Türkiye’deki işyerleri dahil, kanuni veya iş merkezi Türkiye’de bulunan sermaye şirketlerinin; organizasyon yapısı içinde ayrı bir birim şeklinde örgütlenmiş, münhasıran yurtiçinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunan ve en az elli tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam eden, yeterli Ar-Ge birikimi ve yeteneği olan birimleri*” olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 1.6: Seçilmiş Ülkelerde Uygulanan Ar-Ge Teşvikleri

Ülkeler	Hızlandırılmış Amortisman	Nakit Yardımı	Gelir Vergisi Stopajı	Kredi	Patentle İlgili Teşvikler	İndirimli Vergi Oranı	Sosyal Güvenlik Katkısı	Ar-Ge İndirimi	Vergi Kredisi	Vergi Muafiyeti	Vergi Tatili
ABD	✓							✓	✓		
Avusturya		✓		✓				✓	✓		
Danimarka								✓	✓		
Fransa	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Çin						✓		✓		✓	✓
Hollanda	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		
İspanya	✓	✓			✓			✓	✓	✓	
İngiltere	✓	✓			✓			✓	✓		
Kanada	✓	✓							✓		
Rusya	✓					✓	✓	✓	✓	✓	✓

Kaynak: (Worldwide R&D Incentives Reference Guide, 2015, s. 2; Kutbay ve Öz; 2017, s. 788).

Yukarıdaki tabloda 10 ülkeye ait Ar-Ge destekleri/teşvikleri 11 farklı alanda incelenmiştir. Tablodan da görüldüğü üzere ülkeler arasında Ar-Ge destekleri/teşvikleri bakımından farklılıklar söz konusudur.

Tablo 1.7: STB Tarafından Hazırlanan Ar-Ge İstatistikleri

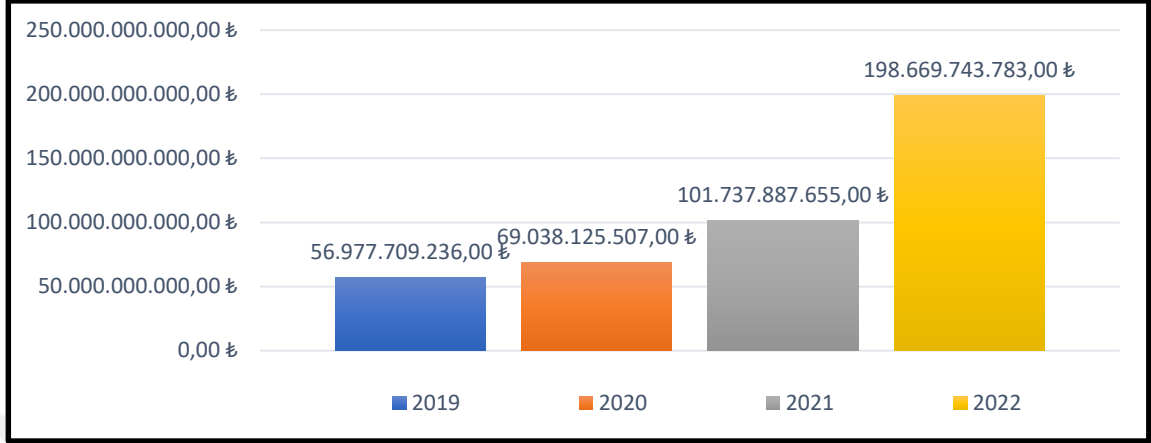
Faaliyette Olan Ar-Ge Merkezi Sayısı	1.331
Toplam Personel Sayısı (Destek personeli dahil)	86.609
• Lisans	53.181
• Yüksek Lisans	16.625
• Doktora ve Üstü	1.688
Proje Sayısı (Tamamlanan)	66.974
Proje Sayısı (Devam Eden)	15.028
Patent Sayısı	40.256
• Tescil	14.105
• Başvuru	26.151
İşletme Ortaklık Yapısı Yabancı/Yabancı Ortaklı Olan Ar-Ge Merkezi Sayısı	240

Kaynak: (STB İstatistik Ar-Ge, 2025).

Tablodan da görüleceği üzere Şubat 2025 tarihi itibarıyla ülkemizde tescilli 1.331 Ar-Ge Merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerde çalışan toplam personel sayısı ise 86.609'dur. Bugüne kadar 66.974 proje tamamlanmış, 15.028 proje ise devam etmektedir. Tescilli Ar-Ge merkezlerimizin 240 tanesi yabancı ve/veya yabancı ortaklık içermektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığın verilerine göre Şubat 2025 itibarıyla en çok tescilli Ar-Ge merkezi sırasıyla makine ve teçhizat imalatı, otomotiv yan sanayi ve yazılım

alanındadır. Türkiye genelinde sadece 57 ilimizde tescilli Ar-Ge merkezi bulunmaktadır. Türkiye genelinde tescilli 1.331 Ar-Ge merkezinin 427'si İstanbul'da yer almaktadır.

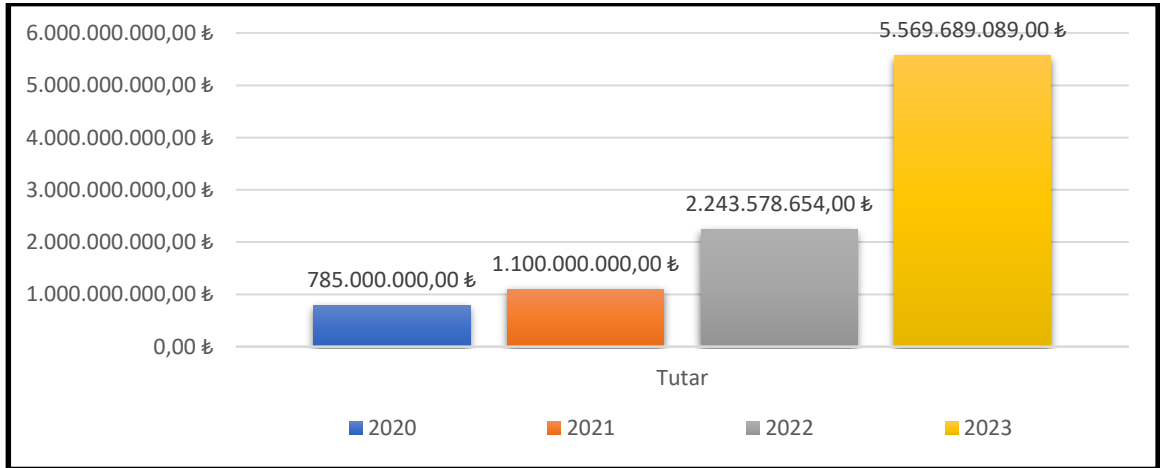
Şekil 1.3: Yıllar İtibariyle Ülkemizde Gerçekleştirilen Toplam Ar-Ge Harcamaları

Kaynak: (TÜİK, 2024).

2019 ve 2022 yıllarına ait toplam Ar-Ge harcamaları incelendiğinde harcamalarda düzenli bir artış olduğu görülmektedir. 2021 ve 2022 yılları arasında ise Ar-Ge harcamalarında yaklaşık %95'lik bir artış meydana gelmiştir.

Şekil 1.4: Yıllar itibariyle Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerine İlişkin Sigorta Primi Desteği

Kaynak: (2020, 2021, 2022 ve 2023 Yılı Sosyal Güvenlik Kurumu Faaliyet Raporu).

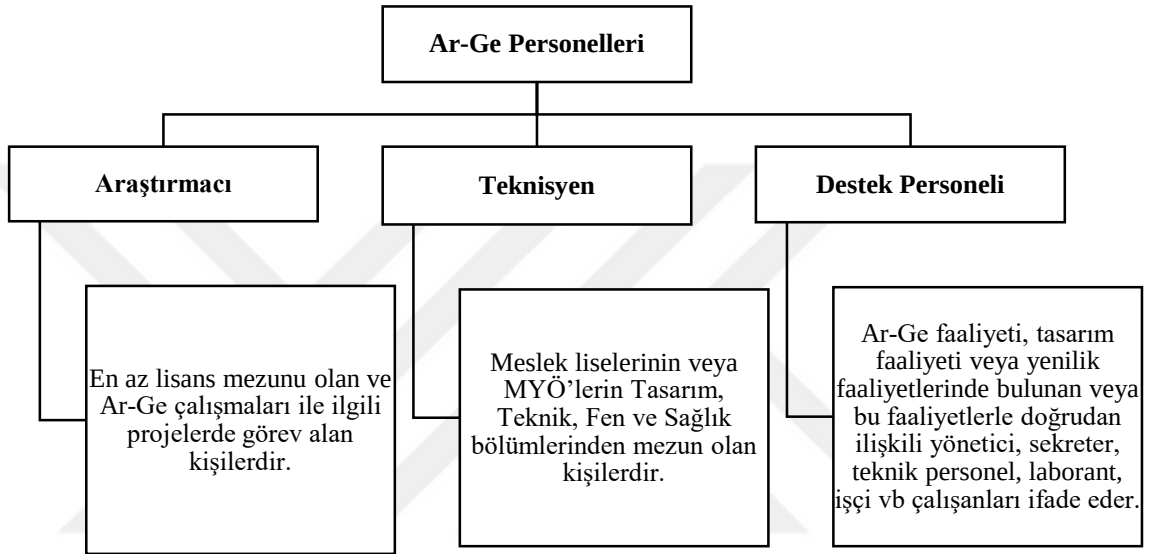
2020 ve 2023 yıllarına ait araştırma geliştirme ve tasarım faaliyetlerine ilişkin sigorta prim destekleri incelendiğinde yıllar itibariyle gözle görülmüş bir artış söz konusudur. 2021 ve 2022 yılları arasında sigorta prim desteklerinde yaklaşık %103 lük bir artış, 2022 ve 2023 yılları arasında ise yaklaşık %148 lik bir artış meydana gelmiştir.

1.2.1. Ar-Ge Personelleri

5746 sayılı Kanun ile sağlanan teşvik, destek ve indirimlerden faydalanabilmek için istisna sektörler hariç Ar-Ge merkezlerinde en az 15 tam zaman eşdeğer (TZE) Ar-Ge personeli istihdam edilmesi gerekmektedir.

Ar-Ge personelleri her ne kadar “Araştırmacı” ve “Teknisyen” olarak kabul edilse de “Destek Personelleri” bu sürecin kaçınılmaz bir parçası haline gelmiştir.

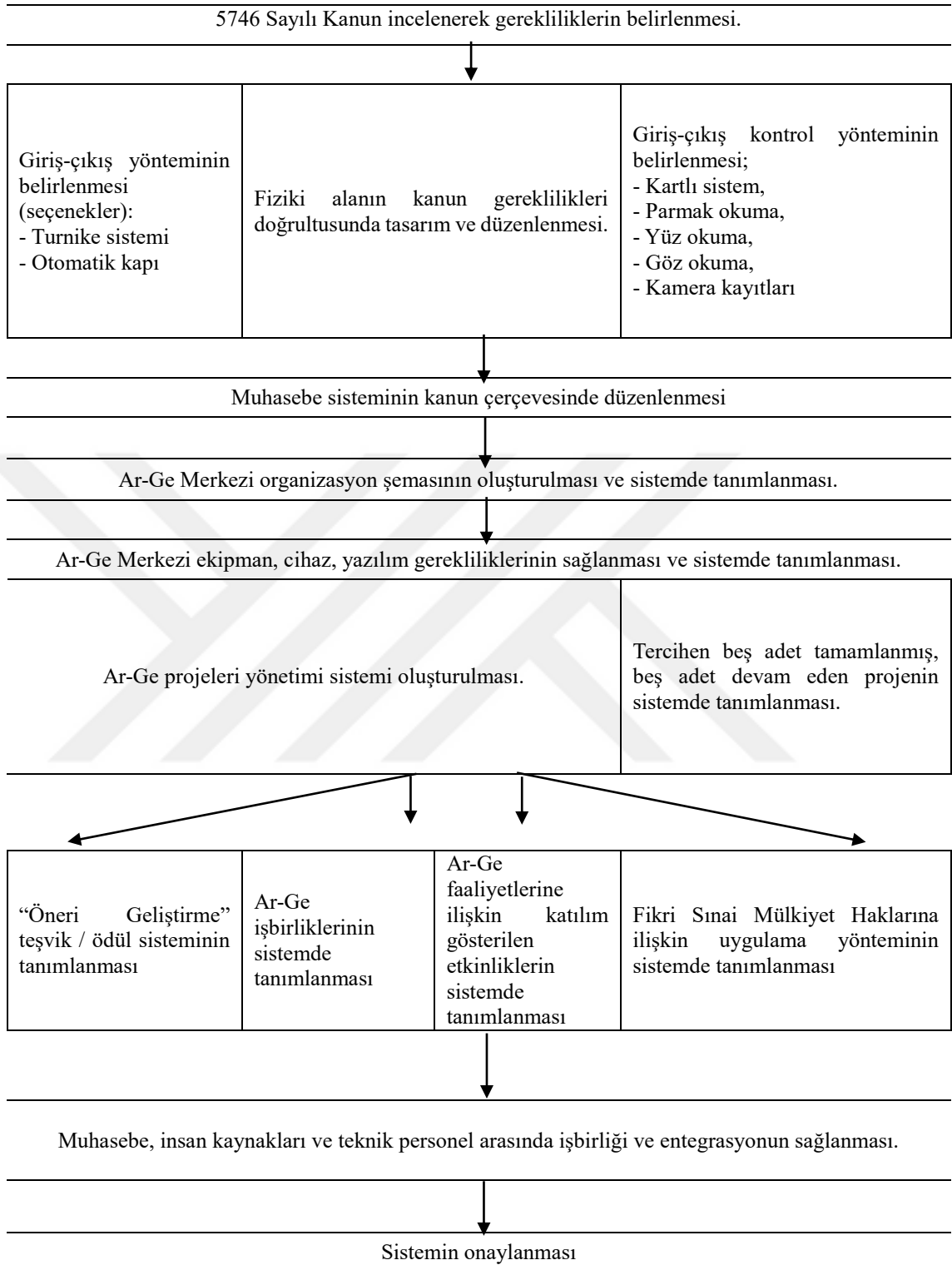
Şekil 1.5: Ar-Ge Personelleri

Ar-Ge merkezleri için aranan 15 tam zaman eşdeğer personel hesaplamasında destek personelleri dikkate alınmaz. Mevzuatta aranan 15 tam zaman eşdeğer personel şartı sağlandıktan sonra Ar-Ge personeli sayısının %10'unu aşmamak koşuluyla destek personelleri eklenebilir.

1.2.2. Ar-Ge Merkezi Kurulum Süreci

Ar-Ge veya Tasarım Merkezi olmak isteyen kuruluşlar başta 5746 sayılı Kanun olmak üzere birtakım mevzuatların gerekliliklerini yerine getirmek zorundadır. Bununla birlikte bu merkezler bazı şekil şartlarına da uymakla yükümlüdürler.

Tablo 1.8: Ar-Ge Merkezi Kurulum Süreci

Kaynak: (Karakuş, 2021, s. 1393).

Ar-Ge ve Tasarım merkezi başvuru işlemleri e-devlet şifresi ile online olarak yapılmaktadır. Başvuru esnasında işletme, yetkili, merkez, veri giriş personeli vb birtakım bilgiler talep edilmektedir. Ayrıca başvuru esnasında e-imza gerekmektedir.

Ar-Ge veya Tasarım Merkezi kurmak isteyen kuruluşlar, bu amaçla fiziksel bir alan oluşturmali ve merkez için ayrı bir organizasyon yapısı geliştirmelidir. Ayrıca, merkezdeki personelin görev tanımları net bir şekilde belirlenmelidir. Ar-Ge veya Tasarım Merkezine giriş ve çıkış işlemleri düzenli bir şekilde izlenmeli ve merkezde veya dışında geçirilen süreler kaydedilerek belgelenmelidir. Merkezde Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetleri için gerekli olan makineler, ekipmanlar, yazılımlar ve diğer unsurlar tanımlanmalıdır. Ar-Ge ile ilgili işbirlikleri (tedarikçiler, uzmanlar, teknoloji geliştirme merkezleri, üniversiteler vb.) ve fikri mülkiyet haklarının uygulanma yöntemleri de belirlenmelidir. Çalışanlara gerekli eğitimler sağlanmalı, Ar-Ge ve Tasarım merkezinde görev alanların yüksek lisans eğitimi almaları teşvik edilmeli ve gerekli destek sunulmalıdır. Yenilikçi fikirlerin geliştirilmesi için bir öneri geliştirme sistemi kurularak çalışanlara tanıtılmalıdır. Etkili bir eğitim sistemi ile Ar-Ge faaliyetleri desteklenmelidir. Yapılan tüm çalışmalar, Sanayi Bakanlığı'nın Ar-Ge ve Tasarım merkezi sistemine düzenli olarak kaydedilmelidir (Karakuş, 2021, s. 1392).

1.3. TASARIM MERKEZİ

Türk Dil Kurumu tasarım kavramını; *“Bir araştırma sürecinin çeşitli dönemlerinde izlenecek yol ve işlemleri tasarlayan çerçeve; tasar çizim, dizayn.”* olarak tanımlanmaktadır (TDK Genel Türkçe Sözlük, t.y.).

Tasarım merkezleri, 5746 sayılı Kanun çerçevesinde tasarım çalışmaları yürüten işletme birimleridir. Bu kanun, ilk olarak 12 Mart 2008 tarihinde “Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun” adıyla Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Zamanla, ihtiyaçlar doğrultusunda mevzuatta çeşitli güncellemeler yapılmıştır. Örneğin, 26 Şubat 2016 tarihinde yapılan güncelleme ile bu kanunun adı “Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun” olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklik, tasarım faaliyetlerinin de desteklenmesini sağlamıştır. 5746 sayılı Kanun amaçsal olarak Türkiye’nin sürdürülebilir ekonomik kalkınmasına ve katma değerli ürün üretimine katkı sağlamak maksadıyla tasarlanmıştır. Bu hedefler, tasarım ve inovasyon faaliyetlerinin ülkenin öncelikli gündem maddelerinden biri olacağını ortaya koymaktadır. 2016 yılında Kanun adının revize

edilmesi ve tasarım desteğinin Kanunun kapsamına alınması, Ülkemizdeki şirketler ve paydaşları için tasarım farkındalığının artması açısından önemli bir kırılma noktasıdır. Ayrıca, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, ilgili yasal düzenlemeler çerçevesinde tasarım merkezlerinin faaliyetlerini yıllık olarak izleyip denetlemektedir. Bu düzenli izleme, ülke genelindeki tasarım merkezlerinin tasarım yeteneklerinin zaman içindeki gelişimini niceliksel ve niteliksel olarak değerlendirmek açısından büyük bir önem taşımaktadır. Toplanan veriler, yeni araştırmalara temel oluşturabilir ve destek sisteminin etkililiğinin ölçülmesine olanak tanır. Bu süreç, ülkenin sektörel ve bölgesel güçlü ve zayıf yönlerini açığa çıkararak yeni politikaların şekillendirilmesine yardımcı olur. Tasarım merkezi statüsü kazanmak ve bu statüyü sürdürebilmek için merkezlerin belirli yükümlülükleri yerine getirmesi gerekmektedir (Duman, 2019, s. 85-87).

Tasarım merkezleri, ihtiyacın, düşüncenin, yaratıcılığın ve bilginin katma değere dönüştüğü alanlardır. Genel bir ifadeyle tasarım merkezi, tasarım faaliyetlerinin geliştirilmesine odaklanan ve bu kapsamda test, araştırma, deney vb. faaliyetlerin sistematik olarak yürütüldüğü mekanlar olarak tanımlanmaktadır. Bu merkezlerde elde edilen çıktılar genelden özele doğru ilgili ülke ekonomisine, şirketlere ve nihai kullanıcılara birtakım faydalar sağlar. İhtiyaca göre tasarım merkezlerinde laboratuvar, test merkezi, eğitim ve toplantı salonları vb. bir takım alt birimler kurulabilir. Tasarım merkezleri aynı veya farklı sektör grupları ile birlikte herhangi bir yerde kümelenebileceği gibi şirketlerin kendi fiziksel alanlarında münferiden de kurulabilir.

5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'un 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının k bendinde Tasarım Merkezi; *"Tasarım projelerini veya sözleşme çerçevesinde siparişe dayalı olarak yürütülen tasarım faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere kurulan ve dar mükellef kurumların Türkiye'deki iş yerleri dâhil, kanuni veya iş merkezi Türkiye'de bulunan sermaye şirketlerinin; organizasyon yapısı içinde ayrı bir birim şeklinde örgütlenmiş, münhasıran yurtiçinde tasarım faaliyetlerinde bulunan ve en az on tam zaman eşdeğer tasarım personeli istihdam eden, yeterli tasarım birikimi ve yeteneği olan birimleri"* olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 1.9: STB Tarafından Hazırlanan Tasarım Merkezi İstatistikleri

Faaliyette Olan Tasarım Merkezi Sayısı	331
Toplam Personel Sayısı	8.266
• Lisans	5.324
• Yüksek Lisans	763
• Doktora ve Üstü	49
Proje Sayısı (Tamamlanan)	12.965
Proje Sayısı (Devam Eden)	2.308
Patent Sayısı	852
• Tescil	269
• Başvuru	583
İşletme Ortaklık Yapısı Yabancı/Yabancı Ortaklı Olan Tasarım Merkezi Sayısı	40

Kaynak: (STB Tasarım Merkezi, 2025).

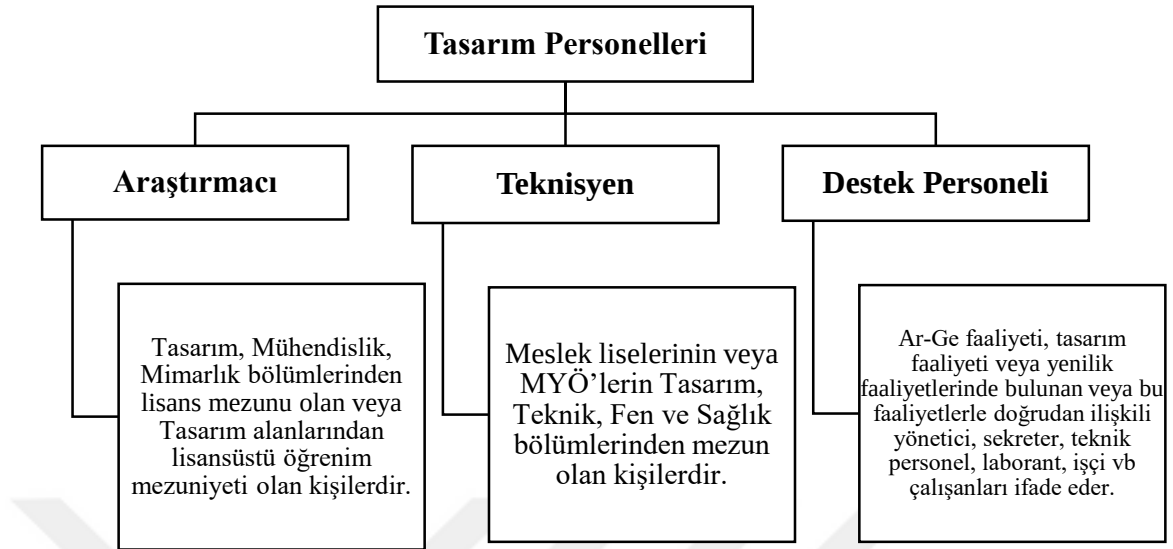
Tablodan da görüleceği üzere Şubat 2025 tarihi itibarıyla ülkemizde tescilli 331 Tasarım Merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerde çalışan toplam personel sayısı ise 8.266'dır. Bugüne kadar 12.965 proje tamamlanmış, 2.308 proje ise devam etmektedir. Tescilli tasarım merkezlerimizin 40 tanesi yabancı ve/veya yabancı ortaklık içermektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığın verilerine göre Şubat 2025 itibarıyla en çok tescilli tasarım merkezi sırasıyla tekstil, mühendislik/mimarlık ve imalat sanayi alanındadır. Türkiye genelinde sadece 29 ilimizde tescilli tasarım merkezi bulunmaktadır. Türkiye genelinde tescilli 331 tasarım merkezinin 148'i İstanbul'da yer almaktadır.

1.3.1. Tasarım Personelleri

5746 sayılı Kanun ile sağlanan teşvik, destek ve indirimlerden faydalanabilmek için Tasarım merkezlerinde en az 10 tam zaman eşdeğer (TZE) tasarım personeli istihdam edilmesi gerekmektedir.

Tasarım personelleri her ne kadar "Araştırmacı" ve "Teknisyen" olarak kabul edilse de "Destek Personelleri" bu sürecin kaçınılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Şekil 1.6: Tasarım Merkezi Personelleri

Tasarım merkezleri için aranan 15 tam zaman eşdeğer personel hesaplamasında destek personelleri dikkate alınmaz. Mevzuatta aranan 15 tam zaman eşdeğer personel şartı sağlandıktan sonra Ar-Ge personeli sayısının %10'unu aşmamak koşuluyla destek personelleri eklenebilir.

1.3.2. Tam Zamana Eşdeğer (TZE) Personel Sayısı Hesabı

Tam zamana eşdeğer personel hesabı üçer aylık dönemler itibarıyla yapılır. Üçer aylık dönemlerden kasıt ilgili işletmelerin geçici vergilendirme dönemleridir. Ar-Ge veya tasarım merkezinde çalışan personelin, çalışma sürelerine göre üçer aylık dönemler itibarıyla toplam çalışma süresinin, bir kişinin 3 aylık tam zamanlı çalışma süresine bölünmesi suretiyle hesaplanır.

Tam zamana eşdeğer personel hesabında haftada 45 saatin üzerindeki süreler ve ek çalışma süreleri dikkate alınmaz.

Yapılan hesaplama sonucu herhangi bir 3 aylık dönemde asgari Ar-Ge veya tasarım personeli çalıştırma şartını sağlayamayan merkezler/işletmeler, şartların sağlanamadığı tarihten tekrar sağlandığı tarihe kadar ilgili mevzuat kapsamında sağlanan teşvik, destek ve indirimden faydalanamazlar.

1 Şubat 2025 tarihinde Ar-Ge merkezi belgesini alan bir işletmeye ait örnek TZE hesaplaması aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1.10: Aylar İtibariyle Bildirilen Prim Gün Sayısı

Açıklama	Aylar İtibariyle Bildirilen Prim Gün Sayısı			
	Ay / Dönem			
	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz
Bildirilen Toplam Prim Günü	430	460	480	520
İlgili Ayda Bildirim Yapılan Gün Sayısı	30	30	30	30
Ortalama TZE Personel Sayısı	14,34	15,33	16	17,33

Kaynak: (Tarafımızca örnek olarak hesaplanmıştır).

Bahse konu işletme Nisan 2024 tarihinde 15 TZE personelin altında kaldığı için ilgili dönemde 5746 sayılı Kanununda öngörülen teşvik ve desteklerden faydalanamaz.

Üçer aylık dönemler halinde yapılan hesaplamada bir aylık dönemde herhangi bir nedenden dolayı 15 TZE altında kalırsa dahi üçer aylık ortalama 15 TZE hesabı sağlanması halinde ilgili üç aylık dönemde 5746 sayılı Kanununda öngörülen teşvik ve desteklerden faydalanılabilir.

Örneğin Nisan ayında ortalamanın altında kalan işletme Nisan, Mayıs ve Haziran ortalamasında $[(430+460+480) / 90 = 15,23]$ 15 TZE personel sayısını tutturduğu için Nisan, Mayıs ve Haziran döneminde 5746 sayılı Kanununda öngörülen teşvik ve desteklerden faydalanabilir.

1.4. TEKNOLOJİ GELİŞTİRME MERKEZİ

Ülkemizde TGB oluşturma fikri 1980'li yıllarda ortaya çıkmış ve bu konuda çalışmalar başlamıştır. Bu çabalar sonucunda 1990'lı yıllarda KOSGEB ile üniversitelerin iş birliğiyle TGB'lerin ilk örnekleri olan TEKMER'ler kurulmuştur. Bu bölgeler, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermektedir (Ertosun, 2023, s. 68).

1978 yılında kurulan SEGEM Genel Müdürlüğü ve 1983 yılında kurulan KÜSGET Genel Müdürlüğü'nün küçük ve orta ölçekli işletmelerin ihtiyaçlarına cevap verememesi hasebiyle iki kuruluş tek çatı altında toplanarak 1990 yılında Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kurulmuştur (Kosgeb Tarihçe; t.y.).

TEKMER, işletmeler ve girişimcilerin Ar-Ge, inovasyon ve sanayi uygulamalarına yönelik projelerini desteklemek amacıyla KOSGEB mevzuatı çerçevesinde kuluçka hizmetleri sunan merkezlerdir. Bu merkezler KOSGEB, üniversiteler, sanayi ve ticaret odaları ile teknokent yönetici şirketleri arasında iş birliği ile oluşturulmuştur. TEKMER'ler, KOBİLER ile girişimcilerin Ar-Ge ve yenilik

alışmalarını desteklemektedir. Ayrıca bu işletmelerin ve girişimcilerin teknoloji temelli şirketler haline dönüşebilmesini sağlamayı hedeflemektedir (Eker, 2011, s. 40).

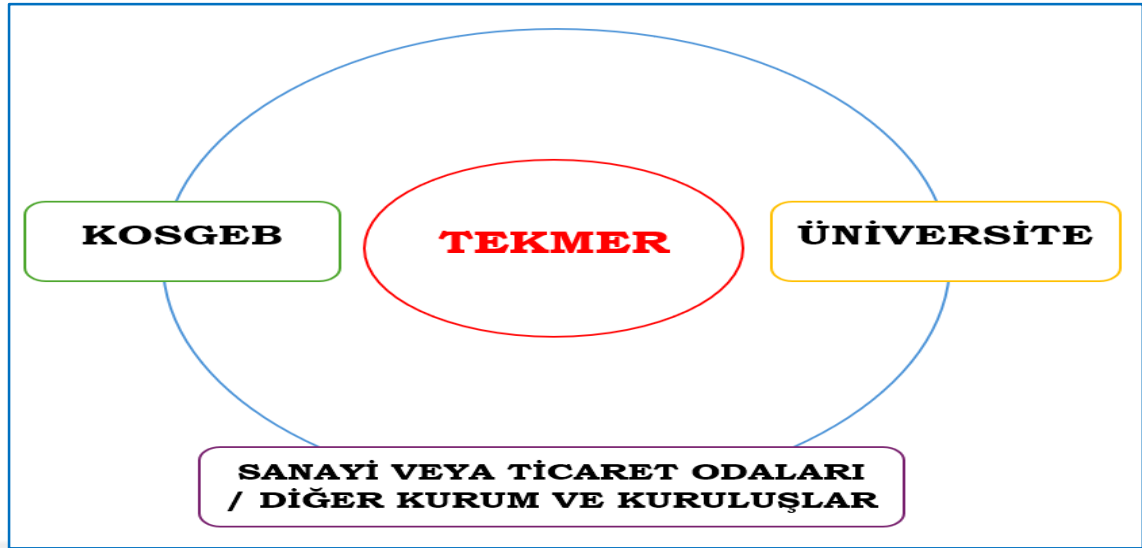
Tekmer Destek Programı, KOSGEB Destek Programları Yönetmeliği kapsamında KOSGEB İcra Komitesi Kararları sonucu uygulamaya alınmıştır. Bu bağlamda KOSGEB tarafından “TEKMER Destek Programı Uygulama Esasları” yayımlanmıştır. Bahse konu usul ve esasta, Desteğe ilişkin hususlar, Mobilya ve donanım desteği, Ortak kullanıma yönelik makine-teçhizat ve yazılım desteği, Personel giderleri desteği, Eğitim, danışmanlık, organizasyon ve tanıtım giderleri desteği, Eğitim ve danışmanlık, Destek programından yararlanma koşulları, TEKMER Kriterleri vb. konular ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Ülkemizde teknoloji ve inovasyon alanında yürütölen faaliyetlerin desteklenmesi amacıyla 1991 yılında İstanbul Teknik Üniversitesinde, 1992 yılında ise Orta Doğu Teknik Üniversitesinde ilk Tekmer’ler kurulmuştur (Yurtseven, 2023, ODTÜ, t.y.).

Eski resmi tanımlarda geçtiği şekliyle Teknoloji Merkezi’nin kısaltılmış hali olan TEKMER, yeni resmi tanımda Teknoloji Geliştirme Merkezi başlığıyla kendine yer buluyor. İlk olarak KOSGEB koordinasyonuyl 1991’de İTÜ bünyesinde oluşturulmaya başlanan TEKMER yapısı genelde üniversitelerin kurabildiği bir yapıyken, 2020 sonlarına doğru mevcut sözleşmeler tek tek feshedilip taze bir kurguyla, güncel bir anlayışla ve daha geniş bir tabanla özel sektörü de içine alarak yeniden oluşturulmaya başlandı (Yurtseven, 2023).

Dünya genelinde bir Ar-Ge prototipinin başarılı olma olasılığı %20-30 civarında iken, Teknoloji Geliştirme Merkezlerinde desteklenen projelerin başarı oranı %90'a kadar çıkmaktadır. Bu yüksek başarı oranı, projelerin seçilmesinde uygulanan titiz süreç ve üniversitelerin sağladığı destek ile doğrudan ilişkilidir (Eker, 2011:45).

Şekil 1.7: KOSGEB, Üniversite ve Sanayi İşbirliğinde Üçlü Sarmal Yapı (Triple Helix)

Tekmer’ler KOSGEB’in koordinasyonunda kurulurlar. Tekmer ile KOSGEB (Devlet), Üniversite ve Sanayi arasındaki işbirliğinin ve koordinasyonun sağlanması amaçlanır.

Tekmer, bir veya birden çok ilişkili temada ve araştırma-geliştirme ve/veya ürün/süreç/hizmet yeniliği içeren teknoloji/yenilik odaklı iş fikri/proje sahibi girişimci veya işletmelere yönelik hizmetler sunan yapıdır. Tekmer, girişimcilere ve işletmelere ön inkübasyon, inkübasyon ve inkübasyon sonrası süreçlerde; iş geliştirme, mali kaynaklara erişim, yönetim, danışmanlık, mentörlük, ofis ve ağılara katılım gibi hizmetler sağlar (Tekmer, t.y.).

Tablo 1.11: Türkiye’de Faaliyet Gösteren TEKMER’lerin İllere Göre Dağılımı

Sıra No	İl	Sayı
1	Ankara	8
2	Antalya	1
3	Bitlis	1
4	İstanbul	17
5	İzmir	3
6	Tekirdağ	1
Toplam		31

Kaynak: (Kosgeb Tekmer, t.y.).

Tablodan da görüleceği üzere 2025 yılı itibariyle Türkiye’de 6 ilde faaliyet gösteren 31 adet aktif Tekmer mevcuttur. Tekmer’lerin yaklaşık %55’i İstanbul’da faaliyet göstermektedir.

Tablo 1.12: Tekmer Destek Programına İlişkin Destek Unsurları

Tekmer Destek Programı	Destek Oranı (%)
Mobilya ve donanım desteği	75
Ortak kullanıma yönelik makine-teçhizat ve yazılım desteği*	75*
Ortak kullanıma yönelik makine-teçhizat ve yazılım desteği (geri ödemeli)*	75*
Personel giderleri desteği	75
Eğitim, danışmanlık, organizasyon ve tanıtım giderleri desteği	75
Kapasite Geliştirme Desteği (**)	Destek Oranı (%)
Mobilya ve donanım desteği	75
Ortak kullanıma yönelik makine-teçhizat ve yazılım desteği*	
Personel giderleri desteği	
Eğitim, danışmanlık, organizasyon ve tanıtım giderleri desteği	

(*) Projeye konu satın alınacak makine, teçhizat ve yazılımın yerli malı olması durumunda, destek oranına %15 ilave edilir.

(**) İşliklerde %70 doluluk oranı ve 200 m² ek alan gösterilmesi durumunda tabloda yer alan dört gider grubundan biri/birden fazlası için

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere KOSGEB tarafından Tekmer destek programı kapsamında 5 temel başlık altında, özellikli durumlar hariç %75 oranında destek sağlanmaktadır.

Tablo 1.13: Tekmer’ler Bünyesinde Faaliyet Gösteren İşletmelere Sağlanan Destekler

Sıra No	Destek/Teşvik/İstisna	İçerik
1	Personel – Gelir Vergisi İstisnası	Personelin eğitim durumuna göre %80-95 arası istisna uygulanır.
2	Personel – SGK Prim İstisnası	İşveren payının yüzde %50’si oranında prim desteği uygulanır.
3	Kurumlar Vergisi	Ar-Ge, yenilik, tasarım harcamaları kurumlar vergisi hesabında ar-ge indirimi olarak uygulanır. Yapılan harcamalar vergi hesaplamasında bir kere daha vergi matrahından indirilir.
4	Alımlarda KDV İstisnası	Yeni makina ve teçhizat alımlarında uygulanır.
5	Gümrük Vergisi İstisnası	İthal edilen eşya, gümrük vergisinden ve bu kapsamda düzenlenen kağıtlar damga vergisinden istisnadır.
6	Tasarım Tescil Desteği	Var
7	Girişim Sermayesi Desteğinde Kazancın Tespitinde İndirim	Var
8	Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programına Başvuru (KOSGEB)	Var

Kaynakça: (Babür, 2023, Yurtseven, 2023).

Tablo 1.13’den de görüleceği üzere Tekmer’ler bünyesinde faaliyet gösteren işletmelere 8 temel destek/teşvik/istisna sağlanmaktadır.

Tekmer’ler bir projeye bağlı olarak fikri olan ama yeterli kaynağı bulunmayan girişimcileri desteklemek için kurulan yapılardır. Merkezine göre farklılık göstermek ile birlikte genel olarak; Tekmer’e başvurular genellikle online ortamda yapılmaktadır.

Başvuru sonrası genellikle en az üç üyeden oluşan seçici bir kurul tarafından projeler incelenmektedir. Bu seçici kurul tarafından incelenen proje desteklenmeye değer görülmesi halinde merkezin İcra Kurulunun tavsiyesi ve Yönetim Kurulu Kararı ile başvurular onaylanmaktadır. Onaylanan başvuru kapsamında girişimciye proje bitimine kadar ofis, ekipman, danışmanlık ve mentorluk desteği verilmektedir. Bununla birlikte kabul gören her projenin bir gerçekleştirilme süresi bulunmaktadır. Tekmer’de faaliyet gösteren şirketler 5746 sayılı Kanun ile sağlanan bazı desteklerden de ayrıca faydalanmaktadır. Girişimciler tarafından Tekmer’den alınan desteğin daha sonra Tekmer’e geri ödenmesi zorunlu değildir. Tekmer’lerde prototip ile sınırlı kalmak kaydıyla üretime müsaade edilmektedir. Tekmer’lerde girişimciye tahsis edilen mekanda amacını aşan depolama faaliyetlerine müsaade edilmez. Tekmer girişimcileri, dönemsel faaliyet raporlarını hazırlayarak girişimci şirkete belirlenen tarihlerde sunmaktadırlar. Tekmer’lerin birçoğu 1.000 m² ve üzerinde kapalı alanlarda kurulmuştur. Tekmer’ler içerisinde genellikle çalışma ofisleri, toplantı salonları, etkinlik alanı, podcast stüdyoları, FabLab, kafeterya ve dinlenme alanları mevcuttur.

Basit bir bakış açısı ile bir işletme için Tekmer ilköğretim, TGB ortaöğretim, Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri ise yükseköğretim olarak düşünülebilir. Tekmer’ler finansman bakımından TGB’lere göre daha küçük ölçekli yapılardır. Tekmer’ler çevik yapıları nedeniyle karar alma süreçleri TGB’lere göre daha hızlıdır. Tekmer’ler TGB’lere göre daha butik bir yapıdadır. Tekmer’ler TGB’lere göre daha küçük alanda kuruldukları için birçoğu şehir merkezinde olup ulaşım ve lojistik açısından daha avantajlı durumdadır. Tekmer’de bulunan bir işletmenin raporlama yükü TGB’lere kıyasla daha azdır.

İKİNCİ BÖLÜM
GELİR VERGİSİ SİSTEMİ VE ÜCRET GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

2.1. GELİR VERGİSİ SİSTEMİ

2.1.1. Dünya’da Gelir Vergisinin Tarihsel Gelişimi

Tarihsel süreçte gelir vergisi devletlerin mali ihtiyaçlarına ve ekonomik yapılarında yaşanan değişimlere göre şekillenmiştir. İlk dönemlerde zenginliğe, sosyal konuma ve üretim araçlarının (genellikle toprak ve köleler) mülkiyetine dayalı vergiler yaygındı. Tarihte ilk vergi uygulamaları antik uygarlıklarda görülmektedir. Antik dönemde Mısır’da tarım ürünleri üzerinden alınan vergiler, Mezopotamya bölgesinde mal ve mülk üzerinden vergiler bulunmaktaydı. Orta çağ döneminde ise feodal sistem ile birlikte toprak sahipleri tarafından köylülerden ürün ve hizmetler üzerinden vergi almaktaydı. Roma Cumhuriyeti’nin ilk dönemlerinde, kamu vergileri sahip olunan zenginlik ve mülkler (*arazi, evler ve diğer gayrimenkuller, köleler, hayvanlar, kişisel eşyalar ve parasal zenginlikler*) üzerinden alınmaktaydı. M.S. 10 yılında, Xinhanedanından İmparator Wang Mang, profesyoneller ve nitelikli işçiler için kârların %10’u oranında benzeri görülmemiş bir gelir vergisi getirmiştir. Gelir üzerinde kaydedilen ilk vergilerden biri, 1188’de Henry II tarafından Üçüncü Haçlı Seferi için para toplamak amacıyla getirilen Selahaddin onunculuğuydu. Bu onunculuk, İngiltere ve Galler’deki her laik kişinin kişisel gelirinin ve taşınabilir mülkünün onda biri oranında vergilendirilmesini talep ediyordu. 1641’de Portekiz, "décima" adı verilen bir kişisel gelir vergisi getirdi. Modern gelir vergisinin başlangıç tarihi genellikle 1799 olarak kabul edilmektedir. 1799 yılında İngiltere Napolyon Savaşları için geçici bir gelir vergisi uygulamaya koymuş 1842 yılına gelindiğinde ise bu vergi kalıcı hale getirilmiştir. 1861 yılında Amerikan iç savaşını finanse edebilmek için ABD tarafından ilk gelir vergisi uygulaya alınmıştır. 20 yüzyılda gelişen vergi anlayışı ile birlikte 1913 yılında ABD anayasasında yapılan değişiklik ile federal gelir vergisi uygulaması resmiyet kazanmıştır. II. Dünya savaşı sonrası ise birçok ülke tarafından gelir vergisi oranlarında önemli artışlar yapılmıştır. II. Dünya savaşı sonrası yapılan düzenlemeler ile gelir vergisi uygulamaları gittikçe karmaşık bir hal almaya başlamıştır. 21 yüzyılda ise vergi idareleri önemli ölçüde dijitalleşme çalışmaları başlatarak e-beyanname vb. uygulamalara geçilmiştir. Gelir vergisi uygulaması, tarihsel süreç içinde önemli değişimler yaşamıştır. Gelir vergisi sistemi ile toplanan kaynakların ülkelerin farklı ekonomik gereksinimlerine katkı sunması amaçlanmıştır. Günümüzde de bu süreç, küresel ekonomik dinamikler ve dijitalleşme ile şekillenmeye ve gelişmeye devam etmektedir. (IRS History, OECD, Taxfoundation, t.y.)

2.1.2. Türkiye’de Gelir Vergisinin Tarihsel Gelişimi

Cumhuriyetin ilk yıllarında, tarım sektörü haricindeki en önemli dolaysız vergi Temettü Vergisi idi ve bu vergi 1907 yılında yürürlüğe girdi. 1925’te âşar vergisinin kaldırılmasıyla birlikte azalan kamu gelirlerini telafi etmek amacıyla Temettü Vergisi de kaldırıldı ve onun yerine Kazanç Vergisi uygulamaya konulmuştur (Turhan, 1988, s. 111).

İkinci Dünya Savaşı sırasında, ücretlilerin ve diğer gelir sahiplerinin maaşlarına yapılan artışlar, Kazanç Vergisi sisteminde karışıklıklara yol açmaya başlamıştır. Bu nedenle, hükümet buhran dönemindeki politikaların tersine bir yaklaşım benimseyerek, ticaret ve sanayi sektöründeki vergileri artırmayı tercih etmiştir. Ayrıca, 1942 yılında yürürlüğe giren Teşviki Sanayi Kanunu ile sağlanan muafiyetler de kaldırılmıştır. Savaşın sona ermesinin ardından, Kazanç Vergisi Sistemi, çeşitli yasalarla yapılan artışlarla karmaşık bir hale geldiği için, sistemin yeniden gözden geçirilmesi gerekliliği doğmuştur. Bu çerçevede, Kazanç Vergisi yerine Gelir ve Kurumlar Vergisi uygulamalarına geçiş yapmak için çalışmalar başlatılmış ve 1950 yılından itibaren bu yeni sistemin uygulanmasına karar verilmiştir (Bulutoğlu, 1967, s. 18-19).

2.1.3. Vergi Tarifesi

Vergi tarifesi kavramı, vergi sistematigi içinde en karmaşık konulardan biri olarak değerlendirilir. Bu kavramın karmaşıklığı, vergi tarifesinin oluşumunu etkileyen unsurlar, matrah ve mükellef özelliklerine bağlı olarak aynı vergi türü için bile farklılık göstermesinden kaynaklanır. Bu nedenle, vergi tarifesine dair çeşitli tanımlar yapılmış olup, bu tanımlar genel olarak strüktürel (yapısal) ve biçimsel olarak iki ana gruba ayrılabilir (Sarıkaya, 2020, s. 11).

Strüktürel vergi tarifesi tanımları tarh ve matraha ilişkin oranlara, vergi indirimleri, matrah indirimleri / ilaveleri ve vergi ilaveleri kavramlarını da dâhil ederek tarifeyi tanımlamakta iken, biçimsel tanımlamalar, vergi tarifelerini oranların yer aldığı cetveller şeklinde tanımlamaktadır (Nadaroğlu, 2000, s. 238).

Vergi tarifesi, verginin ödeneceği matrah üzerine uygulanan bir ölçüm birimidir. Bu ölçü, değere dayalı olabileceği gibi belirli bir miktara dayalı da olabilir. Tarihte, belirli miktara dayalı (spesifik) vergiler yaygınken, para ekonomisinin gelişmesiyle birlikte bu tür vergilerin yerini değere dayalı vergiler (advalorem) almıştır. Bugün, özellikle gelir vergilerinde, modern devletlerin değere dayalı (advalorem) oransal tarifeleri tercih ettiği

görülmektedir. Değere dayalı vergi tarifeleri ise üç ana kategoriye ayrılır bunlar: sabit oranlı, artan oranlı ve azalan oranlı tarifelerdir (Demir, 2018, s. 12).

2.1.3.1. Düz Oranlı Vergi Tarifesi

Düz oranlı vergi sistemi, emek ve kurum gelirlerinin aynı sistem içinde tek bir kez ve aynı oranla vergilendirilmesini sağlayarak çifte vergilendirmeyi önler. Bu sistem, gelir grupları arasında ayırım yapmaksızın, hepsi için tek bir vergi oranı uygulanmasını içerir. Düz oranlı vergi, artan oranlı vergi sisteminin bazı dezavantajlarını ortadan kaldırmak amacıyla ideal bir seçenek olarak değerlendirilir. Artan oranlı vergi sisteminde muafiyet ve istisnaların fazlalığı, karmaşıklığı, yüksek uyum maliyetleri ve adaleti sağlama konusunda yaşanan zorluklar, vergi kaçırma faaliyetlerine yol açar. Ayrıca, kişisel ve kurumsal gelirlerin yanı sıra sermaye kazançlarını da vergileyerek çifte vergilendirme yaratması, vatandaşların daha basit ve adil bir vergi sistemine olan talebini artırır (Yıldız ve Geyik, 2019, s. 162).

Düz oranlı vergi, vergi matrahına uygulanan oranın her zaman sabit kaldığı ve matrahın büyüklüğüne bağlı olarak değişmeyen bir vergi türüdür. Başka bir deyişle, bu vergilerde vergi oranı ile vergi matrahı arasında bir ilişki yoktur; matrah ne kadar olursa olsun, vergi oranı sabit kalır ve değişmez (Şen ve Sağbaş, 2016, s. 131).

2.1.3.2. Artan Oranlı Vergi Tarifesi

Artan oranlı vergi tarifesi, vergi matrahının artması ya da azalmasıyla birlikte vergi oranının da benzer şekilde artması ya da azalması olarak ifade edilebilir. Eğer vergi matrahı yükseldiğinde, ortalama efektif vergi oranı da artıyorsa, bu durum verginin artan oranlı olduğunu gösterir (Akdoğan, 2006, s. 230).

Artan oranlı vergi tarifesinin farklı uygulama biçimleri vardır. Bunlar sınıf usulü artan oranlılık ve dilim usulü artan oranlılıktır. Ayrıca, tarifenin uygulanmasından sonra ortaya çıkan durumu değerlendiren gizli artan oranlılık ve tersine artan oranlılık gibi kavramlar da bulunmaktadır (Çilingir, 2009, s. 2017).

Artan oranlı vergi tarifesi (progressive tax) dünya genelinde birçok ülkede uygulanan bir vergilendirme sistemidir. Bu sistemde, gelir seviyesi arttıkça vergi oranı da artar. Bu tür vergi sistemleri genellikle gelir eşitsizliğini azaltmak ve daha adil bir vergi yükü dağılımı sağlamak amacıyla kullanılır.

Artan oranlı vergi tarifesi kullanan Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Danimarka ve Birleşik Krallık ülkeleridir.

2.1.3.3. Azalan Oranlı Vergi Tarifesi

Azalan oranlı vergi tarifeleri, günümüzde yaygın olarak kullanılmamaktadır. Bunun nedeni, yüksek gelir elde eden bireylerin daha az vergi ödemesinin genellikle kabul edilemez bir durum olarak görülmesidir. Bu tür bir tarife örneği olarak, geçmişte damga vergisinin değişmeden önceki haliyle şirket sözleşmelerine uygulanan yapısı gösterilebilir (Bayar, 2006, s. 34).

2.1.4. Gelirin Unsurları

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 1'nci maddesinde “*Gelir bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safı tutarıdır*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Tablo 2.1: Vergiye Tabi Gelirin Özellikleri

Gelir Vergisi Mükellefi	: Bir gerçek kişi (kişiselik-şahsilik)
Gelir Vergisinin Vergilendirme Dönemi	: Bir takvim yılı (yıllık olma-dönemsellik)
Gelir Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay	: Gelirin Elde edilmesi
Gelir Vergisinin Konusu	: Kazanç ve iratlar (toplam değer üzerinden vergileme)
Gelir Vergisinin Matrahı	: Gerçek ve safı tutar

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 2 nci maddesine göre gelire giren kazanç ve iratlar 7 unsurdan oluşmaktadır. Bu unsurlar, Gelir Vergisi Kanunu çerçevesinde vergiye tabi gelirleri tanımlar ve aşağıda sıralanan şekilde sınıflandırılır:

2.1.4.1. Ücret Gelirleri

Çalışanlardan alınan maaş, ücret, prim ve ikramiyeler gibi düzenli gelirler. Ücret geliri, işveren tarafından brüt maaş üzerinden yapılan kesintiler sonrası net maaş olarak ödenir.

2.1.4.2. Serbest Meslek Kazançları

Avukat, doktor, mühendis, yeminli mali müşavir gibi serbest çalışan kişilerin elde ettiği gelirler. Bu gelirler, genellikle serbest meslek erbaplarının verdikleri hizmetler karşılığında aldıkları ücretlerdir.

2.1.4.3. Ticari Kazançlar

İşletme sahiplerinin ve ticaretle uğraşan kişilerin elde ettiği kazançlar. Bu kazançlar, işletme faaliyetlerinden elde edilen net gelirleri ifade eder.

2.1.4.4. Zirai Kazançlar

Tarımsal faaliyetlerden elde edilen gelirler. Çiftçiler ve tarım ile uğraşan kişilerin tarım ürünlerinden elde ettiği gelirler bu kategoriye girer.

2.1.4.5. Gayrimenkul Sermaye İradı

Kira gelirleri ve diğer gayrimenkul gelirleri. Kiraya verilen taşınmazlardan elde edilen gelirler bu kategoriye girer.

2.1.4.6. Menkul Sermaye İradı

Faiz gelirleri, temettü gelirleri ve diğer menkul değerlerden elde edilen kazançlar. Bu gelirler genellikle mevduat faizleri, hisse senedi temettüleri gibi kaynaklardan gelir.

2.1.4.7. Diğer Kazanç ve İratlar

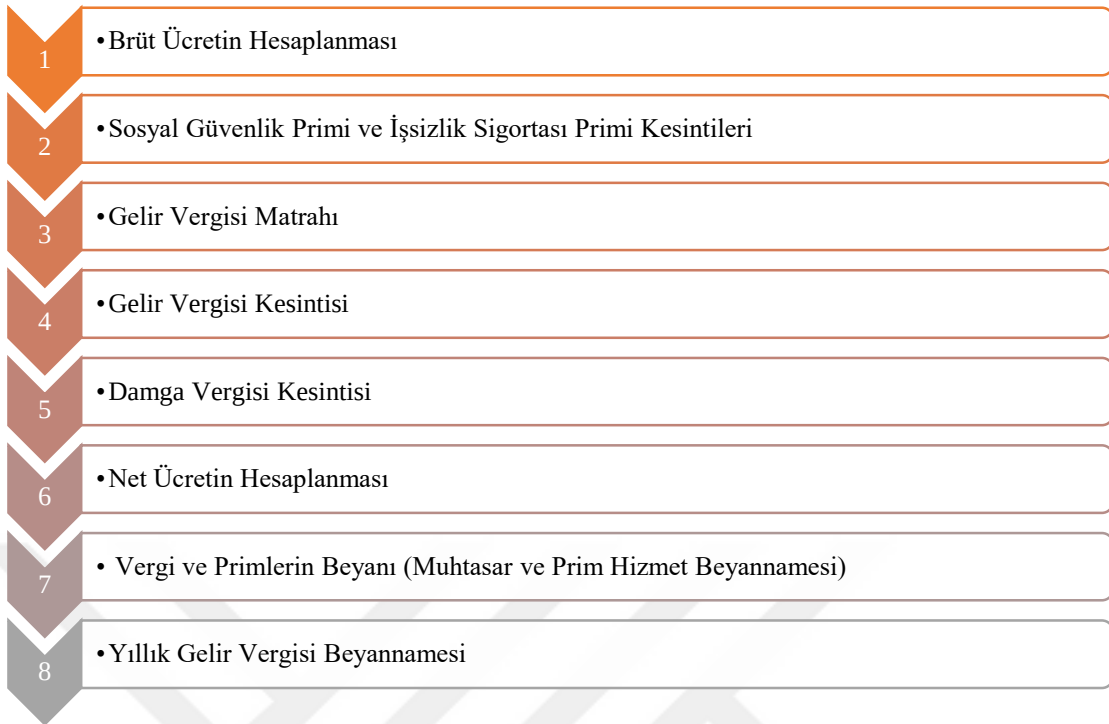
Örneğin, hisse senedi ve tahvil alım-satımından elde edilen kazançlar, ödül ve ikramiyeler, mülk satışından elde edilen kazançlar gibi diğer çeşitli gelirler bu kategoriye girer.

Her gelir türü için vergi hesaplama yöntemleri, istisnalar ve muafiyetler farklılık gösterebilir.

2.1.5. Türkiye’de Ücret Gelirinin Vergilendirilme Aşamaları

Ücret gelirinin vergilendirilme süreci, bir hizmet erbabının elde ettiği ücret gelirleri üzerinden uygulanacak vergilerin belirlenmesi ve bu vergilerin ödenmesi süreçlerini kapsar. Türkiye’de ücret gelirinin vergilendirilmesi aşamaları şu şekildedir:

Şekil 2.1: Ücret Gelirinin Vergilendirme Aşamaları

2.1.5.1. Brüt Ücretin Hesaplanması

İşçinin işveren tarafından belirlenen brüt ücreti hesaplanır. Brüt ücret, işçiye ödenecek toplam tutarı ifade eder ve bu tutarın içinden vergi ve diğer kesintiler yapılacaktır.

2.1.5.2. Sosyal Güvenlik Primi ve İşsizlik Sigortası Primi Kesintileri

Brüt ücret üzerinden, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) primi ve işsizlik sigortası primi kesilir.

SGK primi, işçi payı olarak %14, işsizlik sigortası primi ise %1 oranında hesaplanır.

Bu kesintiler işçinin emeklilik, sağlık gibi sosyal güvenlik haklarını güvence altına alır.

2.1.5.3. Gelir Vergisi Matrahı

Bir kişinin elde ettiği gelir üzerinden hesaplanacak gelir vergisinin temelini oluşturan tutardır. Başka bir deyişle, gelir vergisi matrahı, bir kişinin yıl boyunca elde

ettiği gelirlerden, kanunlarla belirlenen indirim ve istisnalar düşüldükten sonra kalan ve vergilendirilecek olan net gelirdir.

Gelir vergisi matrahı, ödenecek vergi tutarının belirlenmesinde kritik bir rol oynar. Matrah ne kadar düşükse, ödenecek vergi de o kadar düşük olacaktır. Bu nedenle, gelir vergisi matrahının doğru hesaplanması ve kanunen yapılabilecek tüm indirim ve istisnaların doğru şekilde uygulanması büyük önem taşır.

2.1.5.3.1. Gelirlerden İndirilecek Giderler

Gelirlerden, kanunen izin verilen giderler düşülür. Bu giderler arasında şunlar yer alabilir:

- SGK primleri ve işsizlik sigortası primi
- Eğitim ve sağlık harcamaları (belirli şartlar dahilinde)
- Bağış ve yardımlar (belirli oranlarda ve koşullarda)
- Mesleki harcamalar (serbest meslek sahipleri için)

2.1.5.3.2. Vergi İstisnaları ve Muafiyetler

Vergi yasalarına göre vergilendirilmesi gereken bireylerin veya grupların kanunlarla vergi dışı bırakılmasına vergi muafiyeti, benzer şekilde vergi konularının vergiden muaf tutulmasına ise vergi istisnası denir.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda istisna ve muafiyet adı altında sayılan bazı unsurlar gelir vergi matrahının dışında tutulmaktadır.

2.1.5.3.3. Gelir Vergisi Matrahının Bulunması

Brüt gelirlerden muafiyet, indirim ve istisnalar düşüldükten sonra kalan tutar, gelir vergisi matrahını oluşturur.

Örnek Gelir Vergisi Matrahı Hesaplaması:

Varsayalım ki bir kişinin yıllık brüt geliri 300.000 TL olsun. Bu kişi, yıl boyunca 10.000 TL SGK primi ödemiş ve vergi matrahından düşülebilecek 5.000 TL'lik eğitim harcaması yapmış olsun. Bu durumda, gelir vergisi matrahı şöyle hesaplanır:

- Brüt Gelir: 300.000 TL
- Düşülecek SGK Primi: 10.000 TL

- Düşülecek Eğitim Harcaması: 5.000 TL

Gelir Vergisi Matrahı:

300.000 TL - 10.000 TL (SGK Primi) - 5.000 TL (Eğitim Harcaması) = 285.000 TL

Bu 285.000 TL, kişinin gelir vergisi matrahıdır. Vergi bu tutar üzerinden hesaplanır.

2.1.5.4. Gelir Vergisi Kesintisi

Gelir vergisi matrahı üzerinden, Türkiye’de geçerli olan gelir vergisi dilimlerine göre vergi hesaplanır ve kesilir. Vergi dilimleri yıllık olarak belirlenir ve oranlar %15, %20, %27, %35 ve %40 gibi artan oranlarla uygulanır.

2.1.5.5. Damga Vergisi Kesintisi

Ücret üzerinden damga vergisi kesilir. Damga vergisi oranı binde 7,59’dur ve brüt ücret üzerinden hesaplanır.

2.1.5.6. Net Ücretin Hesaplanması

Brüt ücretten SGK primi, işsizlik sigortası primi, gelir vergisi ve damga vergisi kesildikten sonra kalan tutar çalışanın net ücreti olur. Bu tutar çalışanın eline geçen maaştır.

2.1.5.7. Vergi ve Primlerin Beyanı Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi (MPHB)

İşverenlerin çalışanlarına ödedikleri ücretler üzerinden kesilen vergiler ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) primleri için vergi dairesine beyan etmeleri gereken bir belgedir. Beyannamenin verilme zamanı, işyerinin çalışan sayısına ve belirli koşullara bağlı olarak değişmektedir.

2.1.5.7.1. Beyanname Verme Dönemleri

Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesinin vergi kesintileri ile prim ve hizmetin ait olduğu ayı takip eden ayın 26 ncı günü akşamı saat 23.59'a kadar elektronik ortamda gönderilmesi gerekmektedir.

2.1.5.7.2. Aylık Beyanname

Çalışan sayısı **10 ve daha fazla** olan işyerleri için, beyanname **aylık** olarak verilir.

Beyanname, takip eden ayın **26. günü** saat 23:59'a kadar vergi dairesine elektronik ortamda gönderilmelidir.

Örneğin, Ocak ayına ait beyanname, Şubat ayının 26. günü saat 23:59'a kadar verilmelidir.

2.1.5.7.3. Üç Aylık Beyanname

Çalışan sayısı **10'dan az** olan işyerleri için, beyanname **üçer aylık dönemler** halinde verilebilir.

Bu durumda, beyanname dönemi sonunu **takip eden ayın 26. günü** saat 23:59'a kadar vergi dairesine elektronik ortamda verilmelidir.

Örneğin, Ocak-Şubat-Mart dönemine ait beyanname, Nisan ayının 26. günü saat 23:59'a kadar verilmelidir.

2.1.5.7.4. Ödeme Tarihi

Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi (MPHB) ile tahakkuk eden vergiler beyanname verilen ayın 26'sına kadar, primler ise en geç takip eden ay/dönemin sonuna kadar ödenir

2.1.5.8. Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi

Bir takvim yılı içinde elde edilen gelirlerin toplamının beyan edilmesi amacıyla vergi mükellefleri tarafından vergi dairesine verilen bir belgedir. Türkiye'de gelir vergisine tabi olan gerçek kişiler, yıllık gelir vergisi beyannamesi vererek, bir yıl içinde elde ettikleri gelirleri ve bu gelirlerden hesaplanan vergileri beyan ederler. Eğer birden fazla işverenden ücret alınıyorsa ve ikinci işverenden alınan ücret, belirli bir tutarın üzerindeyse (bu tutar her yıl güncellenir), çalışan yıllık gelir vergisi beyannamesi vermek zorundadır.

Ücret dışında başka gelir kalemlerinin varlığı (örneğin, kira geliri, menkul kıymet gelirleri, serbest meslek kazançları) durumunda da yıllık beyanname verilmesi

gerekir. Tek işverenden alınan ücret, beyan sınırını aşıyorsa (bu sınır da yıllık olarak güncellenir), yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmesi gerekir.

Mükellef, Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından sunulan hizmetler (e-Beyanname, GİB internet vergi dairesi vb.) üzerinden yıllık gelir vergisi beyannamesini hazırlar. Gelirler; ücret, kira, menkul kıymet gelirleri, serbest meslek kazançları gibi kalemler halinde beyan edilir. Vergi matrahı belirlenirken, gelirlerden indirilebilecek giderler ve varsa özel indirimler de dikkate alınır.

Yıllık gelir vergisi beyannamesi, takip eden yılın Mart ayının 1. günü ile 31. günü arasında verilir. Beyanname elektronik ortamda e-Beyanname sistemi üzerinden veya Gelir İdaresi Başkanlığı'nın internet vergi dairesi aracılığıyla verilebilir. Beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan gelir vergisi, Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere iki taksitte ödenir. Vergi ödeme işlemi, banka şubelerinden, internet bankacılığı üzerinden veya vergi dairesinden yapılabilir. Yıllık gelir vergisi beyannamesi, sadece Türkiye'de yerleşik olan gerçek kişiler tarafından verilmelidir. Yerleşik olmayanlar yalnızca Türkiye'de elde ettikleri gelirler için beyanname verirler. Beyanname hazırlarken elde edilen gelirlerin doğru şekilde beyan edilmesi ve gerekli belgelerin muhafaza edilmesi önemlidir. Beyanname hazırlanırken, vergi matrahını düşürebilecek indirim ve muafiyetlerin (örneğin, eğitim harcamaları, sağlık harcamaları gibi) dikkate alınması gerekir.

2.2. ÜCRET

2.2.1. Ücretin Tanımı

Geniş anlamda ücret insan emeğinin bedeli olarak tanımlanmaktadır (Tuna ve Yalçıntaş, 2011, s. 94).

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun Ücret tarifi başlıklı 61 inci maddesinde; *“Ücret, işverene tabi belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir. Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (Mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmez.”*

4857 sayılı İş Kanunu'nun ücret ve ücretin ödenmesi başlıklı 32 nci maddesinde; *“Genel anlamda ücret bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır.”*,

6098 sayılı Türk Borç Kanununun 401 inci maddesinde; *“İşveren, işçiye sözleşmede veya toplu iş sözleşmesinde belirlenen; sözleşmede hüküm bulunmayan hâllerde ise, asgari ücretten az olmamak üzere emsal ücreti ödemekle yükümlüdür.”* Denilmektedir.

2.2.2. Ücretin Unsurları

Gelir vergisi mevzuatı kapsamında bir ödemenin ücret ya da başka bir gelir unsuru olarak vergilendirilip vergilendirilmeyeceği üç unsura göre tespit edilmektedir. Bu üç unsurun birlikte varlığı halinde elde edilen gelir ücrettir. Dolayısıyla ücret olarak vergilendirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde elde edilen gelir ücret olarak nitelendirilemez (GİB, 2023, s. 8).

Ücreti gelirini belirleyen üç temel unsur şöyledir;

1. Bir işverene tabi olma

Ücretin ilk unsuru işverene tabi olmaktır. İşveren kavramı genel olarak, hizmet erbabını/işçiyi işe alan emir ve talimat veren gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmektedir. Hizmet erbabının işverene bağlılığı fiili olabileceği gibi ilgili mevzuat veya sözleşme ile de belirlenmiş olabilir (GİB, 2023, s. 8).

2. Belli bir iş yerine bağlı olma

Ücretin ikinci unsuru belli bir işyerine bağlı olmaktır. İş yeri ticari, sınai, zirai ve mesleki bir faaliyetin yürütülmesi için tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yerlerdir. Bu yerlere bağlılık, hukuki anlamda bir bağlılıktır. Hizmetin mutlaka fiilen iş yerinde yapılması zorunlu değildir (GİB, 2023, s. 8).

3. Hizmetin karşılığı olarak bir ödemenin yapılması

Ücretin üçüncü unsuru ise hizmetin karşılığı olarak bir ödemenin yapılmasıdır. Hizmet erbabına yapılan ödeme bir hizmetin karşılığı değilse bu ödemenin ücret sayılması mümkün değildir. Hizmet karşılığı olarak yapılan ödeme, nakit, ayın veya para ile temsil edilebilen menfaatler (lojman, araç vb) şeklinde olabilir (GİB, 2023, s. 8).

2.2.3. Ödenecek Ücretin Tespiti

Ücret bireysel iş ilişkileri bağlamında iş sözleşmeleriyle, toplu iş ilişkileri bağlamında ise toplu iş sözleşmeleri ile kararlaştırılır. Dolayısıyla iş sözleşmeleri ve toplu iş sözleşmeleri iki önemli ücret belirleme yöntemidir. İş sözleşmeleri işçinin bağımlı olarak iş görmeyi, işverenin de buna karşılık ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler herhangi bir şekle tabi olmayıp (İK mad. 8), taraflar ihtiyaçlarına göre kanuni sınırlamalara uygun biçimde iş sözleşmesi düzenleyebilirler (İK mad. 9). Bu bakımdan iş sözleşmesi ile ücretin belirlenmesinde bir serbestiden söz edilir. Toplu iş sözleşmeleri ise iş sözleşmesinin yapılması, içeriği ve sona ermesi ile ilgili hususları düzenlemek üzere işçi sendikası ve işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren arasında yapılan sözleşmelerdir. Ücret, toplu iş sözleşmelerinin iş sözleşmesinin içeriği başlığı altında düzenlenen en önemli konularından biridir (Karaca, 2021, s. 42).

Yapılan açıklamalardan da anlaşılabileceği üzere, işçiye ödenecek ücret taraflar arasında yapılacak iş sözleşmeleri veya toplu iş sözleşmeleri ile belirlenir. İşveren ve işçi eşit işlem yapma borcuna aykırı olmamak koşuluyla diledikleri tutarda ücreti belirleyebilirler (Güven ve Aydın, 2010, s. 123). Bu durum ücret serbestisi olarak ifade edilmektedir. Genel olarak ücretin belirlenmesinde bir serbestiden söz edilebilirse de, Devletin İş Kanunlarında ücret konusunda işçileri koruyan hükümlere yer vererek ücretin belirlenmesine müdahale ettiği görülmektedir. Devlet tarafından ücret serbestisini sınırlamak amacıyla yapılan bu müdahaleler, "ücretin toplu iş sözleşmesi ile belirlenmesi" ve "asgari ücret" şeklinde ikiye ayrılır (Karaca, 2021, s. 42-43).

Toplu iş sözleşmesinde bir ücret tespit edilmiş ise, bu sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça, sözleşme kapsamındaki işçi ile yapılacak bireysel iş sözleşmelerinde, toplu iş sözleşmesi ile belirlenen ücretten daha düşük ücret kararlaştırılamaz. Kararlaştırılsa bile yine de işçiye toplu iş sözleşmesi ile belirlenmiş olan ücret ödenecektir. Ancak iş sözleşmesi ile toplu iş sözleşmesinde belirlenen ücretin üzerinde ücret kararlaştırılabilir (Oğuzman, 1966, s. 868). 4857 sayılı İş Kanunu'nun 39. madde hükmüne göre işçiye, ücretin türü ne olursa olsun Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından saptanan asgari ücretin altında ücret ödenebilmesi mümkün değildir (Karaca, 2021, s. 42-43).

2.2.4. Ücret Türleri

2.2.4.1. Hesaplama Şekillerine Göre Ücretler

2.2.4.1.1. Brüt Ücret

Brüt Fransızca kökenli bir kelime olup Türk Dil Kurumuna göre kesintisi yapılmamış anlamındadır. Brüt ücret çalışanlara yapılan ücret tahakkuklarından sigorta primi ve vergi kesintilerinin düşülmediği tutarı ifade etmektedir. Brüt ücret uygulamasında yasal yükümlülüklerin bir kısmı çalışanlar tarafından karşılanmaktadır.

2.2.4.1.2. Net Ücret

Net ücret brüt ücret tutarından sigorta primi ve vergilerin düşüldüğü tutarı ifade etmektedir. Net ücret uygulamasında yasal yükümlülükler işveren tarafından karşılanmaktadır.

2.2.4.1.3. Akort (Parça Başı) Ücret

Akord ücret kavramı, Almanca'dan dilimize geçmiştir. Akord sistemi uygulamada parçabaşı ücret sistemi olarak da adlandırılmaktadır. Akord ücret uygulamasının ilk örneklerinin M.Ö. de uygulandığı bilinmektedir. Akord ücretin temeli, üretimi ve verimi arttırmaya dayanmaktadır (İktisat Sözlüğü, t.y.).

Parça başına veya akort ücret yapılan işin sayısına, ağırlığına ya da uzunluğuna göre hesaplanan ücrettir. Örneğin bir seramik işçisinin çıkardığı her parça vazo için öngörülen ücret akort ücrettir (Karaca, 2021, s. 54).

2.2.4.1.4. Yüzde Usulü Ücret

Yüzde usulü ücret karşımıza daha çok hizmet sektöründe çıkmaktadır. Başta restoranlar olmak üzere cafe, otel ve diğer eğlence merkezlerinde yüzde usulü ücret yaygındır.

Yüzde usulü ücret sisteminde, müşterilerin adisyonlarına belirli bir yüzde oran eklenmek suretiyle hesaplanıp toplanan paralar, çalışanlara katkıları ölçüsünde işveren tarafından dağıtılmaktadır (Yargıtay 9. H.D. 2009/28347 E. 2011/1133 K. 28.01.2011 T.).

Yüzdelere, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 51 nci maddesi ve Yüzdelere Toplanan Paraların İşleri Dağıtılması Hakkında Yönetmelik kapsamında işçilere dağıtılır.

2.2.4.1.5. Götürü Ücret

Götürü ücret önceden belirlenen bir işin veya hizmetin ifası sonucu ödenen ücrettir. Bu ücret sisteminde kişi işin tamamlanması veya hizmetin ifa edilmesi sonucunda ücrete hak kazanır. Götürü ücret sistemi genellikle süreklilik arz etmeyen işlerde kullanılmaktadır.

2.2.4.1.6. Bahşişler

Bahşiş, İslam Ansiklopedisi'nde (1970) Farsça "bahşidan" (vermek) fiilinden türetilmiş bir kavram olarak tanımlanmaktadır. İran'da büyükten küçüğe verilen hediyeye bahşiş denir (Akpınar, 2010, s. 7).

Çalışma hayatında genellikle hizmet sektöründe müşteriler tarafından çalışanlara memnuniyet ifadesi olarak bahşiş adı altında bazı ödemeler yapılmaktadır. 4857 sayılı Kanunun 32 nci maddesi, 5510 sayılı Kanunun 80 nci maddesi ve 193 sayılı Kanunun 61 nci maddesi ve yerleşik Yargıtay içtihatları birlikte değerlendirildiğinde müşteriler tarafından çalışanlara verilen bahşişlerin ücret olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.2.4.1.7. Asıl Ücret ve Giydirilmiş Ücret

İş Kanunu'nun 32. maddesinin 1. fıkrasında tanımı yapılan ücret, iK mad. 37/2'de belirtildiği üzere asıl ücrettir (Çenberci, 1968, s. 248). İşçiye olağan çalışması karşılığında yapılan nakit ödemeye asıl ücret denir Asıl ücretin İş Kanunu'nun açık hükmü gereği, işçiye para ile ödenmesi zorunludur. Asıl ücret uygulamada normal çalışma karşılığı ücret, çıplak ücret, kök ücret temel ücret ve dar anlamda ücret olarak da adlandırılmaktadır (Erkul ve Gökçek Karaca, 2004, s. 188-189). Dar anlamda ücret yerine öğretide "genel anlamda ücret" kavramının kullanıldığı da görülmektedir (Göktaş ve Çil, 2003, s. 179).

İş Kanunu'na göre işçiye gördüğü iş karşılığında para olarak ödenen asıl ücretin yanında, belirli durumlarda veya belirli nedenlerle para ve para ile ölçülmesi mümkün; bazen işin özelliğinden, bazen işverenin serbest iradesinden, çoğunlukla da kanundan ve sözleşmeden özellikle toplu iş sözleşmesinden doğan bazı menfaatler sağlanabilmektedir.

Asıl ücretin eki ya da tamamlayıcısı niteliğinde olan bu menfaatler, "ücret ekleri" olarak adlandırılmaktadır. Giydirilmiş ücret asıl ücretle birlikte bu ücrete yapılan ekleri de kapsayan ücrettir. Giydirilmiş Ücret şu şekilde formülize edilebilir: $\text{Giydirilmiş Ücret} = \text{Asıl Ücret} + \text{Ücret Ekleri}$ (Karaca, 2021, s. 37-38).

Asıl ücret, işçiye normal çalışması karşılığında yapılan nakdi ödemedir. Ücret ekleri ise asıl ücretle birlikte ödenen genel olarak fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti, prim, provizyon ve ikramiye gibi nakdi ödemeler ile yeme-içme, giyim, barınma, ısıtma ve aydınlatma gibi ayni ödemelerden oluşur (Göktaş ve Çil, 2003, s. 179). Giydirilmiş ücret, uygulamada geniş anlamda ücret olarak da adlandırılmaktadır (Karaca, 2021, s. 38-38).

2.2.4.2. Zamana Göre Ücretler

Zamana göre ücretler, ücretin tespitinde zaman dilimlerinin dikkate alındığı yöntemlerdir. Saatlik, günlük, haftalık ve aylık ücret sistemi uygulamada en sık karşılaşılan zaman esaslı ücret tespit yöntemleridir.

2.2.4.2.1. Saatlik Ücret

Çalışanın ücretinin fiili çalışma saati üzerinden belirlendiği ücret yöntemidir. Uygulamada danışmanlık ve imalat sektöründe yoğun olarak uygulanmaktadır.

2.2.4.2.2. Günlük Ücret

Günlük ücret, çalışanın ücretinin çalışma günü üzerinden belirlendiği bir ücretlendirme yöntemidir. Mavi yakanın yoğun olarak çalıştığı imalat sektöründe sık kullanılan bir yöntemdir.

2.2.4.2.3. Maktu (Aylık) Ücret

“Maktu” kelimesi Arapça kökenli olup kesin ve götürü gibi anlamları bulunmaktadır. Maktu ücret, bireysel veya toplu iş sözleşmesi taraflarınca önceden belirlenmiş ve çalışılan gün sayısı dikkate alınmaksızın ödenen ücreti ifa eder. Maktu ücret uygulamasında ayın 28, 29, 30 veya 31 gün olmasına bakılmaksızın önceden belirlenen tutar üzerinden ödeme gerçekleştirilir.

Maktu ücret, işçiye hasta, izinli vb. nedenlerle mazeretli olduğu hallere bakılmaksızın her ödeme döneminde ücretinin tam olarak ödendiği ücret türüdür. Bu ücret türü uygulamada genellikle bir aylık dönem için kararlaştırılmaktadır (Güven ve Aydın, 2017, s. 116). İşverenle işçi arasında yapılan iş sözleşmesine göre, işçinin her ay aynı ücreti alması anlamını taşımaktadır. Maktu ücrette ay sonunda ücret ödeme zamanı geldiğinde ayın kaç gün sürdüğünün bir önemi bulunmamaktadır. Başka bir deyişle maktu ücret aylık değeri önceden belirlenmiş ücret demektir. Bu ücrette de hafta tatili, genel tatil, ulusal bayram gibi ödemeler aylık ücret içinde yer almaktadır (Evren 2011, s. 24). Bu anlamda işçinin mazeret izni kullandığı veya geçici iş görmezliğe uğradığı günlerin ücretleri kesilememektedir. Nitekim İş Kanunu'nun 49. maddesinde de maktu aylık ücretli işçilere hasta, izinli veya sair nedenlerle mazeretli oldukları hallerde de aylıklarının tam olarak ödenmesi gerektiği öngörülmüştür (Karaca, 2021, s. 38-39).

2.2.4.3. Ödeme Şekillerine Göre Ücretler

2.2.4.3.1. Ayni Ücret

Arapça kökenli olan ayni kavramı TDK'ya göre “Nakit para dışında belirlenmiş bir mal veya eşya olarak verilen” olarak tanımlanmaktadır.

Para ile ödenmeyen ödemeler ayni ödeme olarak tanımlanmaktadır. Ayni yardımlar daha çok mal ve hizmet olarak ödenmektedir. Ayni yardımlar çoğu zaman kişisel veya sosyal bir ihtiyacın karşılanması amacıyla verilmektedir. Çalışanlara verilen giyim yardımı ayni yardıma örnek olarak verilebilir.

2.2.4.3.2. Nakdi Ücret

Nakdi ücret parasal olarak ödenen ücrettir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 32/2 nci maddesine göre Türk parası ile işyerinde veya özel olarak açılan bir banka hesabına ödenir. Ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkak, yabancı para olarak kararlaştırılmış ise ödeme günündeki rayice göre Türk parası ile ödeme yapılabilir.

2.2.4.4. Ücret Ekleri

2.2.4.4.1. Olaya Bağlı Ücret Ekleri

4857 sayılı İş Kanunu'nun 74 ve Ek 2 nci maddesi, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 104, 108, 207 ve 208 nci maddeleri ve uygulamada istikrar kazanmış bazı toplu iş sözleşmeleri incelendiğinde çalışma hayatında olaya bağlı ödemelerin ana hatları ile doğum, ölüm ve evlenme karşılığı yapıldığı görülmektedir. Uygulamada olaya bağlı ödemeler genelde kök ücretten bağımsız matbu bir tutar olarak belirlenmektedir. Fakat asgari ücretin veya kök ücretin belirli bir yüzdesi olarak ödendiği durumlar da mevcuttur. Bu tutarların bordrolaştırılmasında birtakım indirim, istisna ve muafiyetler söz konudur.

2.2.4.4.2. Doğum Yardımı

Doğum yardımı genellikle bireysel veya toplu iş sözleşmeleri kapsamında çalışanın veya eşinin doğum yapması durumunda ödenmektedir.

Doğum yardımı, 5510 sayılı Kanunun 80/1/b maddesi kapsamında prime esas kazançtan ve 193 sayılı GVK'nın 25 nci maddesi kapsamında gelir vergisinden istisnadır.

2.2.4.4.3. Ölüm Yardımı

Ölüm yardımı genellikle bireysel veya toplu iş sözleşmeleri kapsamında çalışanın veya yakınının (çocuk, eş, anne, baba, kardeş vb.) ölümü sonucunda ödenmektedir.

Ölüm yardımı, 5510 sayılı Kanunun 80/1/b maddesi kapsamında prime esas kazançtan ve 193 sayılı GVK'nın 25 nci maddesi kapsamında gelir vergisinden istisnadır.

2.2.4.4.4. Evlilik Yardımı

Evlilik veya diğer adıyla evlenme yardımı genellikle bireysel veya toplu iş sözleşmeleri kapsamında çalışanın evlenmesi halinde ödenmektedir. Uygulamada eşler aynı işyerinde çalışıyorsa birine veya her ikisine de ödenebilmektedir.

Evlilik yardımı, 5510 sayılı Kanunun 80/1/b maddesi kapsamında prime esas kazançtan ve 193 sayılı GVK'nın 25 nci maddesi kapsamında gelir vergisinden istisnadır.

2.2.4.5. Olaya Bağlı Olmayan Ücret Ekleri

2.2.4.5.1. Prim

Fransızca kökenli olan prim kavramı TDK'ya göre “*İşveren tarafından iş yaparı isteklendirip verimini artırmak veya sonuca daha kolay ve çabuk ulaşmasını sağlamak amacıyla verilen para*” olarak tanımlanmaktadır.

2.2.4.5.2. İkramiye

Arapça kökenli olan ikramiye kavramı TDK'ya göre “*Bir yerde çalışan kimselere genellikle kazançtan dağıtılan veya iyi çalıştıkları için aylık dışında verilen para*” olarak tanımlanmaktadır.

2.2.4.5.3. Teşvik

İşverenler, çalışanlarını belirli konularda özendirme veya istekli hale getirebilmek adına çeşit ad ve usullerde ödemeler yapmaktadır. Bu ödemeler uygulamada teşvik primi, teşvik ikramiyesi, performans teşviki gibi isimler ile anılmaktadır.

2.2.4.5.4. Provizyon

Provizyon ücreti daha çok ticari işlerde uygulanan bir ücret şekli olup iş sözleşmesi ile bir işverene bağlı olarak çalışan işçiye yaptığı işin değeri ölçüsünde, genellikle belli bir yüzdeye göre ödenen parayı ifade etmektedir. Provizyon ücreti, komisyon ücreti olarak da adlandırılmaktadır (Karaca, 2021, s. 40).

2.2.4.5.5. Kardan Pay Alma

Çalışanlara temel ücretten ayrı olarak, yapılan işin bir bölümünden veya tamamından elde edilen kârın belli bir yüzdesi oranında ödeme yapılması durumudur.

2.2.4.5.6. Tazminatlar

İşverenler tarafından çalışanlara birçok farklı isim altında tazminat ödemesi yapılmaktadır. Bu ödemelerin bir kısmı kanunlardan bir kısmı ise bireysel veya toplu iş sözleşmelerinden kaynaklanmaktadır. Kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, iş güvencesi tazminatı, kötüniet tazminatı, ayrımcılık tazminatı, askerlikten doğan tazminat, sendikal

tazminat, iş sonu tazminatı, dil tazminatı, ölüm tazminatı ve kıdem yılı tazminatı bunların başlıcalarıdır.

2.2.5. Ücret Bordrosu

Ücret bordrosu 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 238. maddesinde düzenlenmiştir. Bu kanuna göre; *“İşverenler her ay ödedikleri ücretler için (Ücret bordrosu) tutmaya mecburdurlar. Gelir Vergisi Kanununa göre vergiden muaf olan ücretlerle diğer ücret üzerinden vergiye tabi hizmet erbabına yapılan ücret ödemeleri için bordro tutulmaz”,*

4857 sayılı İş Kanunu'nun 37. Maddesinde *“İşveren işyerinde veya bankaya yaptığı ödemelerde işçiye ücret hesabını gösterir imzalı veya işyerinin özel işaretini taşıyan bir pusula vermek zorundadır”*

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 102. Maddesinin e bendinin 5 numaralı alt bendinde; *“İşverenler tarafından ibraz edilen aylık ücret tediye bordrosunda; işyerinin sicil numarası, bordronun ilişkin olduğu ay, sigortalının adı, soyadı, sigortalının sosyal güvenlik sicil numarası, ücret ödenen gün sayısı, sigortalının ücreti, ödenen ücret tutarı ve ücretin alındığına dair sigortalının imzasının bulunması zorunludur”,*

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 105. Maddesinde; *“İşverenler, Kuruma verdikleri prim belgesinde yazılı olanları doğrulayıcı nitelikte olmak ve Kanunun 102 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin beş numaralı alt bendinde sayılan hususları içerecek şekilde aylık ücret tediye bordrosu düzenlemekle yükümlüdürler”* denilmektedir.

Tablo 2.2: Örnek Ücret Hesap Tablosu

A	Brüt Maaş		A
B	SGK İşçi Payı	14%	$B = A \times 0,14$
C	İşsizlik Sigortası İşçi Payı	1%	$C = A \times 0,01$
D	Kümülatif Vergi Matrahı (KGVM)		$D = [A - (B+C)] + \text{Önceki Aylar Vergi Matrahları}$
E	Vergi Matrahı		$E = A - (B+C)$
F	Gelir Vergisi	15%	$F = E \times \text{İlgili gelir vergisi oranı}$
		20%	
		27%	
		35%	
		40%	
G	Asgari Ücret Gelir Vergisi İstisnası	Asgari Ücret üzerinden alınan işçinin girmiş olduğu KGVM değişen tutardır.	F-G
H	Damga Vergisi	%7,59	$H = A \times 0,00759$
I	Asgari Ücret Damga Vergisi İstisnası	Asgari Ücret üzerinden alınan işçinin girmiş olduğu KGVM değişen tutardır.	H-I
J	Net Ücret		$J = A - (B+C+F+G+H+I)$

Kaynak: (İlgili mevzuat kapsamında tarafımızca derlenmiştir).

Ücret bordrosunun içeriğine ilişkin 213 sayılı V.U.K., 5510 sayılı SSGSSK ve 4857 sayılı İş Kanunu'nda muhtelif hükümler yer almaktadır. Adı geçen Kanunlar birlikte değerlendirildiğinde ücret bordrosunda bulunması gereken asgari bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.3: 213, 4857 ve 5510 Sayılı Kanunlara Göre Ücret Bordrosunda Bulunması Gereken Asgari Bilgiler

213 – 4857 ve 5510 Sayılı Kanunlara Göre Ücret Bordrosunda Bulunması Gereken Asgari Bilgiler	213 V.U.K	4857 İ.K.	5510 S.S.G.S.S.K.
İşçinin Adı Soyadı		✓	✓
İlgili Olduğu Dönem	✓	✓	✓
İşyerinin Sicil Numarası			✓
Sigortalının T.C. Kimlik Numarası			✓
Sigortalının Sosyal Güvenlik Sicil Numarası			✓
Çalışma Süresi	✓		✓
Ücreti (Aylık, Haftalık, Gündelik, Saat Veya Parça Başı Ücreti)	✓		✓
Fazla Çalışma Ücreti		✓	
Hafta Tatili Ücreti		✓	
Bayram Ücreti		✓	
Genel Tatil Ücreti		✓	
Diğer Her Türü Eklemeler		✓	
Sigorta Primi		✓	
Hesaplanan Vergi	✓	✓	
Avans Mahsubu		✓	
Nafaka Kesintisi		✓	
İcra Kesintisi		✓	
Her Çeşit Kesinti		✓	
Ücret Ödenen Gün Sayısı			✓
Ödenen Ücret Tutarı Toplam	✓		✓
Ödeme Günü	✓	✓	
İşveren (Yetkili Kişi) İmzası	✓	✓	
İşçinin İmzası	✓		

Kaynak: (Çiray, 2012).

2.2.6. Ücret Hesaplama Yöntemleri

Brüt ücret ve net ücret olmak üzere uygulamada iki temel ücret hesaplama yöntemi mevcuttur. Her iki yöntemde yoğun bir şekilde uygulanmaktadır. Ülkemizde yasal yükümlülükler genellikle brüt ücret üzerinden ifa edilmektedir.

2.2.6.1. Brüt Ücret

Brüt ücret çalışanlara yapılan ücret tahakkuklarından sigorta primi ve vergi kesintilerinin düşülmediği tutarı ifade etmektedir.

Net ücret + [(İşçi Sosyal Güvenlik Primi + İşçi İşsizlik Primi) + (Gelir Vergisi + Damga Vergisi)] formülü ile hesaplanmaktadır.

2.2.6.2. Net Ücret

Net ücret brüt ücret tutarından sigorta primi ve vergilerin düşüldüğü tutarı ifade etmektedir.

Brüt ücret – [(İşçi Sosyal Güvenlik Primi + İşçi İşsizlik Primi) + (Gelir Vergisi + Damga Vergisi)] formülü ile hesaplanmaktadır.

2.2.7. Yasal Kesintiler

2.2.7.1. Sosyal Sigorta Prim Oranları

5510 sayılı Kanunun 4/1/a maddesi kapsamında hizmet akdine tabi çalışanların sosyal sigorta ve işsizlik sigortası prim oranları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 2.4: Çalışanların Sosyal Sigorta ve İşsizlik Sigortası Prim Oranları

Sigorta Kolu	İşveren Payı (%)	Çalışan Payı (%)	Toplam (%)
Malullük, Yaşlılık ve Ölüm Sigortası	11	9	20
Kısa Vadeli Sigorta Kolları	2,25	-	2,25
Genel Sağlık Sigortası	7,5	5	12,5
İşsizlik Sigortası	2	1	-
Toplam	22,75	15	37,75

5510 sayılı Kanunun 4/1/a maddesi kapsamında hizmet akdine tabi çalışan bir sigortalının prime esas kazancının üzerinden dört farklı sigorta kolundan toplam %37,75 oranında prim kesintisi yapılmaktadır. Bu prim kesintileri sigorta kollarına göre işçi ve işverenlerden tarafından farklı oranlarda ödenmektedir. Toplam %37,75 olan prim kesintisinin %15'i sigortalılar tarafından %22,75'i ise işverenler tarafından ödenmektedir. Diğer sigorta kollarından farklı olarak kısa vadeli sigorta priminin tamamı işveren tarafından ödenmektedir.

Tablo 2.5: Sosyal Güvenlik Destek Primi Oranı

(4/a kapsamındakiler için)	İşveren Payı (%)	Çalışan Payı (%)	Toplam (%)
	22,5 + 2,25	7,5	32,25

Kaynak: (5510 sayılı SSGSS Kanunu ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu).

2.2.7.2. Gelir Vergisi Tarifesi

2025 vergilendirme dönemi için 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 103 üncü maddesinde yer alan gelir vergisine tabi gelirlerin vergilendirilmesinde uygulanacak olan tarife aşağıda tabloda belirtilmiştir.

Tablo 2.6: Gelir Vergisine Tabi Gelirlerin Vergilendirilmesinde Uygulanacak Olan Tarife

Gelir Dilimi	Vergi Oranı
158.000 TL'ye kadar	%15
330.000 TL'nin 158.000 TL'si için 23.700 TL, fazlası	%20
1.200.000 TL'nin 330.000 TL'si için 58.100 TL, fazlası	%27
4.300.000 TL'nin 1.200.000 TL'si için 293.000 TL, fazlası	%35
4.300.000 TL'den fazlasının 4.300.000 TL'si için 1.378.000 TL, fazlası	%40

Kaynak: (Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 329)).

Ülkemizden dilimli ve artan oranlı bir gelir vergisi tarifesini uygulanmaktadır. Tarifinin en düşük vergi oranı %15, en yüksek vergi oranı ise %40'tır.

2.2.7.3. Asgari Ücret Gelir ve Damga Vergisi İstisnası

4857 sayılı İş Kanunu'nun 39 uncu maddesi gereği ilgili dönemde uygulanacak olan "asgari ücret tutarı" Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından tespit edilmekte ve Resmî Gazete 'de yayımlanmaktadır.

7349 sayılı Kanun ile 193 sayılı GVK'nın 23 üncü maddesinde düzenleme yapılmıştır. Yeni düzenleme ile "Hizmet erbabının, ödemenin yapıldığı ayda geçerli olan asgari ücretin aylık brüt tutarından işçi sosyal güvenlik kurumu primi ve işsizlik sigorta primi düşüldükten sonra kalan tutarına isabet eden ücretleri (Şu kadar ki, istisnayı aşan ücret gelirinin vergilendirilmesinde verginin hesaplanacağı gelir dilim tutarları ve oranları, istisna kapsamındaki tutarlar da dikkate alınarak belirlenir. Ödenecek vergi tutarı, bu suretle bulunan vergi tutarının içinde istisna tutara isabet eden kısım düşülmek suretiyle hesaplanır. İstisna nedeniyle alınmayacak olan vergi ilgili ayda aylık asgari ücret üzerinden hesaplanması gereken vergiyi aşamaz. Birden fazla işverenden ücret alanlarda bu istisna sadece en yüksek olan ücrete uygulanır) (23/18. md.)."

488 sayılı Damga Vergisi Kanununun istisnaları düzenleyen 2 sayılı tablosunun IV - Ticari ve medeni işlerle ilgili kağıtlar başlığının 34 üncü maddesi uyarınca Gelir Vergisi Kanununun 23 üncü maddesinde belirtilen ücretlere ilişkin kâğıtlar damga vergisinden istisnadır.

Yukarıda bahsedilen hükümler kapsamında 01/01/2022 tarihinden itibaren asgari ücret üzerinden gelir ve damga vergisi alınmamaktadır.

Örnek 1 Brütten- Nete Ücret Hesaplama

ABC Tekstil A.Ş. de mavi yaka olarak çalışan X isimli çalışan Ocak/2025 döneminde 50.000 TL Brüt ücret almaktadır.

Tablo 2.7: Brütten -Nete Örnek Ücret Hesaplama Tablosu

Dönem	Ocak
Brüt Ücret	50.000,00
SGK İşçi Payı	7.000,00
İşsizlik İşçi Payı	500,00
Aylık Gelir Vergisi	6.375,00
Damga Vergisi	182,12
Vergi Matrahı	42.500,00
Kümülatif Vergi Matrahı	42.500,00
İstisna Gelir Vergisi	3.315,70
Asgari Ücret Gelir Vergisi Matrahı	22.104,67
Asgari Ücret Kümülatif Gelir Vergisi Matrahı	22.104,67
Ödenecek Gelir Vergisi	3.059,30
Net Ücret	39.258,58
SGK İşveren Payı	7.875,00
İşsizlik İşveren Payı	1.000,00
İşverene Toplam Maliyet	58.875,00

*Asgari ücret brüt 26.005,50 TL olarak, sigorta primi işveren payının hesabında ise 5 puanlık hazine teşviki dikkate alınmıştır.

Örnek 2 Netten- Brüte Ücret Hesaplama

XYZ Yazılım A.Ş. de mühendis olarak çalışan A isimli çalışan Ocak/2025 döneminde 50.000 TL Net ücret almaktadır.

Tablo 2.8: Netten – Brüte Örnek Ücret Hesaplama Tablosu

Dönem	Ocak
Net Ücret	50.000,00
SGK İşçi Payı	9.103,48
İşsizlik İşçi Payı	650,25
Aylık Gelir Vergisi	8.290,67
Damga Vergisi	296,16
Vergi Matrahı	55.271,12
Kümülatif Vergi Matrahı	55.271,12
İstisna Gelir Vergisi	3.315,70
Asgari Ücret Gelir Vergisi Matrahı	22.104,67
Asgari Ücret Kümülatif Gelir Vergisi Matrahı	22.104,67
Tahakkuk Edecek Gelir Vergisi	4.974,97
Brüt Ücret	65.024,85
SGK İşveren Payı	10.241,41
İşsizlik İşveren Payı	1.300,50
İşverene Toplam Maliyet	76.566,76

*Asgari ücret brüt 26.005,50 TL olarak, sigorta primi işveren payının hesabında ise 5 puanlık hazine teşviki dikkate alınmıştır.

Örnek 3 Emekli Çalışan Brütten Nete Ücret Hesaplama

CBA İnşaat ve Taahhüt A.Ş. de emekli olduktan sonra muhasebeci olarak çalışan Z isimli çalışan Ocak/2025 döneminde 50.000 TL Brüt ücret almaktadır.

Tablo 2.9: Emekli Çalışan Brütten Nete Örnek Ücret Hesaplama Tablosu

Dönem	Ocak
Brüt Ücret	50.000,00
SGK İşçi Payı	3.750,00
İşsizlik İşçi Payı	0,00
Aylık Gelir Vergisi	6.937,50
Damga Vergisi	182,12
Vergi Matrahı	46.250,00
Kümülatif Vergi Matrahı	46.250,00
İstisna Gelir Vergisi	3.315,70
Asgari Ücret Gelir Vergisi Matrahı	22.104,67
Asgari Ücret Kümülatif Gelir Vergisi Matrahı	22.104,67
Ödenecek Gelir Vergisi	3.621,80
Net Ücret	42.446,08
SGK İşveren Payı	12.375,00
İşsizlik İşveren Payı	0,00
İşverene Toplam Maliyet	62.375,00

*Asgari ücret brüt 26.005,50 TL olarak, sigorta primi işveren payının hesabında ise 5 puanlık hazine teşviki dikkate alınmıştır.

Örnek 4 Emekli Çalışan Netten- Brüte Ücret Hesaplama

ZYX İmalat A.Ş. de emekli olduktan sonra mavi yaka olarak çalışan B isimli çalışan Ocak/2025 döneminde 50.000 TL Net ücret almaktadır.

Tablo 2.10: Emekli Çalışan Netten Brüte Örnek Ücret Hesaplama Tablosu

Dönem	Ocak
Net Ücret	50.000,00
SGK İşçi Payı	4.477,59
İşsizlik İşçi Payı	0,00
Aylık Gelir Vergisi	8.283,54
Damga Vergisi	255,75
Vergi Matrahı	55.223,59
Kümülatif Vergi Matrahı	55.223,59
İstisna Gelir Vergisi	3.315,70
Asgari Ücret Gelir Vergisi Matrahı	22.104,67
Asgari Ücret Kümülatif Gelir Vergisi Matrahı	22.104,67
Tahakkuk Edecek Gelir Vergisi	4.967,84
Brüt Ücret	59.701,18
SGK İşveren Payı	14.776,04
İşsizlik İşveren Payı	0,00
İşverene Toplam Maliyet	74.477,22

*Asgari ücret brüt 26.005,50 TL olarak, sigorta primi işveren payının hesabında ise 5 puanlık hazine teşviki dikkate alınmıştır.

2.2.8. Ücret Hesaplamasında Özellikli Durumlar

Hizmet erbabı tarafından elde edilen ücret gelirin hesaplanmasında bazı özellikli durumlar mevcuttur.

2.2.8.1. Asgari Ücret

“Asgari” kelimesi Arapça kökenli olan en az, en düşük anlamlarında kullanılmaktadır (TDK Asgari, t.y.).

Asgari ücret kavramı ILO Anayasası’nın başlangıç bölümünde, Birleşmiş Millet İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa Sosyal Şartı benzeri uluslararası düzenlemelerde yer almaktadır. Ayrıca ülkemizde asgari ücret kavramı 1961 Anayasası ve 1982 Anayasası ile anayasal düzeyde ele alınmıştır. Türkiye tarafından asgari ücret kapsamında ILO’nun 26 No’lu Asgari Ücret Belirleme Yöntemi Sözleşmesi ve 99 No’lu Asgari Ücret Tespit Mekanizması (Tarım) Sözleşmesi imzalanmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 4857 sayılı İş Kanunu’nun 39 uncu maddesi kapsamında, Asgari Ücret Tespit Komisyonu aracılığıyla en geç iki yılda bir ücretlerin asgari sınırı belirlenmektedir.

Ülkemizde asgari ücret tespitine ilişkin ilk düzenleme 1936 yılında yayımlanan 3008 sayılı İş Kanunudur. Fakat ilk asgari ücret tespiti 1951 yılında yapılabilmektedir. Asgari ücret 1951-1967 yılları arasında mahalli komisyonlar tarafından belirlenmiştir. Mahalli komisyonlar yerlerini 1967 yılında “asgari ücret tespit komisyonu”na bırakmıştır. Bu sistem süreç içerisinde yapılan birkaç değişiklikte günümüzde halen daha görevini devam ettirmektedir. Asgari ücret tespitinde ilk dönem olarak nitelendirilen 1951-1967 döneminde asgari ücret, yerel düzeydeki katılımcılar tarafından, yerel sosyal ve ekonomik farklılıklar gözetilerek belirlenmiştir. Yerel düzeydeki asgari ücret tespit komisyonları arasında gerekli koordinasyon sağlanamamış, dolayısıyla ekonomik ve sosyal yapısı birbirine benzer bölgelerde aynı dönem içerisinde önemli ölçüde asgari ücret farkları meydana gelmiştir. Mahalli tespit sistemi süreç içerisinde asgari ücret tespitinin dışında çalışma koşulları ve diğer ücret ödeme usullerini düzenleyerek bir nevi toplu sözleşme işlevi görmeye başlamıştır. Nihai olarak da mahalli tespit sistemi günün sonunda başarılı olamamıştır. Bütün bu olguların sonucunda uluslararası kurallara uygun bir sistemin oluşturulabilmesi için merkezi bir nitelik taşıyan asgari ücret tespit mekanizması oluşturulmuştur (Korkmaz, 2004, s. 57-58).

2.2.8.2. Yarım Ücret

4857 sayılı İş Kanunu'nun Yarım ücret başlıklı 40 ncı maddesinde; *“24 ve 25 inci maddelerin (III) numaralı bentlerinde gösterilen zorlayıcı sebepler dolayısıyla çalışamayan veya çalıştırılmayan işçiye bu bekleme süresi içinde bir haftaya kadar her gün için yarım ücret ödenir”* Hükmü yer almaktadır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 82 nci maddesinde Günlük kazanç sınırları düzenlenmiştir. Bahse konu maddenin üçüncü fıkrasına göre *“İkinci fıkraya göre sigortalının kazancı alt sınırın altında ise bu kazanç ile alt sınır arasındaki farka ait sigorta primleri ile ücretsiz çalışan sigortalılara ait sigorta primlerinin tümünü işveren öder.”*

4857 sayılı İş Kanunu'nun Hafta tatili ücreti başlıklı 46 nci maddesi kapsamında kanunda belirtilen zorlayıcı nedenlerden dolayı işçilere çalışılmayan günler için ödenen yarım ücretin hafta tatili günü için de ödenmesi gerekir.

2.2.8.3. Fazla Çalışma Ücreti

4857 sayılı İş Kanunu'nun Fazla çalışma ücreti başlıklı 41 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre; *“Her bir saat fazla çalışma için verilecek ücret normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde elli yükseltilmesi suretiyle ödenir.”*

Bir yılda 270 saati aşan fazla çalışma yapılamaz. Fazla çalışma süresinin hesabında yarım saatten az olan süreler yarım saat, yarım saati aşan süreler ise bir saat sayılır.

İş Kanunu'na İlişkin Fazla Çalışma Ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği'nin 7 nci maddesinde sayılan işlerde fazla çalışma yapılamaz. Aynı yönetmeliğin 8 nci maddesinde belirtilen işçilere ise fazla çalışma yaptırılamaz. Yönetmelik kapsamında fazla çalışma yaptırılacak işçiden yazılı onay alınması gerekmektedir.

Örneğin saatlik ücreti 500 TL olan bir hizmet erbabının 3 saatlik fazla çalışma ücreti $500 \text{ TL} \times 1,50 \times 3 = 2.250 \text{ TL}$ olarak hesaplanması gerekmektedir.

2.2.8.4. Fazla Sürelerle Çalışma Ücreti

4857 sayılı İş Kanunu'nun Fazla çalışma ücreti başlıklı 41 nci maddesinin üçüncü fıkrasına göre; *“Haftalık çalışma süresinin sözleşmelerle kırkbeş saatin altında belirlendiği durumlarda yukarıda belirtilen esaslar dahilinde uygulanan ortalama*

haftalık çalışma süresini aşan ve kırkbeş saate kadar yapılan çalışmalar fazla sürelerle çalışmalardır. Fazla sürelerle çalışmalarda, her bir saat fazla çalışma için verilecek ücret normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde yirmibeş yükseltilmesiyle ödenir.”

Fazla sürelerle çalışma süresinin hesabında yarım saatten az olan süreler yarım saat, yarım saati aşan süreler ise bir saat sayılır.

Örneğin saatlik ücreti 500 TL olan bir hizmet erbabının 3 saatlik fazla sürelerle çalışma ücreti $500 \text{ TL} \times 1,25 \times 3 = 1.875 \text{ TL}$ olarak hesaplanması gerekmektedir.

2.2.8.5. Hafta Tatili Ücreti

4857 sayılı İş Kanunu’nun 46/1 maddesi kapsamında işçiye yedi günlük bir zaman dilimi içinde kesintisiz en az yirmidört saat hafta tatili verilir. Kanunu’nun Hafta tatili ücreti başlıklı 46 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre; *“Çalışılmayan hafta tatili günü için işveren tarafından bir iş karşılığı olmaksızın o günün ücreti tam olarak ödenir.”*

2.2.8.6. Ulusal Bayram ve Genel Tatil Ücreti

2429 sayılı Kanununun 2 nci maddesi ile ulusal bayram ve genel tatilleri belirlenmiştir. 4857 sayılı İş Kanunu’nun Genel tatil ücreti başlıklı 47 nci maddesine göre; *“Bu Kanun kapsamına giren işyerlerinde çalışan işçilere, kanunlarda ulusal bayram ve genel tatil günü olarak kabul edilen günlerde çalışmazlarsa, bir iş karşılığı olmaksızın o günün ücretleri tam olarak, tatil yapmayarak çalışırlarsa ayrıca çalışılan her gün için bir günlük ücreti ödenir. Yüzde usulünün uygulandığı işyerlerinde işçilerin ulusal bayram ve genel tatil ücretleri işverence işçiye ödenir.”*

Ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalışma yapan işçilere zamlı ücret yerine izin kullanılması mümkün değildir.

2.2.8.7. Yıllık İzin Ücreti

4857 sayılı İş Kanunu’nun 53 üncü maddesinde hizmet sürelerine göre işçiler tarafından kullanılabilecek yıllık ücretli izin süreleri düzenlenmiştir. Kanunun Yıllık izin ücreti başlıklı 57 nci maddesine göre; *“İşveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye, yıllık izin dönemine ilişkin ücretini ilgili işçinin izine başlamasından önce peşin olarak ödemek veya avans olarak vermek zorundadır. Bu ücretin hesabında 50 nci madde hükmü*

uygulanır. ... Yıllık ücretli izin süresine rastlayan hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücretleri ayrıca ödenir.”

2.2.8.8. Huzur Hakkı

TDK huzur hakkını, “*Belli bir konuyu görüşmek, bir konu üzerinde çalışmak için toplanan bir kurulun üyelerine ödenen para*” olarak tanımlamaktadır. (TDK Huzur hakkı, t.y.).

Şirket ortakları arasından seçilen yönetim kurulu başkan ve üyeleri, verdikleri hizmetler ve yönetim kurulu toplantılarına katılımı nedeniyle üstlendikleri riskler dolayısıyla, şirket ortaklarına 'huzur hakkı' adı altında bir ücret ödenebilir. Huzur hakkı olarak alınan bu ödemeler, ticari faaliyetlerin sürdürülmesi için gerekli genel giderler arasında değerlendirildiği için, benzerleriyle ve şirketin iktisadi durumu ile uyumlu olması durumunda kurum kazancının belirlenmesinde indirim olarak dikkate alınabilir (Bilen ve Güler, 2019, s. 150).

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yayımlanan 2020/20 sayılı İşveren İşlemleri Genelgesi kapsamında sigortalılara huzur hakkı adı altında yapılan ödemelerin prime tabii olup olmadığı sigortalıların statüsüne göre belirlenir.

5510 sayılı SSGSS Kanunu’nun 4/1/b maddesi kapsamında sigortalı olan kişilere ödenen huzur haklarından gelir vergisi ve damga vergisi kesilmesi gerekmektedir. 4/1/a maddesi kapsamında hizmet akdine tabi çalışan hizmet erbabına ödenen huzur haklarından ayrıca sigorta primi kesilmesi gerekmektedir.

2.2.8.9. Geçici İş Göremezlik (İstirahat) Raporları

5510 sayılı Kanun kapsamında yer alan sigorta kollarından birisi kısa vadeli sigorta kollarıdır. Kısa vadeli sigorta kolları İş Kazası, Meslek Hastalığı, Hastalık ve Analık sigorta kollarından oluşmaktadır. Bahsi geçen kısa vadeli sigorta kollarından işçilere sağlanan birtakım haklar mevcuttur.

5510 sayılı Kanunun 15 nci maddesinde hastalık hali tanımlanmıştır. Kanuna göre iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve işçinin iş göremezliğine sebep olan rahatsızlıklar hastalık hali olarak tanımlanmaktadır.

5510 sayılı Kanunun 18/1/b maddesi kapsamında hastalık sigortasından hastalık haline bağlı olarak meydana gelen iş göremezliğin üçüncü gününden başlamak üzere her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verilmektedir.

Ayaktan tedavilerde tek hekim raporu ile bir defada en fazla 10 gün istirahat raporu düzenlenebilir. Ayaktan tedavilerde bir yıl çerisinde tek hekim tarafından düzenlenen istirahat raporlarının süresi 40 günü geçemez. Sigortalıya 20 günü aşan istirahat raporları sağlık kurulu tarafından verilebilir.

2.2.8.10. Eksik Günler

Ay içerisinde bazı çalışma günlerinde sigortalıların çalışmadığı ve işverenlerinde ücret ödemediğı durumlar olabilmektedir. 2000 yılından itibaren SGK tarafından eksik gün kontrolü yapılmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından her eksik gün nedenine numerik bir kod verilmiştir. Ay içerisinde çalışma gün sayısı 30 günden az olan sigortalıların bildirimleri muhtasar ve prim hizmet beyannamesinde eksik gün nedenini bildiren bir kod ile beyan edilmektedir. Nisan/2024 itibariyle 27 eksik gün nedeni mevcuttur (*2 ve 14 numaralı kod kaldırılmıştır*).

İşveren tarafından eksik çalışılan sürelerle ilişkin eksik çalışmayı ispatlayıcı belgeler ilgili dönemler için düzenlenmesi ve muhafaza edilmesi gerekmektedir. Fakat bu belgelerin SGK'ya düzenli olarak verilmesine gerek bulunmamaktadır. Ayrıca bu belgelerin 5510 sayılı SSGSS Kanununun 86 ncı maddesi kapsamında belirtilen süre boyunca saklanması gerekmektedir. Bahse konu belgelerin SGK tarafından istenilmesi halinde işveren tarafından ibraz edilmesi zorunludur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

**TEKNOPARK, AR-GE MERKEZİ, TASARIM MERKEZİ VE TEKNOLOJİ
GELİŞTİRME MERKEZLERİNE VERİLEN İNDİRİM, İSTİSNA, DESTEK VE
TEŞVİKLER İLE ÖRNEK BORDRO HESAPLAMALARI**

3.1. TÜRKİYE’DE AR-GE FAALİYETLERİNE VERİLEN İNDİRİM, İSTİSNA, DESTEK VE TEŞVİKLER

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde faaliyet gösterenlere temel anlamda 12 farklı destek sağlanmaktadır. Bu destekleri;

- Kuluçka merkezinde yer alan girişimler için İndirimli Kira Ücreti uygulaması
- Kazançlar için Gelir ve Kurumlar Vergisi İstisnası
- İthal Eşya İçin Vergi ve Harç İstisnaları
- Çalışan Gelir Vergisi Stopajı İstisnası
- SGK Primi İşveren Hissesinin Yarıısı Oranında Desteklenmesi
- Desteklenecek Programlarda En Az Lisans Derecesine Sahip Personel İstihdamına Yönelik Ücret Desteği
- Yazılım Satışında KDV İstisnası
- Girişim Sermayesi Yatırımlarına Vergisel Teşvik
- Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Üniversite Personeli için TGB’lerde Çalışma İmkânı
- Üniversite Öğretim Üyeleri için TGB’lerde Şirket Kurma, Ortak Olma ve/veya Yönetimlerinde Görev Alma İmkânı
- Yabancı Uyruklu Personel Çalıştırmada Kolaylık
- Teknolojik Ürün Yatırım İzni olarak sıralayabiliriz.

Farklı yasal düzenlemeler ile Ar-Ge merkezi ve Teknoparklarda yürütülen faaliyetlere ve bu kapsamdaki çalışanlara sağlanan indirim, istisna ve destekler aşağıdaki tabloda karşılaştırılmıştır.

Tablo 3.1: Ar-Ge Merkezi, Tasarım Merkezi ve Teknoparklarda Yürütülen Faaliyetlere ve Bu Kapsamdaki Çalışanlara Sağlanan İndirim, İstisna ve Destekler

Teşvik/Destek	5746	4691	Sınai Hak İstisnası KVK 5/B, KDV 17/4-z
Ar-Ge İndirimi Desteği	✓		
Tasarım İndirimi Desteği	✓		
SGK İşveren Prim Teşviki	✓	✓	
Gelir Vergisi İstisna Desteği	✓	✓	
Damga Vergisi İstisnası*	✓	✓	
Gümrük Vergisi İstisna Desteği	✓	✓	
Ar-Ge ye Dayalı Ürün Satışlarında Kurumlar Vergisi İstisnası		✓	✓
Ar-Ge ye Dayalı Ürünlerde KDV İstisnası		✓	✓
Yazılıma Dayalı ürün Satışlarında Kurumlar Vergisi İstisnası		✓	✓
Yazılıma Dayalı ürünlerde KDV İstisnası		✓	✓
Tasarıma Dayalı Kurumlar Vergisi İstisna Desteği		✓	

* Sadece ücret bordroları ve gümrük işlemleriyle sınırlı olarak

Kaynak: (Yığın, 2019, s. 33, Arslan, 2016, s. 31).

Tablo 3.2: Tekmer ile Ar-Ge Merkezi, Tasarım Merkezi, TGB'ler Tarafından Sağlanan Desteklerin Karşılaştırılması

Destekler	5746 sayılı Kanun		4691 sayılı Kanun
	Tekmer	Ar-Ge / Tasarım Merkezi	TGB
Ar-Ge Harcamalarının Kurum Kazancından İndirimi	✓	✓ ¹	×
Kurumlar Vergisi Muafiyeti	×	×	✓
Gelir Vergisi Stopajı Teşviki (Ar-Ge , Destek ve Desteklenecek Program Mezununu (Ar-Ge'nin %10 kadarı) Personel için)	✓	✓	✓
KDV Muafiyeti (Ar-Ge Projesinin Satışında)	×	×	✓ ²
Sigorta Primi Muafiyeti (İşveren Hissesinde %50'si)	✓	✓	✓
Damga Vergisi Muafiyeti (Ar-Ge Faaliyetinde İstihdam Edilen Personel Ücretleri ile İlgili Düzenlenen Kağıtlar)	✓	✓	✓
Damga Vergisi Muafiyeti (Ar-Ge Faaliyetleri ile İlgili Düzenlenen Kağıtlar)	✓	✓	×
Bölge Dışında Çalışma İzni (Ar-Ge ve Destek Personeline)	×	✓	✓
KDV Muafiyeti (Makine ve Teçhizat Alımlarında)	×	✓	✓
Gümrük Vergisi, Fon ve Damga Vergisi Muafiyeti	✓	✓	✓
Ücret Desteği (Desteklenecek Program Mezunlarına Yönelik - Ar-Ge Personel sayısının %10 kadarına)	×	✓	✓
Siparişe Dayalı Ar-Ge Harcamalarının Kurum Kazancından İndirimi	×	✓	×

¹ Önceki yıla göre artışın %50 si ilaveten

² Yazılımlara mahsus

Tablo 3.2 (Devam): Tekmer ile Ar-Ge Merkezi, Tasarım Merkezi, TGB'ler Tarafından Sağlanan Desteklerin Karşılaştırılması

Destekler	5746 sayılı Kanun	4691 sayılı Kanun	
	Tekmer	Ar-Ge / Tasarım Merkezi	TGB
Tasarım Tescil Desteği	✓	✓	✗
Yabancı Uyraklı Ar-Ge Personeli Çalıştırma İzni	✗	✓ ³	✓ ⁴
Girişim Sermayesi Desteğinde Kazancın Tespitinde İndirim	✓	✓	✓
Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programına Başvuru (KOSGEB)	✓	✓	✓

Kaynak: (Yurtseven, Karşılaştırma, t.y.)

3.2. GELİR VERGİSİ TEŞVİKİNDEN FAYDALANABİLECEK OLANLAR

3.2.1. Ar-Ge Merkezinde Çalışan Personellerden Gelir Vergisi Teşvikinden Faydalanabilecek Olanlar

3.2.1.1. Araştırmacı

En az lisans mezunu olan ve Ar-Ge çalışmaları ile ilgili projelerde görev alan kişiler araştırmacı olarak tanımlanmaktadır. İlgili mevzuat kapsamında araştırmacılar Ar-Ge personeli olarak değerlendirilmektedir. Ar-Ge faaliyetlerinde araştırmacı olarak görev alan personele ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.1.2. Teknisyen

Meslek liselerinin veya MYÖ'lerin Tasarım, Teknik, Fen ve Sağlık bölümlerinden mezun olan kişiler teknisyen olarak tanımlanmaktadır. İlgili mevzuat kapsamında teknisyenler Ar-Ge personeli olarak değerlendirilmektedir. Ar-Ge faaliyetlerinde teknisyen olarak görev alan personele ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.1.3. Destek Personeli

Ar-Ge faaliyetlerinde yer alan veya bu faaliyetlerle doğrudan bağlantılı yönetici, sekreter, teknik personel, laborant, işçi vb. çalışanlar destek personeli olarak

³ En az lisans mezunu

⁴ En az lisans mezunu

tanımlanmaktadır. İlgili mevzuat kapsamında destek personelleri Ar-Ge personeli olarak değerlendirilmektedir. Ar-Ge faaliyetlerinde destek personeli olarak görev alan kişilere ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.1.4. Kamu Personeli

5746 sayılı Kanunun 2/1/1 maddesinde Kamu personeli tanımı yapılmıştır. Yine bahse konu Kanunun 3/2 maddesinde ise kamu personellerinin Ar-Ge projelerinde görev alsalar dahi teşvikten faydalanamayacakları belirtilmiştir.

Üniversitelerde veya üniversite işbirlikleriyle, 5746 sayılı Kanun kapsamında birçok proje yürütülmektedir. Bu projelerde çalışan üniversite personelinin gelir vergisi stopaj teşvikinden yararlanıp yararlanmayacağı hususunda tereddütler yaşanmaktadır. Devlet Üniversiteleri 5018 sayılı kanunun (II) sayılı listesinde yer aldığından, bu üniversitelerde çalışanlar stopaj teşvikinden faydalanamazlar. Öte yandan, 5018 sayılı Kanununa ekli listelerde bulunmayan özel üniversitelerin 5746 sayılı Kanun kapsamındaki projelerde çalışan personelleri için gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanılabilecektir. Böylece ister üniversitede ister kısmi zamanlı olarak özel sektörde çalışsın özel üniversitelerin öğretim görevlileri ve diğer personeli gelir vergisi stopaj teşviki kapsamında olacak; devlet üniversitelerindeki personel ise teşvik kapsamı dışında kalacaktır (Arslan, 2016, s. 58).

3.2.1.5. Geçici ve Sözleşmeli Personel

Şirket içerisinden veya dışarıdan bir başka kişi Ar-Ge projelerinde geçici veya sözleşme kapsamında çalışabilmektedir. Buna yasal bir engel söz konusu değildir. Bu kişilere yasal mevzuat kapsamında, proje süresiyle sınırlı olmak üzere, Ar-Ge faaliyetlerinde bulunmaları kaydıyla ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.1.6. Şirket Ortakları

Kurumlar vergisi mükellefi olan sermaye şirketlerinin ortakları, genellikle şirketlerde bordrolu/ücretli personel şeklinde çalışmaktadır. Sermaye şirketlerinin ortaklarından bağımsız tüzel kişiliği bulunmakta ve 3. kişilere karşı bu tüzel kişilik sorumlu olmaktadır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 61/4 maddesinde, yönetim ve denetim kurulları başkanı ve üyelerine bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve

menfaatlerin ücret olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, yönetim kurulu üyelerinin görev, yetki ve sorumluluklar, Türk Ticaret Kanunu, Medeni Kanun, Borçlar Kanunu ve diğer özel kanunlarda düzenlenmiş olup Borçlar Kanunu'nun 313. maddesinde hizmet akdi; işçinin belirli veya belirsiz bir zamanda hizmet görmeyi ve iş sahibinin de ona, karşılığında ücret vermeyi taahhüt ettiği bir akit olarak tarif edilmiştir. Bu çerçevede, 5746 sayılı Kanun kapsamındaki projelerde filen çalışan şirket ortaklarına bu çalışmaları karşılığında ödenen ücretler, şirket ortaklarının Ar-Ge personeli niteliğinde olması ve diğer şartları da taşıması kaydıyla 5746 sayılı Kanunda öngörülen gelir vergisi stopaj teşvikinden faydalandırılacaktır. Aynı şekilde, şirket ortağına ödenen huzur hakkı/ücretini gerektiren çalışmaların tamamının Ar-Ge faaliyetleri ile ilgili olması durumunda, şirket ortağına ödenen huzur hakları için de teşvik uygulanacaktır. Ar-Ge faaliyetlerine filen katılan yönetim kurulu üyelerine bu çalışmaları karşılığı ödenecek ücretler de diğer şartları da taşıması kaydıyla stopaj teşviki kapsamındadır, ancak, şirket ortakları ve yönetim kurulu üyelerinin görevlerinin, şirketin idaresi ve temsiline yönelik merkezi görevler olması halinde, bu sıfatları dolayısıyla şirket ortaklarına ve yetkililerine yapılacak ücret ödemeleri dolayısıyla teşvikten yararlanılamayacaktır. 5746 sayılı Kanun kapsamında Ar-Ge projelerinde filen çalışan ve destek personeli kapsamında olan şirket ortakları ve yöneticilerinin maaşları da diğer şartları taşıması kaydıyla stopaj teşvikinden yararlanacaktır. Öte yandan, kurumlar vergisi mükellefi olmayan şahıs işletmelerinde durum farklıdır. Bu işletmelerin sahipleri ticari kazanç açısından gelir vergisi mükellefi olduğundan, gelir vergisi yönünden işletme muhatap alınmaz. Gelir Vergisi Kanunu'nun 41/2 maddesine göre, teşebbüs sahibinin kendisine, eşine ve küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar, ücretler, ikramiyeler, komisyonlar ve tazminatlar gider olarak indirilemez. Buna göre, şahıs işletmelerinde işletme sahibine yapılan ücret ödemelerine ilişkin olarak 5746 sayılı Kanunda yer alan gelir vergisi stopajı teşvikinden faydalanılması mümkün değildir (Arslan, 2023, s. 187-189).

3.2.1.7. Emekli Personel

Emekli olduktan sonra Ar-Ge projelerinde veya bir başka işte çalışmakta Kanunen bir engel söz konusu değildir. Dolayısıyla emekli olduktan sonra çalışma hayatına devam eden bir kişinin Ar-Ge projelerinde çalışması durumunda bu kişilere ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlandırılacaktır.

3.2.1.8. Serbest Meslek Erbabına Ödenen Ücretler

Serbest meslek kazancı 193 sayılı GVK'nın 65 inci maddesinde, serbest meslek erbabı ise aynı Kanunun 66 ncı maddesinde tanımlanmıştır. Serbest meslek erbabının elde etmiş olduğu gelirin ücret geliri olmaması nedeniyle Ar-Ge faaliyetleri kapsamında bu kişilere ödenen tutarların gelir vergisi stopajı teşvikinden faydalandırılması mümkün değildir.

3.2.1.9. Yabancı Uyruklu Personel

İlgili yasal prosedürler gerçekleştirilmiş olmak kaydıyla yabancı uyruklu personellerin Ar-Ge faaliyetlerinde görev almasına yasal bir engel söz konusu değildir. Yabancı uyruklu personellerin Türkiye'de elde etmiş oldukları ücret gelirleri gelir vergisine tabidir. Dolayısıyla Ar-Ge faaliyetlerinde görev alan yabancı uyruklu personellere ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.2. Teknoloji Geliştirme Bölgesinde Çalışan Personellerden Gelir Vergisi Teşvikinden Faydalanabilecek Olanlar

3.2.2.1. Araştırmacı

En az lisans mezunu olan ve Ar-Ge ve yenilik çalışmaları ile ilgili projelerde görev alan kişiler araştırmacı olarak tanımlanmaktadır. İlgili mevzuat kapsamında Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde araştırmacı olarak görev alan personele ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.2.2. Teknisyen

Meslek liselerinin veya MYÖ'lerin Tasarım, Teknik, Fen ve Sağlık bölümlerinden mezun olan kişiler teknisyen olarak tanımlanmaktadır. İlgili mevzuat kapsamında Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde teknisyen olarak görev alan personele ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.2.3. Destek Personeli

Ar-Ge faaliyetlerinde yer alan veya bu faaliyetlerle doğrudan bağlantılı insan yönetici, insan kaynakları, muhasebe, finans, sekreter, teknik personel, laborant, işçi vb. çalışanlar destek personeli olarak tanımlanmaktadır. İlgili mevzuat kapsamında Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde destek personeli olarak görev alan kişilere ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.2.4. Yazılım Personeli

Yazılım süreçlerinde görev alarak yazılım programları geliştiren bu alanda eğitim almış yetkin personeli ifade etmektedir. Ar-Ge faaliyetlerinde yazılım personeli olarak görev alan kişilere ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.2.5. Kamu Personeli

5746 sayılı kanuna göre kamu personeli Ar-Ge projelerinde çalışırsa dahi alacakları ücretlere teşvik uygulanmaz. 4691 sayılı Kanunda ise kamu görevlilerine ilişkin herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Bu kapsamda; devlet üniversitelerinde çalışan öğretim üyeleri dahil teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışan tüm kamu çalışanları gelir vergisi stopaj teşvikinden faydalanabilir. Fakat TGB işletmelerinin bir üniversite veya başka bir şirket aracılığıyla personele yaptığı ödemelere teşvik uygulanmaz. Kamu personellerinin TGB’de istihdamına ilişkin hususlar 4691 sayılı Kanunun 7/2 maddesinde detaylı olarak düzenlenmiştir. Bu bağlamda TGB’de aylıksız izin süresi içerisinde çalışan kamu görevlisinin maaşının TGB’de ki çalışmasına isabet eden kısmı gelir vergisi stopaj teşvikinden faydalandırılır (Arslan, 2023, s. 477).

3.2.2.6. Yönetici Şirketlerde Çalışan Personel

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin yönetici şirketlerinde görev alan kişilerin bölge içerisinde veya dışarısında Ar-Ge faaliyetleri kapsamında faaliyet yürüten işletmelere danışmanlık ve eğitim başta olmak üzere bazı hizmetler sundukları görülmektedir. Gelir idaresi Başkanlığı’na verilen özeldelerde bu kişilerin bahse konu çalışmalarından dolayı elde ettikleri ücretlerin gelir vergisi ve damga vergisi istisnasından faydalanamayacağı belirtilmektedir (GİB, 2023).

3.2.2.7. Geçici Sözleşmeli Personel

Teknoloji geliştirme bölgelerinde yapılan işlerin doğası gereği sıklıkla dışarıdan bir kişi Ar-Ge, yazılım veya tasarım projelerinde geçici veya sözleşme kapsamında çalışabilmektedir. TGB’de böyle bir çalışma yapılmasına yasal bir engel söz konusu değildir. Bu kişilere yasal mevzuat kapsamında, proje süresiyle sınırlı olmak üzere, Ar-Ge, yazılım veya tasarım projelerinde çalışmaları kaydıyla ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.2.8. Şirket Ortakları ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Durumu

Kurumlar vergisi mükellefi olan sermaye şirketi ortakları şirketlerinde sigortalı olarak da çalışabilmektedirler. Gelir Vergisi Kanunu’nun 61/4 maddesinde, yönetim ve denetim kurullar Başkanı ve üyelerine bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatlerin ücret olduğu belirtilmiştir. Türk Ticaret Kanunu ve diğer kanunlarla düzenlenen şirketlerin yönetim kurullarının görevleri, şirketlerin idaresi ve temsiline yönelik merkezi görevler olup, yönetim kurulu üyelerine, şirket çalışanı kabul edilerek is akdine bağlı olarak ücret verilebilmesi: ana sözleşmede bir hüküm bulunmasına ya da genel kurulca yetki verilen yönetim kurulunca karar alınmasına bağlıdır. Bu çerçevede, teknokentteki firmaların projelerinde fiilen çalışan şirket ortaklarına bu çalışmaları karşılığında ödenen ücretler, şirket ortaklarının Ar-Ge personeli niteliğinde olması ve diğer şartları da taşıması kaydıyla, 4691 sayılı Kanunda yer alan stopaj teşvikinden faydalandırılacaktır. Ayrıca, şirket ortağı olan ve aynı amanda fiilen Ar-Ge faaliyetlerinde çalışan öğretim görevlilerine yapılan ücret ödemelerinin de stopaj teşviki kapsamına alınması mümkündür. Aynı şekilde, şirket ortağına ödenen huzur hakkını/ücretini gerektiren çalışmaların tamamının Ar-Ge faaliyetleri ile ilgili olması durumunda, şirket ortağına ödenen huzur hakları için de teşvik uygulanacaktır. Ar-Ge faaliyetlerine fiilen katılan yönetim kurulu üyelerine bu çalışmaları karşılığı ödenecek ücretler de, diğer şartları da taşıması kaydıyla stopaj teşviki kapsamındadır. Ancak, şirket ortakları ve yönetim kurulu üyelerinin görevlerinin şirketin idaresi ve temsiline yönelik merkezi görevler olması halinde bu sıfatları dolayısıyla şirket ortaklarına ve yetkililerine yapılacak ücret ödemeleri dolayısıyla teşvikten yararlanılamaz. 4691 sayılı Kanun kapsamında Ar-Ge projelerinde fiilen çalışan ve destek personeli kapsamında olan şirket ortakları ve yöneticilerinin maaşları da diğer şartları taşıması kaydıyla gelir vergisi stopaj teşvikinden yararlanacaktır. Öte yandan, kurumlar vergisi mükellefi olmayan şahıs işletmelerinde

durum farklıdır. Bu işletmelerin sahipleri ticari kazanç açısından gelir vergisi mükellefi olduğundan, gelir vergisi yönünden işletme muhatap alınmaz. Gelir Vergisi Kanunu'nun 41/2 maddesine göre, teşebbüs sahibinin kendisine, eşine ve küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar, ücretler, ikramiyeler, komisyonlar ve tazminatlar gider olarak indirilemez. Buna göre, şahıs işletmelerinde işletme sahibine yapılan ücret ödemelerine ilişkin olarak, 4691 sayılı Kanunda yer alan stopaj teşvikinden faydalanılması mümkün değildir (Arslan, 2023, s. 478-479).

3.2.2.9. Emekli Personel

Emekli olduktan sonra teknoloji geliştirme bölgeleri içinde ve dışında Ar-Ge, yenilik, yazılım vb. projelerde veya bir başka işte çalışmakta Kanunen bir engel söz konusu değildir. Dolayısıyla emekli olduktan sonra çalışma hayatına devam eden bir kişinin teknoloji geliştirme bölgesinde Ar-Ge, yenilik, yazılım vb. projelerde çalışması durumunda bu kişilere ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlandırılacaktır.

3.2.2.10. Serbest Meslek Erbabına Ödenen Ücretler

Serbest meslek kazancı 193 sayılı GVK'nın 65 inci maddesinde, serbest meslek erbabı ise aynı Kanunun 66 ncı maddesinde tanımlanmıştır. Serbest meslek erbabının elde etmiş olduğu gelirin ücret geliri olmaması nedeniyle teknoloji geliştirme bölgelerinde Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri kapsamında bu kişilere ödenen tutarların gelir vergisi stopajı teşvikinden faydalandırılması mümkün değildir. Fakat serbest meslek erbabı olan bir kişi teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyet gösteren bir şirkette hizmet akdine tabi olacak şekilde çalışması halinde ise ilgili şirketten elde etmiş olduğu gelir 4691 sayılı Kanun kapsamında gelir vergisi stopajı teşvikinden faydalandırılabilir.

3.2.2.11. Başka Şirketlerin Çalışanlarına Ödenen Ücretler

TGB bünyesinde faaliyet gösteren bazı işletmeler, farklı şirketlerin çalışanlarını hizmet bedeli karşılığında TGB de yürütmekte oldukları projelerde çalıştırmaktadırlar. Bir başka işletmenin hizmet bedeli karşılığı TGB'de çalışan personellerine ödenen ücretler teşvik kapsamına girmemektedir. Aynı anda hem TGB hem de TGB dışında farklı bir işyerinde çalışan ve ayrı ayrı ücret geliri elde eden kişilerin TGB deki çalışmaları karşılığı elde etmiş oldukları ücretler ise teşvik kapsamındadır (Arslan, 2023, s. 481).

3.2.2.12. Yabancı Uyruklu Personel

İlgili yasal prosedürler gerçekleştirilmiş olmak kaydıyla yabancı uyruklu personellerin Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri kapsamında bir teknoloji geliştirme bölgesinde görev almasına yasal bir engel söz konusu değildir. Yabancı uyruklu personellerin Türkiye’de elde etmiş oldukları ücret gelirleri gelir vergisine tabidir. Dolayısıyla teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışan yabancı uyruklu personellere ödenen ücretler için 4691 sayılı Kanun kapsamında gelir vergisi stopajı teşvikinden faydalanılabilir.

3.2.3. Tasarım Merkezinde Çalışan Personellerden Gelir Vergisi Teşvikinden Faydalanabilecek Olanlar

3.2.3.1. Tasarımcı

Tasarım faaliyetleri kapsamında proje geliştirme ve yönetme süreçlerinde yer alan üniversitelerin; Tasarım, Mimarlık veya Mühendislik bölümlerinden lisans mezunu olan veya Tasarım alanlarından lisansüstü eğitim derecesine sahip olan kişilerdir. Tasarım personeli ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.3.2. Teknisyen

Meslek liselerinin veya MYÖ’lerin Tasarım, Teknik, Fen ve Sağlık bölümlerinden mezun olan ve teknik bilgi ve yeteneğe sahip olan kişilerdir. Tasarım projelerinde yer alan teknisyenlere ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.3.3. Destek Personeli

Tasarım faaliyeti veya yenilik faaliyetlerine katılan veya bu faaliyetlerle doğrudan ilgili yönetici, teknik eleman, sekreter, laborant, işçi vb çalışanları ifade eder. Tasarım projelerinde yer alan destek personellerine ödenen ücretler gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında yer almaktadır.

3.2.4. 5746 Sayılı Kanun ve 4691 Sayılı Kanun Kapsamında Net Ücret Sistemi İle Çalışan Hizmet Erbabının Sigorta Primine Esas Kazancının Hesaplanması

5746 sayılı Kanun kapsamında çalışan hizmet erbabına gelir vergisi istisnası uygulanmamaktadır. 2020/20 sayılı Genelge kapsamında 5746 sayılı Kanuna tabi net

ücret sistemi ile çalışan hizmet erbabının brüt ücreti hesaplanırken gelir ve damga vergisinin dikkate alınması gerekmektedir.

Brüt ücret hesaplanırken;

Brüt Ücret = Net Ücret + Sosyal Sigorta Primi (İşçi payı) + İşsizlik Sigortası Primi (İşçi Payı) + Gelir Vergisi + Damga Vergisi formülü esas alınacaktır.

BÜ: Brüt Ücret

NÜ: Net Ücret

SGK İşçi Payı: $BÜ \times 0,15 = 0,15BÜ$

GV Matrahı: $BÜ - 0,15BÜ = 0,85BÜ$

GV Tutarı: $0,85BÜ \times 0,15 = 0,1275 BÜ$

DV Tutarı: $BÜ \times 0,00759 = 0,00759BÜ$

Net Ücret: $BÜ - 0,85BÜ - 0,1275 BÜ - 0,00759BÜ = 0,71491BÜ$

* Vergi Dilimi %15 olarak dikkate alınmıştır.

31/12/2023 sonrası yapılan yasal değişiklik kapsamında 4691 sayılı Kanun kapsamında çalışan personelin bu görevleri ile ilgili elde etmiş oldukları ücretler gelir vergisinden müstesna olmadığından, 5746 sayılı Kanun kapsamında net ücret sistemine göre yapılan hesaplama 4691 sayılı Kanun kapsamındaki hizmet erbabına da uygulanacaktır. 4691 sayılı Kanun kapsamında ücret geliri elde eden hizmet erbabına ait yukarıda gösterilen brüt ücret hesaplama yöntemi 02/2021 dönemi sonrası için uygulanabilecektir (2020/20 S.G.).

3.3. TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ, AR-GE VE TASARIM MERKEZİNDE ELDE EDİLEN ÜCRET GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde elde edilen ücret gelirinin vergilendirilmesinde en temel mevzuatlardan birisi 4691 sayılı Kanunudur. Kanunun Geçici 2 nci maddesinde özetle; TGB’de faaliyet gösteren kurumlar vergisi ve gelir vergisi mükelleflerinin istisnadan yararlanma usulü, çeşitli tescil, kayıt ve bildirim yükümlülüğü, vergilendirme dönem tespiti, istisnadan yararlanacak kazancın tespiti, maddenin yürütümü ile ilgili mercilerin sorumlulukları ve düzenlemeye aykırı eylemin yaptırımı, AR-GE, tasarım ve destek personelinin gelir vergisinin beyanı ve terkini,

damga vergisi istisnası, teşvikten faydalanacak destek personel sayısının tespiti, teşvik kapsamına giren ve girmeyen birtakım işçilik ödemeleri, bölge içinde ve bölge dışında çalışma durumunda teşvikten faydalanma usulü, teşvik uygulamasında Cumhurbaşkanlığı, bölge yönetici şirket ve Bakanlığın rolleri ve ihlal halinde oluşacak sorumluluklar düzenlenmiştir.

Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinde elde edilen ücret gelirinin vergilendirilmesinde en temel mevzuatlardan birisi 5746 sayılı Kanundur. Kanunun 3/2 maddesinde özetle; Gelir vergisi stopaj teşviki detaylı olarak düzenlenmiş, gelir vergisi stopaj teşviki doktora, yüksek lisans, lisans ve diğer mezuniyetlere göre farklılaştırılmış, gelir vergisi stopaj teşvikinde %95, %90 ve %80 olmak üzere üçlü bir ayırma gidilmiştir. Ayrıca madde metninde terkin usulü, teşvik kapsamına giren ve girmeyen birtakım işçilik ödemeleri ve merkez içinde ve merkez dışında çalışma durumunda teşvikten faydalanma usulü ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun İndirim, istisna, destek ve teşvik unsurları başlıklı 3/4 üncü maddesinde; *“Damga vergisi istisnası: Bu Kanun kapsamındaki her türlü Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile tasarım faaliyetlerine ilişkin olarak düzenlenen kağıtlardan damga vergisi alınmaz”* hükümleri yer almaktadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun Geçici 75 nci maddesine göre; *“31/12/2023 tarihine kadar, 28/2/2008 tarihli ve 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen Ar-Ge, tasarım ve destek personelinin, bu çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra hesaplanan gelir vergisinin; doktoralı olanlar ile 5746 sayılı Kanun kapsamındaki temel bilimler alanlarından birinde en az yüksek lisans derecesine sahip olanlar için yüzde 95’i, yüksek lisanslı olanlar ile temel bilimler alanlarından birinde lisans derecesine sahip olanlar için yüzde 90’ı ve diğerleri için yüzde 80’i verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden indirilmek suretiyle terkin edilir.”*

5746 sayılı Kanunun 2/1/o maddesi 7263 sayılı Kanun ile 03.02.2021 tarihinde değiştirilmiştir. 03.02.2021 itibariyle “Temel bilimler” ifadesi yerine “Desteklenecek program” ifadesi kullanılacaktır. Bu bağlamda İlgili Yönetmelikler de bahse konu düzenleme ile uyumlu hale getirilmiştir.

Tablo 3.3: Eğitim Durumlarına Göre Gelir Vergisi Stopaj Desteği

Eğitim Durumu	Gelir Vergisi Stopaj Desteği
Doktora	%95
Yüksek Lisans	%90
Diğer Lisans	%80
Desteklenecek Programlar (Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Biyokimya, Biyoteknoloji, Endüstriyel Tasarım, Endüstriyel Tasarım Mühendisliği, Metalurji ve Malzeme Mühendisliği, Moleküler Biyoloji ve Genetik*)	
Doktora ve Yüksek Lisans	%95
Lisans	%90

*(STB, 2023).

Kaynak: İlgili mevzuat kapsamında tarafımızca derlenmiştir.

Ar-Ge personeline ücret dışında yapılan ek ödemelerin gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında dikkate alınıp alınmayacağı

GİB bir özelgesinde özetle; Ar-Ge merkezinde tam ve kısmi süreli faaliyette bulunan çalışanlar ile ilgili olarak, eğer çalışan tam zamanlı çalışıyorsa bu çalışana ödenen ikramiye, yakacak parası, bayram ikramiyesi, yemek ücreti ve kira desteği vb. adlarla ödenen ek veya sosyal ödemelerin gelir vergisi stopaj teşvikinden faydalandırılması gerektiğini, eğer personel Ar-Ge faaliyetlerinde kısmi zamanlı çalışıyorsa orantılama yöntemiyle gelir vergisi stopajı teşvikine tabi tutulabileceğini, fakat kısmi zamanlı çalışan personele ait hafta tatili ve yıllık ücretli izin sürelerine denk gelen ödemelerin ise gelir vergisi stopajı teşvikine tabi olmadığı yönünde görüş verilmiştir. (GİB, Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı, Mükellef Hizmetleri Grup Müdürlüğü, 10/06/2011 tarih B.07.1.GİB.4.99.16.02-5746/3-43 sayılı Özelgesi)

Sosyal Güvenlik Kurumu İstihdam Teşvikleri Daire Başkanlığı'nın 16/04/2019 tarih ve 5887210 sayılı görüş yazısında özetle; "...dolayısıyla fazla mesai ücretinin dahil edilemeyeceğine dair kısıtlayıcı bir hüküm bulunmadığı dikkate alındığında **fazla mesai ücretinin 5746 sayılı Kanunda yer alan sigorta primi işveren hissesi desteği kapsamında bildirilebileceği** değerlendirilmektedir" denilmektedir.

Tablo 3.4: Ar-Ge Faaliyetinde Çalışanların Teşvik ve İstisna Kazanç Tablosu

Ödeme Türleri	SGK Prim Teşviki		Gelir Vergisi Teşviki		Damga Vergisi İstisnası	
	Dahil Olan	Dahil Olmayan	Dahil Olan	Dahil Olmayan	Dahil Olan	Dahil Olmayan
Aile Yardımı		✓	✓		✓	
Alışveriş Çeki		✓	✓		✓	
Ar-Ge Primi		✓	✓		✓	
Avans Ödemesi		✓	✓		✓	
Ayni Yardım		✓	✓		✓	
Bayram İkramiyesi		✓	✓		✓	
Bes Tazminatı		✓	✓		✓	
Çocuk Zammı		✓	✓		✓	
Deprem Yardımı		✓	✓		✓	
Dil Tazminatı		✓	✓		✓	
Doğum İzin Ücreti		✓		✓		✓
Doğum Yardımı		✓	✓		✓	
Eğitim Ödemesi		✓	✓		✓	
Eğitmen Ücreti		✓	✓		✓	
Ek Ödeme (Ücret Eki)		✓	✓		✓	
Evlilik İzin Ücreti		✓		✓		✓
Evlilik Yardımı		✓	✓		✓	
Fazla Mesai Ücreti	✓			✓		✓
Genel Tatil Ücreti	✓		✓		✓	
Gece Zammı/Tazminatı		✓	✓		✓	
Görev Yeri Tazminatı		✓	✓		✓	
Hafta Tatili Ücreti	✓		✓		✓	
Harcırah		✓	✓		✓	
Huzur Hakkı İkramiye		✓	✓		✓	
Isınma Yardımı		✓	✓		✓	
İhbar Tazminatı		✓		✓		✓
İkramiye		✓	✓		✓	
İletişim Yardımı		✓	✓		✓	
İş Sonu Tazminatı		✓	✓		✓	
İzin Parası	✓		✓		✓	
Kasa Tazminatı		✓	✓		✓	
Kıdem Tazminatı		✓		✓		✓
Kıyafet Yardımı (Geri Alınabilen)		✓		✓		✓
Kıyafet Yardımı (Geri Alınamayan)		✓	✓		✓	
Kira Yardımı		✓	✓		✓	
Kreş Ödemesi		✓	✓		✓	
Makam Tazminatı		✓	✓		✓	
Mazeret İzin Ücreti		✓		✓		✓
Normal Çalışma Ücreti	✓		✓		✓	
Ölüm İzin Ücreti		✓		✓		✓
Ölüm Tazminatı		✓		✓		✓
Özel Sağlık Sigortası		✓	✓		✓	
Özel Çocuk Yardımı		✓	✓		✓	

Tablo 3.4 (Devam) : Ar-Ge Faaliyetinde Çalışanların Teşvik ve İstisna Kazanç Tablosu

Ödeme Türleri	SGK Prim Teşviki		Gelir Vergisi Teşviki		Damga Vergisi İstisnası	
	Dahil Olan	Dahil Olmayan	Dahil Olan	Dahil Olmayan	Dahil Olan	Dahil Olmayan
Performans Primi		✓	✓		✓	
Prim		✓	✓		✓	
Raporlu Olunan Süreler		✓		✓		✓
Sınav Ücreti		✓	✓		✓	
Süt İzni Ücreti		✓		✓		✓
Taşınma Yardımı		✓	✓		✓	
Temettü Primleri		✓	✓		✓	
Telaî Çalışması Ücreti	✓			✓		✓
Teşvik Ödülü		✓	✓		✓	
Toplantı Ödeneği		✓	✓		✓	
Ulusal Bayram ve Genel Tatil Ücreti (UBGT) (Tam Zamanlı)	✓		✓		✓	
Ücret Farkı	✓		✓		✓	
Vefat Yardımı		✓	✓		✓	
Vekalet Ödemesi		✓	✓		✓	
Yakacak Yardımı		✓	✓		✓	
Yakıt Ödemesi		✓	✓		✓	
Yemek Yardımı		✓	✓		✓	
Yemek/Sodexo, Ticket, Multinet vb. Ödemesi		✓	✓		✓	
Yıl Sonu Başarı Primi		✓	✓		✓	
Yıllık Ücretli İzin Ücreti	✓		✓		✓	
Yol Ücreti		✓	✓		✓	

Kaynak: (İlgili mevzuatlar kapsamında tarafımızca düzenlenmiştir).

Uygulayıcılar tarafından Ar-Ge faaliyetlerinde çalışan kişilerin ücret gelirlerinin hesaplanması sürecinde sigorta prim matrahı ve gelir vergisi matrahının tespitinde önemli zorluklar yaşanmaktadır. Bunun ana sebebi ise mevzuatın karmaşıklığıdır. Uygulamada Ar-Ge faaliyetlerinde çalışan kişilere birden farklı isim altında birçok ödeme yapılmaktadır. Hatta benzer mahiyetteki ödemeler farklı işyerlerinde farklı ödeme kalemleri altında tahakkuk ettirilmektedir. Bu durum süreci daha da karmaşık hale getirmektedir.

Yukarıda yer alan tabloda, Ar-Ge faaliyetlerinde çalışan kişilere, uygulamada yaygın olarak ödenen kalemlerden hangilerinin teşvik ve indirim kapsamında olduğu detaylı olarak düzenlenmiştir.

3.4. TEKNOPARKLARDA UZAKTAN ÇALIŞMA UYGULAMASI

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından, Teknoparklarda çalışan kişilerin uzaktan çalışma dahi mevzuatta yer alan teşvik ve indirimlerden faydalanabilmesinin önü açılmıştır. Aşağıdaki tabloda teknopark çalışanlarının uzaktan çalışılabileceği oranlar gösterilmektedir.

Tablo 3.5: Uzaktan Çalışma Oranları

Oran	R.G. Yayın Tarihi	Kanun No / Karar No
20%	3 Şubat 2021	7263
50%	17 Ekim 2021	4625
75%	25 Aralık 2021	7346
75%	10 Şubat 2022	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
75%	21 Temmuz 2022	5806
100%	12 Mart 2023	7440
%75-%100 Bakanlıkça belirlenecek bilişim personeline 1/4/2023-31/12/2023 tarihleri arasında (bu tarihler dâhil) %100, bunlar dışındaki personele ise 31/12/2023 tarihine kadar (bu tarih dâhil) %75 olarak uygulanır.	20 Nisan 2023	7103
%75-%100 Bakanlıkça belirlenecek bilişim personeline 1/1/2025-31/12/2025 tarihleri arasında (bu tarihler dâhil) %100, bunlar dışındaki personele ise 31/12/2025 tarihine kadar (bu tarih dâhil) %75 olarak uygulanır.	28 Aralık 2024	9368

Kaynak: (İlgili mevzuatlar kapsamında tarafımızca düzenlenmiştir).

Teknoloji geliştirme bölgelerinde uzaktan çalışma uygulaması 2021 yılı Şubat ayında %20 oranı ile başlamıştır. 2023 Nisan ayı itibarıyla uzaktan çalışma oranı %75, Bakanlıkça belirlenen bilişim personeli özelinde %100 olarak belirlenmiştir. 2025 yılında da mevcut uygulamanın devamı sağlanmıştır.

3.5. TEKNOPARK, AR-GE VE TASARIM MERKEZİNDE ELDE EDİLEN ÜCRET GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ÖRNEK HESAPLAMALAR

Örnek 1: İTÜ Teknokentte faaliyet gösteren X Yazılım Destek A.Ş. de brüt ücret ile çalışan lisans mezunu Bay A'ya Ocak/2025 ücret döneminde; 40.000 TL ücret, 3.000 TL yol ücreti, 4.500 TL yemek ücreti, 20.000 TL de prim ödemesi yapılmıştır.

Tablo 3.6: TGB Örnek 1 Ücret Hesaplama Tablosu

İŞYERİ	TGB
Mezuniyet	Lisans ve Diğer Mezunu
Terkin Oranı	100
Ar-Ge Gün	30
Toplam Çalışma	30
A. Ödemeler Toplamı	₺67.500,00
B. SGK Matrahı	₺64.024,00
B. (1). Maaş	₺40.000,00
B. (2). Prim/İkramiye	₺20.000,00
B. (3). Yol	₺3.000,00
B. (4). Yemek - Nakdi	₺4.500,00
C. Sigorta Primi (A X %15)	₺9.603,60
Ç. Matrah (A-C)	₺52.616,40
D. Kümülatif Matrah	₺52.616,40
E. Hesaplanan Gelir Vergisi (D X %15)	₺7.892,46
F. Asgari Ücretin Kümülatif Matrahı	₺22.104,68
G. Asgari Ücretin Vergisi (F X %15)	₺3.315,70
H. İstisna Matrah	₺22.104,68
I. Kesilecek Gelir Vergisi (E-G)	₺4.576,76
J. Ar-Ge Teşviki Kapsamındaki Çalışma Oranı	1,00
K. Ar-Ge Teşviki Kapsamındaki Çalışmaya İsbet Eden Kesilecek Gelir Vergisi (I X J)	₺4.576,76
L. Ar-Ge Dışı Çalışmaya İsbet Eden Kesilecek Gelir Vergisi (E - G - K)	₺0,00
M. Gelir Vergisi Stopaj Desteği (Terkin Edilecek Gelir Vergisi)	₺4.576,76

Örnek 2: Hacettepe Teknokentte faaliyet gösteren XYZ İlaç Teknoloji Ltd. Şti. de brüt ücret ile çalışan lisans mezunu Bay B'ye Ocak/2025 ücret döneminde; 30.000 TL ücret, 4.000 TL yemek ücreti ödemesi yapılmıştır.

Tablo 3.7: TGB Örnek 1 Ücret Hesaplama Tablosu

İŞYERİ	TGB
Mezuniyet	Lisans ve Diğer Mezunu
Terkin Oranı	100
Ar-Ge Gün	30
Toplam Çalışma	30
A. Ödemeler Toplamı	₺34.000,00
B. SGK Matrahı	₺30.524,00
B. (1). Maaş	₺30.000,00
B. (2). Prim/İkramiye	₺0,00
B. (3). Yol	₺0,00
B. (4). Yemek - Nakdi	₺4.000,00
C. Sigorta Primi (A X %15)	₺4.578,60
Ç. Matrah (A-C)	₺24.141,40
D. Kümülatif Matrah	₺24.141,40
E. Hesaplanan Gelir Vergisi (D X %15)	₺3.621,21
F. Asgari Ücretin Kümülatif Matrahı	₺22.104,68
G. Asgari Ücretin Vergisi (F X %15)	₺3.315,70
H. İstisna Matrah	₺22.104,68
I. Kesilecek Gelir Vergisi (E-G)	₺305,51
J. Ar-Ge Teşviki Kapsamındaki Çalışma Oranı	1,00
K. Ar-Ge Teşviki Kapsamındaki Çalışmaya İsbet Eden Kesilecek Gelir Vergisi (I X J)	₺305,51
L. Ar-Ge Dışı Çalışmaya İsbet Eden Kesilecek Gelir Vergisi (E - G - K)	₺0,00
M. Gelir Vergisi Stopaj Desteği (Terkin Edilecek Gelir Vergisi)	₺305,51

Örnek 3: ABC Makine San. Tic. A.Ş. nin Ar-Ge merkezinde tam zamanlı olarak (22 iş günü) çalışan doktoralı Bayan M’ye Ocak/2025 döneminde; 50.000 TL ücret, 3.500 TL yol ücreti, 5.500 TL yemek ücreti, 30.000 TL de prim ödemesi yapılmıştır.

Tablo 3.8: Ar-Ge Merkezi Örnek 3 Ücret Hesaplama Tablosu

İŞYERİ	AR-GE Merkezi
Mezuniyet	Doktora veya Temel Bilimler Yüksek Lisans Mezunu
Terkin Oranı	95
Ar-Ge Gün	30
Toplam Çalışma	30
A. Ödemeler Toplamı	₺89.000,00
B. SGK Matrahı	₺85.524,00
B. (1). Maaş	₺50.000,00
B. (2). Prim/İkramiye	₺30.000,00
B. (3). Yol	₺3.500,00
B. (4). Yemek - Nakdi	₺5.500,00
C. Sigorta Primi (A X %15)	₺12.828,60
Ç. Matrah (A-C)	₺70.891,40
D. Kümülatif Matrah	₺70.891,40
E. Hesaplanan Gelir Vergisi (D X %15)	₺10.633,71
F. Asgari Ücretin Kümülatif Matrahı	₺22.104,68
G. Asgari Ücretin Vergisi (F X %15)	₺3.315,70
H. İstisna Matrah	₺22.104,68
I. Kesilecek Gelir Vergisi (E-G)	₺7.318,01
J. Ar-Ge Teşviki Kapsamındaki Çalışma Oranı	1,00
K. Ar-Ge Teşviki Kapsamındaki Çalışmaya İsbet Eden Kesilecek Gelir Vergisi (I X J)	₺7.318,01
L. Ar-Ge Dışı Çalışmaya İsbet Eden Kesilecek Gelir Vergisi (E - G - K)	₺0,00
M. Gelir Vergisi Stopaj Desteği (Terkin Edilecek Gelir Vergisi)	₺6.952,11

Örnek 4: UMT Tekstil San. A.Ş. nin tasarım merkezinde 15 gün yarı zamanlı olarak (11 iş günü) çalışan Yüksek Lisans mezunu Bay D'ye Ocak/2025 ücret döneminde; 65.000 TL ücret, 5.000 TL yemek ücreti ödemesi yapılmıştır.

Tablo 3.9: Tasarım Merkezi Örnek 4 Ücret Hesaplama Tablosu

İŞYERİ	Tasarım Merkezi
Mezuniyet	Yüksek Lisans veya Temel Bilimler Lisans Mezunlu
Terkin Oranı	90
Ar-Ge Gün	15
Toplam Çalışma	30
A. Ödemeler Toplamı	₺70.000,00
B. SGK Matrahı	₺66.524,00
B. (1). Maaş	₺65.000,00
B. (2). Prim/İkramiye	₺0,00
B. (3). Yol	₺0,00
B. (4). Yemek - Nakdi	₺5.000,00
C. Sigorta Primi (A X %15)	₺9.978,60
Ç. Matrah (A-C)	₺54.741,40
D. Kümülatif Matrah	₺54.741,40
E. Hesaplanan Gelir Vergisi (D X %15)	₺8.211,21
F. Asgari Ücretin Kümülatif Matrahı	₺22.104,68
G. Asgari Ücretin Vergisi (F X %15)	₺3.315,70
H. İstisna Matrah	₺22.104,68
I. Kesilecek Gelir Vergisi (E-G)	₺4.895,51
J. Ar-Ge Teşviki Kapsamındaki Çalışma Oranı	0,50
K. Ar-Ge Teşviki Kapsamındaki Çalışmaya İsbet Eden Kesilecek Gelir Vergisi (I X J)	₺2.447,75
L. Ar-Ge Dışı Çalışmaya İsbet Eden Kesilecek Gelir Vergisi (E - G - K)	₺2.447,75
M. Gelir Vergisi Stopaj Desteği (Terkin Edilecek Gelir Vergisi)	₺2.202,98

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ÜCRET GELİRİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE BEYANI

4.1. ÜCRET GELİRİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

4.1.1. Genel Ücret Tahakkukun Muhasebeleştirilmesi

İşletmelerin en önemli gider kalemlerinden birisi işçilik giderleridir. İşçilik giderleri genel olarak ücret olarak adlandırılrsa da gerçekte işçilik giderleri ücretten daha geniş bir kavramı ifade etmektedir. İşçilik giderlerini mal veya hizmet üretmek için istihdam edilen işçilere ödenen ücretler ile bu ücretler karşılığı tahakkuk ettirilen yasal yükümlülükler olarak tanımlayabiliriz.

Uygulamada işçiye ödenecek tutarlar iş sözleşmeleri ile belirlenmektedir. İş sözleşmeleri ile belirlenen tutarlar, ücret ödeme bordroları ile hesaplanmakta, muhasebe kayıtları ile tahakkuk ettirilmekte ve beyanname ile yasal bildirimler gerçekleştirilmektedir. Tercih edilen muhasebe sistemine göre işçilik giderleri farklı usullerde muhasebeleştirilebilmektedir.

Bir ücret tahakkukunun muhasebe kaydında 7 temel hesap kullanılmaktadır. Bu hesapları, “102. Bankalar”, “263. Araştırma Ve Geliştirme Giderleri”, “335. Personele Borçlar”, “360. Ödenecek Vergi Ve Fonlar”, “361. Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri”, “602. Diğer Gelirler”, “649. Diğer Olağan Gelir Ve Karlar”, “750. Araştırma Ve Geliştirme Giderleri”, “760. Pazarlama Satış Ve Dağıtım Giderleri”, “770. Genel Yönetim Giderleri” olarak sıralayabiliriz.

Ülkemizde muhasebeleştirme işlemlerinde çoğunlukla MSUGT kullanılmaktadır. Ar-Ge çalışmaları kapsamında ortaya çıkan maliyetlerin nasıl muhasebeleştirileceği konusu TMS/TFRS Tam Set’de oldukça ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Fakat TMS/TFRS Tam Set’in uygulama alanını 6362 sayılı Yasa kapsamında SPK’nın mevzuat ve denetimine tabi kuruluşlar oluşturmaktadır. Bahse konu maliyetlerin muhasebeleştirilmesinde BOBİ FRS de düzenlemelere yer verilmiştir. Bu standardı ise bağımsız denetime tâbi olup TMS/TFRS Tam Set uygulamayan büyük ve orta boy işletmeler uygulayabilmektedir. Araştırmalar neticesinde proje kapsamında üstlenilen maliyet unsurlarının MSUGT, TMS/TFRS Tam Set ve BOBİ FRS’ye göre muhasebeleştirilmesinde kullanılan hesapların farklılaştığı görülmüştür. Ar-Ge maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde TMS/TFRS Tam Set ile BOBİ FRS arasında birtakım benzerlikler görülmektedir. TMS-38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı proje aşamasını araştırma safhası ve geliştirme safhası olarak ikiye ayırmış, projenin geliştirme safhasında projeye ilgili katılan maliyetlerin aktifleştirileceği konusunda

BOBİ FRS ile uyumludur. Fakat MSUGT' ye göre proje bağlamadan önce katlanılan maliyetler aktifleştirilebilecektir. Bu bağlamda maliyet kalemlerinin aktifleştirilmesinde MSUGT, TMS/TFRS Tam Set ve BOBİ FRS ile ayrılmaktadır (Kendir ve Ateş, 2020:219-220).

4.1.1.1. Ücretin Tahakkuku

770. GENEL YÖNETİM ₺

GİDERLERİ

01. Brüt Ücret

02. SGK İşveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşveren Payı

335. PERSONELE ₺

BORÇLAR

360. ÖDENECEK VERGİ ₺

VE FONLAR

01. Gelir Vergisi

02. Damga Vergisi

361. ÖDENECEK ₺

SOSYAL GÜVENLİK

KESİNTİLERİ

01. SGK İşçi Payı

02. SGK işveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşçi

Payı

04. İşsizlik Sigortası

İşveren Payı

4.1.1.2. Personele Ücretin Ödenmesi

335. PERSONELE BORÇLAR ₺

102. BANKALAR ₺

4.1.1.3. Gelir Vergisinin Ödenmesi

360. ÖDENECEK VERGİ VE ₺

FONLAR

01. Gelir Vergisi

02. Damga Vergisi

102. BANKALAR ₺

4.1.1.4. Sigorta Primlerinin Ödenmesi

361. ÖDENECEK SOSYAL ₺

GÜVENLİK KESİNTİLERİ

01. SGK İşçi Payı

02. SGK işveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşçi Payı

04. İşsizlik Sigortası İşveren Payı

102. BANKALAR ₺

7/A ve 7/B olmak üzere iki farklı maliyet hesap grubumuz mevcuttur. 7/A maliyet seçeneğinde giderler defter-i kebirde fonksiyon esasına göre, 7/B maliyet seçeneğinde ise çeşit esasına göre yer almaktadır. 7/B de sadece bir tane yansıtma hesabı varken 7/A da fonksiyonel hesapların her biri için ayrı yansıtma hesapları mevcuttur. 7/A seçeneğindeki maliyet hesapları 7/B ye göre daha ayrıntılı ve geniştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen hadleri aşanlar, hesaplarını 7/A seçeneğine göre tutmak zorundadır. Bir başka ifadeyle 7/A nispeten büyük üretim ve hizmet işletmeleri ile ek mali tablo düzenlemek zorunda olan işletmeler tarafından kullanılmaktadır.

Örnek

7/A seçeneğini tercih eden ABC Turizm A.Ş. de Ocak/2025 döneminde 80.000 TL Brüt ücret geliri elde eden Bay A'nın hak etmiş olduğu ücretin muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir.

Ücretin Tahakkuku

770. GENEL YÖNETİM	92.800 ₺
GİDERLERİ	
01. Brüt Ücret	80.000 ₺
02. SGK İşveren Payı	12.600 ₺
03. İşsizlik Sigortası İşveren Payı	1.600 ₺
335. PERSONELE BORÇLAR	59.305,88 ₺
360. ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	7.294,12 ₺
01. Gelir Vergisi*	6.884,30 ₺
02. Damga Vergisi**	409,82 ₺
361. ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	26.200 ₺
01. SGK İşçi Payı	11.200 ₺
02. SGK işveren Payı***	12.600 ₺
03. İşsizlik Sigortası İşçi Payı	800 ₺
04. İşsizlik Sigortası İşveren Payı	1.600 ₺

*193 sayılı GVK'nun 23/18 maddesi kapsamında istisnaya tabi tutulmuştur. $((80.000 ₺ - 11.200 ₺ - 800 ₺) - 22.104,67 ₺ = 45.895,33 ₺ \times 0,15 = 6.884,30 ₺)$

** 488 sayılı Damga Vergisi Kanununda yer alan istisnaya (7349 sayılı Kanun ile getirilen istisna) tabi tutulmuştur. $(80.000 ₺ - 22.104,67 ₺ = 62.997,88 ₺ \times 0,00759 = 439,42 ₺)$

*** %5 hazine indirimi düşülmemiş 20,75 üzerinden hesaplama yapılmıştır. $(2,25 + 11 + 7,5 = 20,75)$

Personele Ücretin Ödenmesi

335. PERSONELE BORÇLAR	59.305,88 ₺	
		102. BANKALAR 59.305,88 ₺

Gelir Vergisinin Ödenmesi

360. ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	7.294,12 ₺	
01. Gelir Vergisi	6.884,30 ₺	
02. Damga Vergisi	409,82 ₺	
		102. BANKALAR 7.294,12 ₺

Sigorta Primlerinin Ödenmesi

361. ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	26.200 ₺	
01. SGK İşçi Payı	11.200 ₺	
02. SGK işveren Payı	12.600 ₺	
03. İşsizlik Sigortası İşçi Payı	800 ₺	
04. İşsizlik Sigortası İşveren Payı	1.600 ₺	
		102. BANKALAR 26.200 ₺

Örnek

7/B seçeneğini tercih eden BCA İmalat A.Ş. de Ocak/2025 döneminde 100.000 TL Brüt ücret geliri elde eden Ali XXX'in hak etmiş olduğu ücretin muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir.

791. İŞÇİ ÜCRET VE GİDERLERİ	117.750 ₺	
791.01. Brüt Ücret	100.000 ₺	
791.02. SGK İşveren Payı	15.750 ₺	
791.03. İşsizlik Sigortası İşveren Payı	2.000 ₺	
335. PERSONELE BORÇLAR	75.004,08 ₺	
335.01. Ali XXX		
360. ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	9.995,92 ₺	
360.01. Gelir Vergisi*	9.434,30 ₺	
360.02. Damga Vergisi**	561,62 ₺	
361. ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	32.750 ₺	
361.01. SGK İşçi Payı	14.000 ₺	
361.02. SGK işveren Payı***	15.750 ₺	
361.03. İşsizlik Sigortası İşçi Payı	1.000 ₺	
361.04. İşsizlik Sigortası İşveren Payı	2.000 ₺	

*193 sayılı GVK'nun 23/18 maddesi kapsamında istisnaya tabi tutulmuştur.

** 488 sayılı Damga Vergisi Kanununda yer alan istisnaya (7349 sayılı Kanun ile getirilen istisna) tabi tutulmuştur.

*** %5 hazine indirimi düşülmemiş 20,75 üzerinden hesaplama yapılmıştır. (2,25+11+7,5=20,75)

Personele Ücretin Ödenmesi

335. PERSONELE	75.004,08 ₺
BORÇLAR	
	102. BANKALAR 75.004,08 ₺

Gelir Vergisinin Ödenmesi

360. ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	9.995,92 ₺
360.01. Gelir Vergisi	9.434,30 ₺
360.02. Damga Vergisi	561,62 ₺
	102. BANKALAR 9.995,92 ₺

Sigorta Primlerinin Ödenmesi

361. ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	32.750 ₺
361.01. SGK İşçi Payı	14.000 ₺
361.02. SGK işveren Payı	15.750 ₺
361.03. İşsizlik Sigortası İşçi Payı	1.000 ₺
361.04. İşsizlik Sigortası İşveren Payı	2.000 ₺
	102. BANKALAR 32.750 ₺

4.1.2. AR-GE Ücret Tahakkukun Muhasebeleştirilmesi

5746 sayılı Kanundaki gelir vergisi stopaj desteği ile sigorta prim teşvikinin muhasebeleştirilmesi konusunda İstanbul VDB vermiş olduğu bir özalgede; “...muhtasar beyanname üzerinde tahakkuk ettirildikten sonra terkin edilen gelir vergisi stopajı ile yarısı Maliye Bakanlığı bütçesinden karşılanan sigorta primi işveren hissesinin **gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmemesi, ayrıca söz konusu tutarların Ar-Ge indirimine konu edilmemesi gerekmektedir.**” şeklinde görüş oluşturmuştur (Arslan, 2023:237.;

İstanbul VDB'nin 17.02.2016 tarih ve 62030549-120 [89-2014/737]-13441 sayılı özelgesi.).

4.1.2.1. Ücretin Tahakkuku

750. ARAŞTIRMA VE ₺

GELİŞTİRME GİDERLERİ

01. Brüt Ücret

02. SGK İşveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşveren Payı

335. PERSONELE ₺

BORÇLAR

360. ÖDENECEK VERGİ ₺

VE FONLAR

01. Gelir Vergisi

02. Damga Vergisi

361. ÖDENECEK ₺

SOSYAL GÜVENLİK

KESİNTİLERİ

01. SGK İşçi Payı

02. SGK işveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşçi

Payı

04. İşsizlik Sigortası

İşveren Payı

4.1.2.2. Personele Ücretin Ödenmesi

335. PERSONELE BORÇLAR ₺

102. BANKALAR ₺

4.1.2.3. Gelir Vergisinin Ödenmesi

360. ÖDENECEK VERGİ VE ₺

FONLAR

01. Gelir Vergisi

02. Damga Vergisi

102. BANKALAR ₺

4.1.2.4. Sigorta Primlerinin Ödenmesi

361. ÖDENECEK SOSYAL ₺

GÜVENLİK KESİNTİLERİ

01. SGK İşçi Payı

02. SGK işveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşçi Payı

04. İşsizlik Sigortası İşveren Payı

102. BANKALAR ₺

Öte yandan bazı işletmeler ve meslek mensuplarının, terkin edilen gelir vergisi ile sigorta prim teşvik tutarlarını önce gider hesaplarına kaydettikleri; daha sonra ise bu tutarları gelir hesapları ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Başka bir deyişle terkin edilen gelir vergisi ile SGK prim destek tutarı, aynı anda gelir ve gider yazılmakta ve muhasebeye etkisi olmamaktadır. Gelir İdaresinin görüşüne aykırı olarak yapılan bu işlem sonucunda, gelir ve giderin aynı dönemde dikkate alınamaması sonucu, işletmeler fazla vergi ödenmesi durumuyla karşı karşıya kalabileceklerdir. Bu nedenle, terkin edilen gelir vergisi ile SGK prim destek tutarları muhasebeye dahil edilmemelidir. Eğer bu tutarların muhasebe hesaplarına dahil edilmesi muhasebe sistematığı açısından gerekliyse, gelir ve gider yazılan tutar, daha sonra ters hesapla çalıştırılarak kapatılmalıdır (Arslan, 2023:239-524.).

4.1.3. Teknoloji Geliştirme Bölgesi Ücret Tahakkukun Muhasebeleştirilmesi

4691 sayılı Kanundaki gelir vergisi stopaj desteği ile sigorta prim teşvikinin muhasebeleştirilmesi konusunda İstanbul ve Kocaeli Vergi Dairesi Başkanlıkları vermiş

oldukları muhtelif özelgelerde; “...*muhtasar beyanname üzerinde tahakkuk ettirildikten sonra terkin edilen gelir vergisi stopajı ile yarısı Maliye Bakanlığı bütçesinden karşılanan sigorta primi işveren hissesinin gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmemesi gerekmektedir.*” şeklinde görüş oluşturulmuştur. **Buna göre, gelir vergisi stopaj teşviki ile SGK işveren payı desteği muhasebe hesaplarına dahil edilmeyecektir** (Arslan, 2023: 522.; İstanbul VDB’nin 17.02.2016 tarih ve 62030549-120[89-2014/737] 13441 sayılı özelgesi.; Kocaeli VDB’nin 26.08.2011 tarih ve 93767041-KVKK 2010/22-122 sayılı özelgesi.).

4.1.3.1. Ücretin Tahakkuku

MSUGT ve TMS/TFRS’ye göre yevmiye kayıtları şu şekilde yapılması gerekmektedir.

Giderleştirme yöntemi tercih edilmesi halinde

750. ARAŞTIRMA VE ₺

GELİŞTİRME GİDERLERİ

01. Brüt Ücret

02. SGK İşveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşveren Payı

335. PERSONELE ₺

BORÇLAR

361. ÖDENECEK ₺

SOSYAL GÜVENLİK

KESİNTİLERİ

01. SGK İşçi Payı

02. SGK işveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşçi

Payı

04. İşsizlik Sigortası

İşveren Payı

Aktifleştirme yöntemi tercih edilmesi halinde

263. ARAŞTIRMA VE ₺

GELİŞTİRME GİDERLERİ

01. Brüt Ücret

02. SGK İşveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşveren Payı

335. PERSONELE ₺

BORÇLAR

361. ÖDENECEK ₺

SOSYAL GÜVENLİK

KESİNTİLERİ

01. SGK İşçi Payı

02. SGK işveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşçi
Payı04. İşsizlik Sigortası
İşveren Payı***BOBİ FRS'ye göre yevmiye kayıtları şu şekilde yapılması gerekmektedir.***

750. ARAŞTIRMA VE ₺

GELİŞTİRME GİDERLERİ

01. Brüt Ücret

02. SGK İşveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşveren Payı

335. PERSONELE ₺

BORÇLAR

361. ÖDENECEK ₺

SOSYAL GÜVENLİK

KESİNTİLERİ

01. SGK İşçi Payı

02. SGK işveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşçi
Payı

04. İşsizlik Sigortası

İşveren Payı

4.1.3.2. Personele Ücretin Ödenmesi

335. PERSONELE BORÇLAR ₺

102. BANKALAR ₺

4.1.3.3. Sigorta Primlerinin Ödenmesi

361. ÖDENECEK SOSYAL ₺

GÜVENLİK KESİNTİLERİ

01. SGK İşçi Payı

02. SGK işveren Payı

03. İşsizlik Sigortası İşçi Payı

04. İşsizlik Sigortası İşveren Payı

102. BANKALAR ₺

4.2. ÜCRET GELİRİNİN BEYANI

2017 öncesi Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından alınan Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi ile Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından alınan Aylık Prim Hizmet Belgesi beyan işlemleri Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi altında birleştirilmiştir. Yeni sisteme geçişte olası risklerin bertaraf edilebilmesi için pilot il uygulamasına başvurulmuştur. Bu kapsamda ülke genelinde kademeli bir geçiş söz konusu olmuştur.

Kırşehir	01/06/2017
Amasya, Bartın ve Çankırı	01/01/2018
Bursa, Eskişehir ve Konya	01/01/2020
Türkiye Geneli	01/07/2020

04/04/2020 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi Genel Tebliği (Sıra No:8) ile 01/07/2020 tarihinden itibaren Türkiye genelinde Aylık Prim Hizmet Belgesi ve Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesine birleştirilerek tek beyan sistemine geçilmiştir.

Ücret gelirleri muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ile beyan edilmektedir. Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi (MPHB/MUHSGK), 193 sayılı GVK'nun 98/A maddesi ve 5510 sayılı SSGSS Kanunun 86'ncı maddesi kapsamında verilmektedir. MPHB ile tahakkuk ettirilen vergi matrahları, sigorta primleri, kazançlar toplamı ve prim ödeme gün sayılarının bildirimi yapılmaktadır.

MPHB prim ve vergi kesintilerinin ait olduğu ayı takip eden ayın 26'sı saat 23:59 kadar sistem üzerinden beyan edilmesi gerekmektedir. 5510 S.K.'nın 4/1/a bendi kapsamında Özel Bütçeli Kamu İdarelerinde çalışan ve 15'i ile takip eden ayın 14'ü arasındaki çalışmaları kapsamında ücret geliri elde edenlerin PEK tutarları ve hizmet bilgileri 15 inci günün içinde bulunduğu ay esas alınarak bildirilir. Vergiye ilişkin beyan ise ödeme yapılan döneme göre farklılık arz etmektedir. 15 i ile 14 ü arasındaki çalışmalar kapsamında ödeme peşin yapılmışsa, vergi kesintilerinin de aynı dönem içinde bildirilmesi gerekmektedir. Fakat bahse konu ödeme 14'ünde yapıldıysa vergi kesintileri için beyanname dönemi PEK ve hizmet bilgilerinin beyan edildiği ayı takip eden ay yapılması gerekmektedir (GİB, 2020:2).

Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi (MUHSGK) 8 ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla; "Genel Bilgiler", "Vergiye Tabi İşlemler", "Ödemeler", "Vergi Bildirimi", "SGK Bilgileri", "Düzenleme Bilgileri" ve "Ekler" bölümlerinden oluşmaktadır.

4.2.1. Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi

Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi, beyannamenin verileceği döneme uygun versiyonda beyan edilmesi gerekmektedir. Uygun versiyon seçiminde "Kullanıma Başlama Tarihi" ve "Kullanımdan Kaldırılma Tarihi" alanlarına dikkat edilmesi önem arz etmektedir.

Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri için terkin tutarına ilişkin hesaplama, desteklenecek programlar (temel bilimler) alanından mezun olanların durumu da dikkate alınarak, Ar-Ge faaliyeti kapsamında çalışan doktoralı, yüksek lisanslı ve diğer personelin her biri için ayrı ayrı yapılacak, 4 No.lu 5746 sayılı Kanun Tebliğinde yer alan "Ek:1 Ar-Ge ve Tasarım Kapsamında Gelir Vergisi Stopajı Teşvikline İlişkin Bildirim" tablosunda gösterilecek ve bu bildirimler muhtasar beyanname ekinde ilgili vergi dairesine verilecektir. Öte yandan mükellefler, muhtasar beyannamelerini elektronik ortamda vergi dairesine göndermektedirler. Bu bildirim, muhtasar e-beyannamenin ekler bölümünde

yer verildiğinden, beyannamesini elektronik ortamda gönderen mükellefler ayrıca bir bildirim hazırlamayacaklardır (Arslan, 2023:239).

Stopaj teşvikin uygulanabilmesi için teknokentlerde bulunan girişimciler; “Bölgede çalışan tüm Ar-Ge, tasarım ve destek personelini” ve “Ar-Ge ve tasarım projelerindeki görev tanımlarını, nitelik ve çalışma sürelerini”, gösteren listeyi aylık olarak yönetici şirkete onaylatıp, inceleme ve denetimlerde ibraz edilmek üzere saklar. Teknokent işletmeleriyle ilgili 2022 yılı itibariyle muhtasar beyannamede oluşturulan "Ekler" bölümünde, istatistik amaçlı olarak çeşitli bilgiler istenilmektedir. Bu bilgilerin, her bir farklı teknokent şubesi için ayrı şekilde doldurulması icap etmektedir. Örneğin; hem İstanbul Teknokentte hem de Teknopark Ankara'da şubesi olan bir şirket, 2 ayrı satır açarak muhtasar beyannamenin 4691 sayılı Kanuna ilişkin ekindeki "Bildirim kapsamında bulunan işyerlerine ilişkin bilgiler" satırını dolduracaktır. Burada; “Bulunduğu İl/İlçe, ilgili vergi dairesi”, “Çalıştırılan toplam işçi sayısı”, “Yeni ünite kodu, Eski ünite kodu”, “İşyeri sıra numarası”, “İl kodu, Alt işveren numarası”, “İşyerinin adresi”, “Proje kodu (Yönetici şirket tarafından verilen proje kodlarından herhangi birisi yazılabilecektir.)”, “İşyerinin bulunduğu bölge” bilgileri istenilmektedir. 4691 sayılı Kanuna ilişkin "ekler" bölümünün 2. kısmında ise, her bir personel itibariyle çalışılan proje bilgileri istenilmekte; ayrıca stopaj teşvikli hesaplaması yapılmaktadır (Arslan, 2023:524).

TGB de faaliyet gösteren işyerlerinde ücret geliri elde eden sigortalılar için eşanlı olarak 5746 ve 4691 sayılı stopaj teşvikinden faydalanılamaz. TGB de faaliyet gösteren bir işyerine ait TGB dışında Ar-Ge veya tasarım merkezi mevcut ise bahse konu her iki kanundan da ayrı ayrı faydalanılabilmesi mümkündür.

Görsel 4.1: BDP Beyanname Tipi Seçme Ekranı

Beyanname Düzenleme Programı

Dosya Kayıtlar Paketleme Yardım

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI

Lütfen Beyanname Tipini Seçiniz

Kodu	Kullanıma Başlama Tarihi	Adı
KDV2	01.06.2022	Katma Değer Vergisi Beyanname 2
KDV4	01.04.2023	Katma Değer Vergisi Beyanname 4
KDV9015	01.06.2022	Katma Değer Vergisi Tevkifatı (9015)
KKDF	01.01.2009	Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi
KURUMLAR	01.04.2023	Kurumlar Vergisi Beyanname
KGECICI	01.04.2023	Kurumlar Vergisi Mükellefleri için Geçici Vergi Beyannamesi
MEPKURUM	22.04.2021	MEP İştirakçileri Kurumlar Vergisi Beyannamesi
MUH67	01.04.2006	Muhtasar Beyanname (G.V.K Geçici 67. Maddesine Göre Yapılan Tevkifatlar i...
MUH30	01.02.2022	Muhtasar Beyanname (K.V.K. 15 inci ve 30 uncu Maddesine Göre Yapılan Te...
MUH67EK	13.10.2006	Muhtasar Beyanname Ek2 ve Ek3 (G.V.K Geçici 67. Maddesine Göre Yapılan ...
MUHSGK	01.02.2022	Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi - 1003A
MUHSGK2	01.02.2021	Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi - 1003B
NOTER	01.01.2019	Noterlerce Yapılacak Makbuz Karşılığı Ödemeler Beyannamesi
OİV	01.01.2018	Özel İletişim Vergisi Beyanname
OTV1	16.02.2023	Özel Tüketim Vergisi Beyanname 1
OTV2B	01.04.2018	Özel Tüketim Vergisi Beyanname 2B
OTV3A	01.11.2018	Özel Tüketim Vergisi Beyanname 3 (Alkollü İçkiler)
OTV3C	01.11.2018	Özel Tüketim Vergisi Beyanname 3 (Alkolsuz İçecekler)
OTV3B	01.07.2023	Özel Tüketim Vergisi Beyanname 3 (Tütün Mamulleri ve Makaron)
OTV4	01.02.2020	Özel Tüketim Vergisi Beyanname 4
OTV6	01.04.2015	Özel Tüketim Vergisi Beyanname 6

Tamam Vazgeç

4.2.1.1. Genel Bilgiler Ekranı

Genel Bilgiler bölümü kendi içinde iki bölümden oluşmaktadır. “İdari Bilgiler” bölümünde Vergi Dairesi ve Dönem Tipi bilgisi, “Vergi Sorumlusu” bölümünde ise Mükellefe/İşverene ait diğer bilgiler yer almaktadır.

Görsel 4.2: BDP Genel Bilgiler Ekranı

Beyanname Düzenleme Programı

Dönem Kayıtlar Paketleme Yardım

Beyanname2 - MUHSGK_14

Genel Bilgiler Vergiye Tabi İşlemler Ödemeler Vergi Bildirimi SGK Bildirimleri Düzenleme Bilgileri Ekler

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI

MUHTASAR VE PRİM HİZMET BEYANNAMESİ

(GVK'nın 94 üncü Maddesi, KVK'nın 15 inci ve 30 uncu Maddeleri ve Damga Vergisi Kanununun 19 uncu ve 23 üncü Maddelerine Göre Yapılan Tevkifatlar ile 5510 Sayılı Kanunun 4/1-a Maddesi Kapsamındaki Prim ve Hizmet Bildirimi İçin)

1003A

İdari Bilgiler

Vergi Dairesi

Dönem Tipi

Şube No Merkez için 0 yazınız.

Vergi Sorumlusunun

Vergi Kimlik Numarası (T.C. Kimlik No) Vergi Kimlik Numarası ###-##-###...

Soyadı (Unvanı)

Adı (Unvanın Devamı)

Ticaret Sicil No

E-Posta Adresi

İrtibat Telefon No ### ### ##

Bundan Sonraki Ay/Aylarda Beyanım Var/Yok

4.2.1.2. Vergiye Tabi İşlemler

Vergiye Tabi İşlemler bölümü, Vergi Matrahı, Vergi Bildirimi Tablosu ve Mahsup Edilen Vergilerden oluşmaktadır. Bu bölümde yapılan kesintiler ödeme tür kodu dikkate alınarak toplu olarak beyan edilmektedir.

Görsel 4.3: BDP Vergiye Tabi işlemler Ekranı

[illegible]

4.2.1.3. Ödemeler

Bu bölüm vergi tevkifatına tabi ödemeler için kullanılmaktadır. 011 ve 020 kodları arasında yer alan ödemeler bu sekmede yer almamaktadır. Tür kodu bazında diğer ödeme türlerine ait bilgiler “vergiye tabi işlemler” sekmesine aktarılması gerekmektedir (GİB, 2020, s. 14).

Görsel 4.4: BDP Ödemeler Ekranı

Beyanname Düzenleme Programı

Özet Kayıtlar Paketleme Yardım

Beyanname2 - MUHSGK_14

Genel Bilgiler Vergiye Tabi İşlemler **Ödemeler** Vergi Bildirimi SGK Bildirimleri Düzenleme Bilgileri Ekler

TEVKİFATA TABİ ÖDEMELERE AİT BİLDİRİM (Ücret ve Ücret Sayılan Ödemeler Hariç)

Soyadı (Unvanı)	Adı (Unvanın Devamı)	Adresi	T.C. Kimlik No	Vergi Kimlik No	Tür Kodu	Gayrisafi Tutar	Ödemeye Düzenlene Belgenin Türü

TOPLAM

4.2.1.4. Vergi Bildirimi

Görsel 4.5: BDP Vergi Bildirim Ekranı

Beyanname Düzenleme Programı

Düzenle Kayıtlar Paketleme Yardım

Beyanname2 - MUHSGK_14

Genel Bilgiler Vergiye Tabi İşlemler Ödemeler Vergi Bildirimi SGK Bildirimleri Düzenleme Bilgileri Eker

Çalışan Bilgisi (*)	Toplam Çalışan Sayısı (**)	Gelir V. Muaf / İstisna Sayısı	SGK Muaf / İstisna Sayısı	Gelir Vergisi Matrahı Toplamı	Asgari Ücret İstisna GV Tutarı Toplamı
1. Ay - Asgari Ücretli					
1. Ay - Diğer Ücretli					
2. Ay - Asgari Ücretli					
2. Ay - Diğer Ücretli					
3. Ay - Asgari Ücretli					
3. Ay - Diğer Ücretli					

(*) Vergi beyanını aylık olarak yapanlar sadece 1 inci ay için bilgi girişi yapmalıdır.
 (**) Gelir vergisi muaf/istisna ve SGK muaf istisna dahil toplam çalışan sayısı bildirilmelidir.
 (***) Asgari Ücret İstisna GV Tutarı Toplamı hariç.
 (****) Asgari Ücret İstisna DV Tutarı Toplamı hariç.

TAHAKKUKA ESAS İCMAL CETVELİ

Matrah	
Tahakkuk Eden	
Mahsup	
Tecil Edilecek Tutar	
Ödenecek Vergi	
İade Edilecek	
Ödenecek Damga Vergisi	

4.2.1.5. SGK Bildirimleri

5510 sayılı SSGSS Kanunun 4/1/a bendi kapsamında çalışan sigortalılara ait bilgilerin beyan edildiği bölümdür.

Görsel 4.6: BDP SGK Bildirimleri Ekranı

Beyanname Düzenleme Programı

Düzenle Kayıtlar Paketleme Yardım

Beyanname2 - MUHSGK_14

Genel Bilgiler Vergiye Tabi İşlemler Ödemeler Vergi Bildirimi SGK Bildirimleri Düzenleme Bilgileri Ekler

SİGORTALI ÇALIŞAN BİLGİLERİ

Aşağıdaki kutucuk sadece düzeltme beyannamelerinde işaretlenmelidir.

☐ Bu döneme ilişkin önceki beyannamemde/beyannamelerimde beyan ettiğim sigortalı çalışan bilgilerinin, aşağıdaki tabloda yapmış olduğum değişiklik ve eklemeler dışında aynı olduğunu beyan ederim.

T.C. Kimlik No Bul

Belgenin Mahiyeti (Asıl/Ek/İptal)	Belge Türü	Düzenlemeye Esas Kanun No	Yeni Ünite Kodu	Eski Ünite Kodu	İşyeri Sıra Numarası	İl Kodu	Alt İşveren Numarası

* Yukarıdaki tablo, ilgili dönem için verilen ilk beyannamede tüm çalışanlara ilişkin bilgileri içermelidir.

* Düzeltme beyannamelerinde bu tabloya sadece iptal edilmek, değiştirilmek veya yeni eklenmek istenilen bilgiler varsa yazılmalıdır.

** Sağlık kurulu raporu onaylanmış ve engellilik indiriminden faydalanabileceği işverene bildirilmiş olan çalışanların çalışma gücü kayıp oranı buraya yazılacaktır.

***193 sayılı Kanunun 23/18 maddesi kapsamında uygulanan istisna nedeniyle, ilgili ayda geçerli olan asgari ücretin istisna vergi tutarı yazılacaktır. Hesaplanan verginin asgari ücretin vergi tutarından düşük olması halinde ise buraya hesaplanan vergi tutarı yazılacaktır.

**** Bu alana, hesaplanan gelir vergisinden 193 sayılı Kanunun 23/18 maddesi kapsamında ilgili aydaki asgari ücret istisna vergi tutarı düşüldükten sonra kalan gelir vergisi yazılacaktır.

*****İlgili ayda geçerli olan brüt asgari ücrete isabet eden damga vergisi tutarı yazılacaktır. İlgili aydaki brüt ücretin brüt asgari ücret tutarından düşük olması halinde düşük olan brüt ücrete isabet eden damga vergisi buraya yazılacaktır.

***** İstisna sonrası kesilen damga vergisi yazılacaktır.

Hak Edilen Ücret Topamları	
Prim, İkramiye ve Bu Nitelikteki İstihkak Topamları	
Gelir Vergisi Matrahı Topamları	
Hesaplanan Gelir Vergisi Topamları	
Asgari Ücret İstisna GV Topamları	
Gelir Vergisi Kesintisi Topamları	
Asgari Ücret istisna DV toplamı	
Damga Vergisi Kesintisi Toplamı	

4.2.1.6. Düzenleme Bilgileri

Düzenleme Bilgileri kulakçığı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm vergi sorumlusuna ait bilgileri, ikinci bölüm ise düzenleyene ait bilgileri içermektedir.

Görsel 4.7: BDP Düzenleme Bilgileri Ekranı

Beyanname Düzenleme Programı

Düzenle Kayıtlar Paketleme Yardım

Beyanname2 - MUHSGK_14

Genel Bilgiler Vergiye Tabi İşlemler Ödemeler Vergi Bildirimi SGK Bildirimleri **Düzenleme Bilgileri** Ekler

Vergi Sorumlusunun

☒ Vergi Sorumlusu ☐ Diğer

Vergi Kimlik Numarası (T.C. Kimlik No) [] Vergi Kimlik Numarası ###-##-### ...

Soyadı (Unvanı) []

Adı (Unvanın Devamı) []

Ticaret Sicil No []

E-Posta Adresi []

İrtibat Telefon No [] [] [] [] [] []

Beyannameyi Düzenleyen

Vergi Kimlik Numarası (T.C. Kimlik No) [] Vergi Kimlik Numarası ###-##-### ...

Soyadı (Unvanı) []

Adı (Unvanın Devamı) []

Ticaret Sicil No []

E-Posta Adresi []

İrtibat Telefon No [] [] [] [] [] []

4.2.1.7. Ekler

Ekler bölümü; GVK Geçici 72. Madde Kapsamında Yapılan Sporcu Teşvikine İlişkin Bildirim, 6550 Sayılı Kanun Kapsamında Bildirim, Yurt Dışına Hizmet Veren İşletmelerde İndirim Uygulamasına İlişkin Bildirim, Serbest Bölgelerde Gelir Vergisi

İstisnasına İlişkin Bildirim, 4691 Sayılı Kanun Kapsamında Bildirim, Yeraltı Maden İşletmeleri Bildirimi, Ar-Ge Kapsamında Gelir Vergisi Stopajı Teşvikine İlişkin Bildirim ve Kültür Yatırımları ve Girişimlerine İlişkin Bildirim bölümlerinden oluşmaktadır.

Görsel 4.8: BDP Ekler Ekranı

Beyanname Düzenleme Programı

Düzenle Kayıtlar Paketleme Yardım

Beyanname2 - MUHSGK_14

Genel Bilgiler Vergiye Tabi İşlemler Ödemeler Vergi Bildirimi SGK Bildirimleri Düzenleme Bilgileri Ekler

G.V.K. Geçici 72, Madde Kapsamında Yapılan Gelir Vergisi Tevkifat Tutarlarına İlişkin Bildirim 6550 Sayılı Kanun Kapsamında Bildirim

İşyeri Bilgileri Yurt Dışına Hizmet Veren İşletmelerde İndirim Uygulamasına İlişkin Bildirim (G.V.K. Madde 33)

Serbest Bölgelerde Gelir Vergisi İstisnasına İlişkin Bildirim 4691 Sayılı Kanun Kapsamında Bildirim Yeraltı Maden İşletmeleri Bildirimi

Ar-Ge Kapsamında Gelir Vergisi Stopajı Teşvikine İlişkin Bildirim Kültür Yatırımları ve Girişimlerine İlişkin Bildirim

Bildirim Kapsamında Bulunan İşyerlerine İlişkin Bilgiler

Bulunduğu İl İlçe	İlgili Vergi Dairesi	Çalıştırılan Toplam İşçi Sayısı	SSK İşyeri Sicil Numarası	İşyerinin Adresi

Terkin Edilecek Tutarla İlişkin Bilgiler

Çalışanın Adı Soyadı	Çalışan TC Kimlik Nosu (a)	İşe Başlama Tarihi (b)	Çalışmaya İlişkin Brüt Ücret Tutarı Toplamı (c)	Ar-Ge, Yenilik veya Ta Faaliyeti Kapsamında Çalışmaya İlişkin Ücret Matrahı (*)

TOPLAM

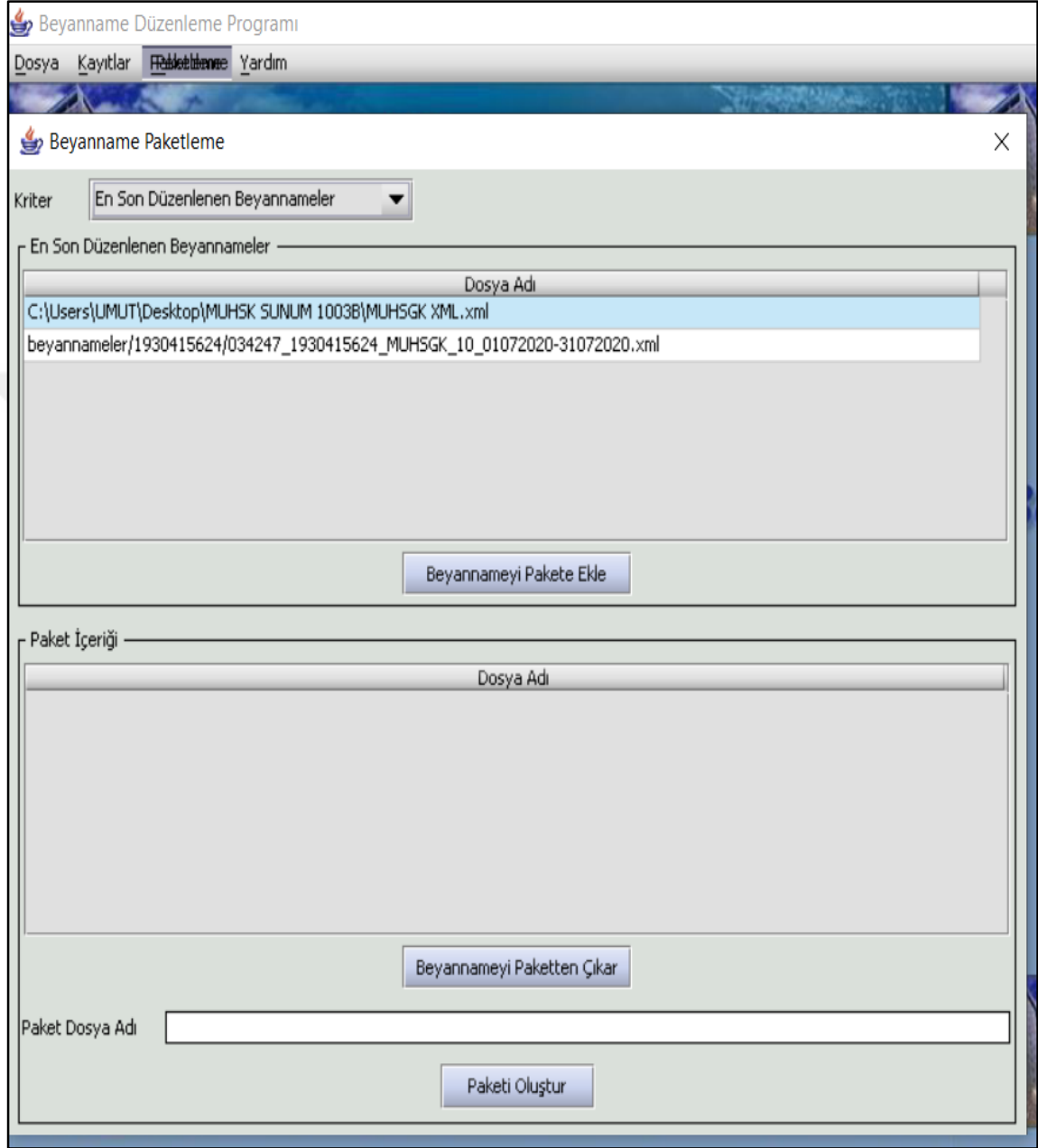
** Bu satıra, teşvik kapsamındaki çalışmalara ilişkin ücret matrahı yazılacaktır.
 ***193 sayılı Gelir Vergisi Kanunun 23 üncü maddesinin birinci fıkrasına eklenen (18) numaralı bent kapsamında istisna uygulandıktan sonra kalan gelir vergisi (Çalışanın teşvik kapsamında olmayan ücretinin bulunması halinde ise toplam verginin teşvik kapsamındaki çalışmaya isabet eden kısmı) buraya yazılacaktır
 **** Bu satırlar toplamı muhtasar beyannamenin vergiye tabi işlemler bölümünde yer alan "Ücret Ödemeleri Üzerinden Yapılan Tevkifatın 5746 Sayılı Kanunun Gereği Terkin Edilen Tutarı" bölümüne aktarılacaktır.
 ***** Doktoralı olanlar ile desteklenecek program alanlarından birinde en az yüksek lisans derecesine sahip olanlar bu satıra yazılacaktır.
 ***** Yüksek lisanslı olanlar ile desteklenecek program alanlarından birinde lisans derecesine sahip olanlar bu satıra yazılacaktır.
 ***** Terkin oranı %100 olarak sadece 6785 sayılı Olağanüstü Hal İlan Edilmesi Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararı kapsamında belirlenen illerde yer alan Ar-Ge ve tasarım merkezlerinde çalışan personel için olağanüstü hal süresince seçilebilir.

4.2.1.8. Paketleme

Beyanname dosyaları farklı platformlar kullanılarak oluşturulabilir. Hazırlanan dosya önce xml formatında kaydedilir. Ardından dosya sıkıştırılarak paketlenir. Dosyanın Gelir İdaresi başkanlığına gönderilebilmesi için İnternet Vergi Dairesi kullanılır. İlgili sayfada beyanname işlemleri bölüne daha önceden kurumdan temin edilen kullanıcı

kodu, parola ve şifre kullanılarak girilir, ardından daha önce paketlenen beyanname dosyası seçilerek sisteme yüklenir ve gönderilir (GİB, 2020, s. 36-37).

Görsel 4.9: BDP Paketleme Ekranı

4.2.2. Örnek Ücret Gelir Beyan Tahakkuku

Ar-Ge ve Tasarım Merkezi, Teknoloji Geliştirme Bölgesi ve Tekmer'de çalışarak ücret geliri elde eden hizmet erbabının yasal bildirimleri muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ile gerçekleştirilmektedir.

Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi ile bildirim yapılması sonucu sistem tarafından tek beyanname ve iki farklı tahakkuk fişi üretilmektedir. Bunlar birisi vergileri diğeri ise SGK primi ve teşvikleri içermektedir.

4.2.2.1. Ücret Tahakkuk Fişi

Görsel 4.10: Ücret Gelirinin Beyanına İstinaden Oluşan Tahakkuk Fişi

TAHAKKUK FİŞİ						
T.C HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI İSTANBUL			İLİ VD. BAŞKANLIĞI VERGİ DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ		 2 0 2 4 0 5 2 6	
VERGİ KİMLİK NUMARASI SOYADI (UNVANI) ADI				MAKİNA NO SIRA NO		
Ana Vergi Kodu 0095 ÜCRETLERE İLİŞKİN MUHTASAR VE PRİM HİZMET BEYANNAMESİ				ADRES		
Kabul Tarihi	Vergilendirme Dönemi	Düzenleme Tarihi				
26/05/2024	04/2024-04/2024	26/05/2024				
TÜRÜ	MATRAH	ORAN	TAHAKKUK EDEN	MAHSUP EDİLEN	ÖDENECEK OLAN	VADESİ
0095 ÜCRT	75.812.256,57		5.931.312,58	0,00	5.931.312,58	26/05/2024
1046 TDMG	0,00		254.899,05	0,00	254.899,05	26/05/2024
1048 5035	0,00		365,50	0,00	365,50	26/05/2024
TOPLAM					6.186.577,13	
İşlem Türü 0010 Thk Türü 9000 YALNIZ ALTIMİLYON YÜZSEKSENALTIBİN BEŞYÜZYETMİŞYEDİ TL ONÜÇ Kr .dir						

Vergi tahakkuk fişi incelendiğinde mükellefe ait bilgiler, vergi dairesine ait bilgiler, tahakkuk'un dönemine ait bilgiler, tahakkukun türüne ait bilgiler, tahakkuk tutarları ve ödemenin vadesinin yer aldığı görülmektedir.

4.2.2.2. SGK Prim Tahakkuk Fişi

Görsel 4.11: SGK Prim Tahakkuku Sonrası Oluşan Tahakkuk Fişi

 T.C. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI SİGORTA PRİMLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TAHAKKUK FİŞİ (5510) ASIL Belge türü:01/05510 20.06.2024 11:21				
ADRES: Kullanıcı / Makine No : Sıra No / Fiş numarası : Sicil No : Unvanı : SGM(kod-ad) : SGK SOSYAL GÜVENLİK MERKEZİ BELGE KABUL TARİHİ : 26.05.2024 AİT OLDUĞU YIL / AY : 2024/04				
No	AÇIKLAMA	PRİME ESAS KAZANÇ TUTARI	PRİM ORANI %	PRİM TUTARI
1	KISA VADELİ SİGORTA KOLLARI PRİMİ	1.898.686,25	2,00	37.973,73
2	MALÜLLÜK YAŞLILIK VE ÖLÜM SİG. PRİMİ	1.898.686,25	20,00	379.737,25
3	GENEL SAĞLIK SİGORTASI PRİMİ	1.898.686,25	12,50	237.335,78
4	İŞSİZLİK SİGORTASI PRİMİ	1.898.686,25	3,00	56.960,59
TOPLAM PRİM				655.046,76
05510 SAYILI KANUNDAN DOĞAN PRİM İNDİRİMİ				94.934,31
KİŞİ SAYISI:	27	NET PRİM TUTARI		560.112,45
GÜN SAYISI:	783	İŞSİZLİK TUTARI		56.960,59
ÖDENECEK NET TUTAR				617.073,04

Sayfa içeriği bilgilerle ilgili uyumsuzluk halinde Kurum kayıtları esastır.

SGK prim tahakkuk fişi incelendiğinde, işverene ait bilgiler, hangi sigorta kolundan ne kadar prim tahakkuk ettiğine dair bilgiler ve ilgili kanunlardan doğan teşvik tutarlarının yer aldığı görülmektedir

4.2.2.3. Teknoloji Geliştirme Merkezi SGK Prim Tahakkuk Fişi

Görsel 4.12: TGB'lerde SGK Prim Tahakkuku Sonrası Oluşan Tahakkuk Fişi

T.C. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI SİGORTA PRİMLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TAHAKKUK FİŞİ (5510) ASIL Belge türü: 12.06.2024 13:39		Dikkat Bildirim Onaylı <u>DEĞİLDİR</u>		
ADRES: Kullanıcı / Makine No : Sıra No / Fiş numarası : Sicil No : Unvanı : SGM(kod-ad) : BELGE KABUL TARİHİ : ONAYSIZ AİT OLDUĞU YIL / AY : 2024/05				
No	AÇIKLAMA	PRİME ESAS KAZANÇ TUTARI	PRİM ORANI %	PRİM TUTARI
1	KISA VADELİ SİGORTA KOLLARI PRİMİ	5.319.834,24	2,00	106.396,68
2	MALULLUK, YAŞLILIK VE ÖLÜM SİG. PRİMİ	5.319.834,24	20,00	1.063.966,85
3	GENEL SAĞLIK SİGORTASI PRİMİ	5.319.834,24	12,50	664.979,28
4	İŞSİZLİK SİGORTASI PRİMİ	5.319.834,24	3,00	159.595,02
TOPLAM PRİM				1.835.342,81
05746 SAYILI KANUNDAN DOĞAN PRİM İNDİRİMİ				412.287,15
05510 SAYILI KANUNDAN DOĞAN PRİM İNDİRİMİ %5				265.991,72
KİŞİ SAYISI: 75	NET PRİM TUTARI			1.157.063,94
GÜN SAYISI: 2172	İŞSİZLİK TUTARI			159.595,02
ÖDENECEK NET TUTAR				1.316.658,96

Sayfa içeriği bilgilerle ilgili uyumsuzluk halinde Kurum kayıtları esastır.

4.2.2.4. Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinde SGK Prim Tahakkuk Fişi

Görsel 4.13: Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinde SGK Prim Tahakkuku Sonrası Oluşan Tahakkuk Fişi

 T.C. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI SİGORTA PRİMLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TAHAKKUK FİŞİ (5510) ASIL Belge türü:01/05746 20.06.2024 11:18				
ADRES: Kullanıcı / Makine No : Sıra No / Fiş numarası : Sicil No : Unvanı : SGM(kod-ad) : BELGE KABUL TARİHİ : 17.05.2024 AİT OLDUĞU YIL / AY : 2024/04				
No	AÇIKLAMA	PRİME ESAS KAZANÇ TUTARI	PRİM ORANI %	PRİM TUTARI
1	KISA VADELİ SİGORTA KOLLARI PRİMİ	797.316,05	2,00	15.946,32
2	MALÜLLÜK YAŞLILIK VE ÖLÜM SİG. PRİMİ	797.316,05	20,00	159.463,21
3	GENEL SAĞLIK SİGORTASI PRİMİ	797.316,05	12,50	99.664,50
4	İŞSİZLİK SİGORTASI PRİMİ	797.316,05	3,00	23.919,48
TOPLAM PRİM				275.074,03
05746 SAYILI KANUNDAN DOĞAN PRİM İNDİRİMİ				61.791,99
05510 SAYILI KANUNDAN DOĞAN PRİM İNDİRİMİ %5				39.865,81
KİŞİ SAYISI:	25	NET PRİM TUTARI		173.416,23
GÜN SAYISI:	460	İŞSİZLİK TUTARI		23.919,48
ÖDENECEK NET TUTAR				197.335,71

Sayfa içeriği bilgilerle ilgili uyumsuzluk halinde Kurum kayıtları esastır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ VE ÖNERİLER

Gelişmiş ülkelerin birçoğu teknoloji ve inovasyona önemli yatırımlar yapmaktadır. Günümüzde refah ekonomisi ve teknolojik gelişim paralel olarak ilerlemektedir. Ar- Ge faaliyetleri, devletler ve şirketler için artık kalıcı bir gündem maddesidir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, ekonomik yapıları ve politik durumları, Ar-Ge faaliyetlerinin kapsamı ve bu faaliyetlerin desteklenmesi sürecinde belirleyici olan en önemli faktörlerdendir.

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin ortaya çıkışı sanayi kuruluşları ile üniversitelerin iş birliğine dayanmaktadır. Bazı kaynaklarda üniversite ve sanayi iş birliğinin, sanayi devrimi ve öncesi döneme dayandığı belirtilmektedir. Literatür taraması yapıldığında Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin dünyada farklı isimler ile anıldığı görülmektedir.

1970 sonrası dünya genelinde yaşanan petrol krizi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan işsizlik ülkelerin ana gündemi olmuştur. Ülkeler tarafından ortaya çıkan bu işsizliğe çözüm bulabilmek için teknoloji üzerine yoğunlaşmıştır. 1970 sonrası dönemde üniversite ve sanayi iş birliği artarak devam etmiş ve bugünkü teknoloji geliştirme bölgelerinin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır.

Ülkemizde teknoloji geliştirme bölgelerini desteklemek amacıyla 2001 yılında 4691 sayılı Kanunun yayımlanmıştır. İlerleyen süreçte Ar-Ge faaliyetlerinin teknoloji geliştirme bölgelerinde sıkışıp kalmaması için 2008 yılında 5746 sayılı Kanun yayımlanmış ve 2008 yılında Ar-Ge faaliyetlerinin, 2016 yılında ise Tasarım faaliyetlerinin işletme içerisinde de yürütülebilmesi ve desteklenebilmesinin önü açılmıştır. Ayrıca pandemi süreci ile birlikte yapılan düzenlemeler kapsamında uzaktan çalışma yöntemi ile Ar-Ge çalışmalarının bölge ve merkezler dışında da yürütülebilmesine imkân tanınmıştır.

Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve TEKMER'ler amaç olarak benzer nitelikli yapılardır. Bu yapıların temel amacı Ar-Ge çalışmaları sonucu ortaya inovatif, yüksek katma değerli ve stratejik ürünler koymak, maliyet avantajı sağlamak veya ürünü sürdürülebilir kılmaktadır.

Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesinde dünya örnekleri incelendiğinde Çin ve Kanada hariç (çok sınırlı olmak kaydıyla) yerli veya yabancı yatırımcı ayırımı yapılmadan desteklerin sağlandığı görülmektedir. Ülkelere göre Ar-Ge faaliyetlerinin

desteklenmesinde kullanılan araçlar değişiklik gösterebilmektedir. Bazı ülkelerde teşviklerin uygulaması faydalanan şirketin büyüklüğüne göre değişebilmektedir (İngiltere) fakat genel olarak işletme büyüklüğü uygulamada dikkate alınmamaktadır. Ar-Ge faaliyetlerinin geliştirilmesi amacıyla sağlanan teşviklerin içeriği ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre farklılık arz etmektedir. Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesinde verginin tamamı istisna olarak uygulanabildiği gibi hesaplanan vergiden daha fazla desteğin sağlandığı uygulamalar da karşımıza çıkmaktadır (Çin, İngiltere). Federal hükümet sistemini benimseyen bazı ülkelerde ise teşvik uygulamaları eyaletlere göre farklılık arz edebilmektedir (Kutbay ve Öz, 2021, s. 45-46).

Ülkemizde Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Tekmer'lerde çok fazla sayıda kişi çalışmakta ve ücret geliri elde etmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yayımlanan istatistikler incelendiğinde Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinden daha fazla personelin çalıştığı bir başka ifade ile TGB'lerin istihdama daha fazla katkı sunduğu görülmektedir.

Ücret gelirinin hesaplanması, muhasebeleştirilmesi ve ilgili kurumlara bildirilmesi ayrı bir usule tabidir. İlgili yasal düzenlemelerde bu usulü uyulmaması durumu çeşitli müeyyidelere tabi tutulmuştur.

Uygulamada Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Tekmer'lere ilişkin birçok destek, teşvik ve indirim bulunmaktadır. Her modele ilişkin özellikli durumlar ve bazı farklılıklar olsa da bahse konu desteklerin birçoğunun benzer nitelikte olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Ar-Ge faaliyetlerini desteklemek amacıyla ilgili Bakanlıklar tarafından verilen destekler, teşvikler ve istisnalar, ücret gelirinin hesaplanması, vergilendirilmesi, prime tabi tutması, muhasebeleştirilmesi ve beyan sürecini karmaşık bir hale getirmiş durumdadır.

Sağlanan desteklerden faydalanmak isteyen işletmelerin çokluğu nedeniyle birçok TGB de yer bulunamamaktadır. Buna ilave olarak yine sağlanan desteklerden faydalanmak isteyen birçok müteşebbis Ar-Ge veya Tasarım Merkezi kurmak istemektedirler. Bu şirketlerin bir kısmı ise Ar-Ge ve inovasyon ile ilgilenmemekte, tamamen desteklerden faydalanma motivasyonu ile hareket etmektedir. Bu durum gerçek anlamda Ar-Ge ve inovasyon çalışmaları yapan şirketlerin kamu kaynaklarına erişimini engellemekte dolayısıyla süreci olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda ilgili kurum

ve kuruluşlar tarafından, verilen desteklerin sıkı bir şekilde denetlenmesi suistimallerin önüne geçilmesi adına önem arz etmektedir.

Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Tekmer'lerde elde edilen ücret gelirine ilişkin muhasebe kayıtları, MSUGT, BOBİ FRS ve Tam Set TMS/TFRS ve Gelir İdaresi Başkanlığı'nın ilgili özelgeleri dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Bu çalışmada Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Tekmer'de çalışan hizmet erbabının elde etmiş olduğu ücret gelirinin hesaplanması, vergilendirilmesi, prime tabi tutması, muhasebeleştirilmesi ve beyan edilme usulü örnek hesaplamalar ve örnek muhasebe kayıtları ile detaylıca irdelenmiştir.

Uygulamada Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Ar-Ge Merkezi, Tasarım Merkezi ve Tekmer'lerin karşılaştıkları birçok sorun mevcuttur. Bu sorunları ana hatları ile finansman eksikliği, nitelikli insan kaynağı eksikliği, bürokratik engeller, mevzuat yetersizliği, fiziki mekan yetersizliği, network eksikliği ve koordinasyon eksikliği olarak sayabiliriz.

TGB faaliyetlerini iyileştirmek için şu öneriler yapılabilir: Aktif Ar-Ge ile uğraşmayan şirketler girişte elemine edilmeli, yerleşik şirketlere finansal teşvikler sunulmalı, araştırma ekipmanları ve altyapı sağlanmalı, şirketlerin bilim, eğitim ve iş dünyası (uluslararası yapılar dahil) ve kamu kurumları ile etkileşimi teşvik edilmeli, bilimsel sonuçların aktif bir şekilde ticarileştirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca araştırma sonuçlarının etkin bir şekilde ticarileştirilmesi ve büyük ölçekli yatırımların sağlanması için TGB'lerin konumu şu gereksinimleri karşılamalıdır: Yeterli sayıda vasıflı iş gücüne erişim, üniversiteler ve diğer eğitim kurumlarının (meslekî ortaöğretim dahil) varlığı ve uluslararası havaalanı, demiryolu veya su yolu lojistiği (bir ulaşım merkezi erişimi tercih edilir). TGB'nin fiziksel büyüklüğü ile başarısı arasında doğrudan bir ilişki yoktur. Günümüzde orta ve küçük ölçekli TGB'ler ağırlıktadır, ancak bu durum genellikle büyük bir alanı sürdürmenin yüksek maliyetinden kaynaklanmaktadır. Çoğu TGB devlet desteği almaktadır. TGB'lerin mimarisi genellikle iki türe ayrılabilir bunlar; “belirgin sınırları ve tek tip bir tarzı olan düzenli bölgeler” ve “bölgelerin veya binaların dış görünüm ve düzenine ilişkin net bir ayrımın veya gereksinimlerin olmadığı düzensiz yapılar”. Yapılandırılmış bölgelerdeki TGB'ler daha geniş bir hizmet yelpazesi sunar ve yerleşik statüsü için daha katı kriterlere sahiptir (Tyurina vd., 2017:394-395).

Bunlara ilave olarak Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Ar-Ge Merkezi, Tasarım Merkezi Ve Tekmer’lerde yaşanan bazı sorunlara ilişkin atılması gereken adımları şöyle sıralayabiliriz;

Ar-Ge faaliyetlerine ilişkin dağınık olan mevzuatın tek çatı altında toplanması ve karmaşık olan mevzuat dilinin sadeleştirilmesi gerekmektedir.

Birden fazla gerçek veya tüzel kişiliklerin bir araya gelerek Ar-Ge ve Tasarım Merkezi kurabilmesine imkân tanınması ve bütün tarafların aynı destekten faydalanabilmesine imkân sağlanması gerekmektedir.

Ücret matrahı ve sigorta primine esas kazancın tespitinde yaşanan mevzuat ve yorum farklılıklarının ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi gerekmektedir.

Uzaktan çalışma sürecinde 6331 sayılı Kanun başta olmak üzere çalışma mevzuatında yer alan bazı yükümlülükler karşısında işletmeler zorda kalmaktadır. Uzaktan çalışma kapsamında bir takım yeni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

TGB’ler başta olmak üzere Ar-Ge ve Tasarım merkezlerine giriş çıkış süreçlerinin kayıt altına alınması ve bu sürelerin diğer Ar-Ge dışı faaliyetlerden ayrıştırılmasında emek ve zaman kayıpları yaşanmakta, işlemin düzenliliği ve yoğunluğu bazı bildirimlerde hataya sebep olmaktadır.

Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerinin yürütümünde sanayi ve üniversite iş birliği istenilen düzeyde sağlanamamaktadır.

Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Ar-Ge Merkezi, Tasarım Merkezi ve Tekmer’lerde faaliyet gösteren işletmelerin azımsanamayacak kadar kısmı kamu teşviklerini almak için Ar-Ge faaliyetinde bulunmaktadır. Oysaki durum bunun tam tersi olmalıdır.

Bakanlık tarafından teşvik işlemlerinin uygulamasında “Desteklenecek Personeller” olarak nitelendirilen Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Biyokimya, Biyoteknoloji, Endüstriyel Tasarım, Endüstriyel Tasarım Mühendisliği, Metalurji ve Malzeme Mühendisliği, Moleküler Biyoloji ve Genetik bölümlerine ilave bölümler eklenmesi veya bu maddenin, diğer ihtiyaç duyulan bölümleri de kapsayacak şekilde tekrardan ele alınması gerekmektedir.

Ar-Ge harcamalarının GSYİH oranı gün geçtikçe artsa da yeterli düzeyde değildir. Bu oranın arttırılması önem arz etmektedir.

Ar-Ge ve Tasarım merkezlerinde yer alan “Destek Personeli” müessesesi amacının dışında kullanılmaktadır. Ar-Ge ve Tasarım faaliyeti ile ilgisi olmayan fakat işletmede yüksek ücret geliri elde eden C-Level yöneticilerin, 5746 sayılı kanun tarafından sağlanan desteklerden faydalanabilmesi için merkezlerden bildirildiği görülmektedir. Bu durumun sıkı denetlenmesi ve suistimallerin önüne geçilmesi önem arz etmektedir.

Tekmer veya TGB’lerin başarılı olabilmesi için bu müesseselerin birtakım unsurları birlikte barındırıyor olmaları gerekmektedir. Örneğin bölgenin veya merkezin kurulduğu yerdeki endüstrinin niteliksel ve niceliksel büyüklüğü, girişimci ve çalışan sayısı, alt yapının yeterlilik durumu, ilgili kurumlar ile olan koordinasyon ve iletişimin kalitesi başarıyı doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla Kamu kaynağının etkin kullanılabilmesi için yukarıda belirtilen şartların aynı anda sağlandığı durumlarda Tekmer veya TGB’ler kurulmalıdır.

Tekmer’lerin daha efektif ve sürdürülebilir olabilmesi için 4691 sayılı Kanunun sağlamış olduğu desteklerin tamamından faydalanması önem arz etmektedir. Aksi halde uydu kuluçka merkezlerinin varlığı, girişimcileri TGB ve Tekmer arasında kalmaya itmektedir.

Tekmer’lerde yer alan işletmeler arasında yeterli düzeyde iş birliği ve network ağı mevcut değildir. Bu durumun varlığı projelerin olgunlaştırılmasında ve teknoloji transferinde çeşitli zorluklara neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akgün, A. E. & Güner, M. (2022). *The importance and development of technoparks in Türkiye, national technology initiative* (1. Basım). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Akpınar, A. (2010). Türk toplumunda bahşiş. *Folklor/Edebiyat*, 16(63), 7-19.
- Alfin, M. J. (2023, 1 September). *Comparison of countries and tax rates in 2023: A guide to country comparisons*. Retrieved from: fintaxandorra.com.
- Ankara Kalkınma Ajansı. (2023, 24 Ağustos). Ar-Ge teşvikleri genel müdürlüğü teknoloji geliştirme bölgeleri sunumu. Erişim Adresi: https://ankaraka.org.tr/sites/default/files/article-.documents/Sanayi%20ve%20Teknoloji%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-%20Teknoloji%20Geli%C5%9Firme%20B%C3%B6lgeleri%20Sunumu_0.pdf.
- Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun. (2008, 12 Mart). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 26814).
- Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği. (2016, 10 Ağustos). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 29797).
- Arslan, C. (2016). *Ar-Ge tasarım ile teknokentlerde vergi ve muhasebe uygulamaları* (2. Basım). Ankara: Üç S Basım.
- Arslan, C. (2023). *Ar-Ge tasarım ile teknokentlerde vergi ve muhasebe uygulamaları* (4. Basım). Ankara: Anıl Matbaacılık.
- Avrupa Sosyal Şartı. (2024, 7 Ekim). Erişim Adresi: <https://www.anayasa.gov.tr/media/3680/avrupasosyalsarti.pdf>.
- Babür, M. (2023). *Teknopark mı TEKMER mi?* (2024, 18 Haziran). Erişim Adresi: <https://www.venterapartners.com/teknopark-mi-tekmer-mi/>.
- Bangalore. (2024, 8 September). Retrieved from: <https://www.hirist.tech/blog/silicon-valley-of-india-how-bangalore-became-the-thriving-tech-hub/>.
- Bayar, M. Ç. (2006). Gelir vergisi tarifesinde artan oranlılığın etkileri ve değerlendirilmesi. *E-Yaklaşım Dergisi*, 34, 239-268.
- Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2023, 12 Mart). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 32130).

- Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2021, 25 Aralık). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 31700).
- Bilen, C. İ. ve Güler, S. (2019). Tüm yönleriyle huzur hakkı. *Vergi Dünyası Dergisi*, 1(456), 141-151.
- Bilgin, O. ve Işık, H. B. (2022). Türkiye’deki teknoloji geliştirme bölgeleri üzerine tekno-ekonomik araştırmalar: Makale ve tezler üzerine bir içerik analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 49, 341-362.
- Birleşmiş Millet İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. (2025, 20 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/>
- Bulutoğlu, K. (1967). *Türk vergi sistemi* (1. Basım). İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Business Location Center Adlershof. (2024, 8 September) Retrieved from: <https://www.businesslocationcenter.de/en/zukunftsorte-en/adlershof>.
- Bülbül, Y. ve Özbay, R. D. (2011). *Teknoparklar - teknolojik bilginin ticarileşmesi* (1. Basım). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Cambridgeand. Cambridge Cluster. (2024, 8 September). Retrieved from: <https://cambridgeand.com/a-unique-ecosystem/cluster-map>.
- Cansız, M. (2017). *2023’e doğru Türkiye teknoparkları* (1. Basım). Ankara: Kalkınma Bakanlığı Yayınları.
- Çenberci, M. (1968). *İş kanunu şerhi* (1. Basım). Ankara: Güzel Matbaası.
- Çiray, U. (2012, 3 Haziran). *Ücret bordrosu*. Erişim Adresi: <https://www.alomaliye.com/2012/10/17/ucret-bordrosu/>.
- Damga Vergisi Kanunu. (1964, 11 Temmuz). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 11751).
- Demir, İ. C. (2018). Mükellef perspektifinden vergi tarifeleri: Türkiye örneği. *Sosyoekonomi*, 26(35), 11-26.
- Demiral, B. (2016). *Teknoparklarda faaliyet gösteren işletmelerin vergi istisna ve uygulamaları, Ar-Ge desteği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Devlet Memurları Kanunu. (1965, 23 Temmuz). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 12056).

- Devlet Planlama Teşkilatı. (1984, 20 Mart). *1985-1989 Beşinci beş yıllık kalkınma planı*. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Besinci-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani-1985-1989.pdf>.
- Dijital Vergi Dairesi. (2023, 24 Ağustos). *e-Beyanname*. Erişim Adresi: <https://ebeyanname.gib.gov.tr/download.html>.
- Eker, S. (2011). *Kobi'lerde teknolojik Ar-Ge çalışmalarının istihdam üzerine etkileri: Tekmer'lerde bir uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü. (2024, 1 Eylül). Taxation. Erişim Adresi: <https://www.oecd.org/tax/>.
- Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü. (2024, 2 Eylül). *Tax policy studies*. Erişim Adresi: <https://www.oecd.org/tax/>.
- Erkul, İ. ve Gökçek Karaca, N. (2004). *4857 sayılı İş Kanunu ve uygulaması* (1. Basım). Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Ernst, Y. (2015, 4 May). *Worldwide R&D incentives reference guide*. Retrieved from: <https://cy.andersen.com/news/rd-incentives-reference-guide/>
- Evren, Ö. K. (2011). *İş hukukunda ücret ve uygulaması* (9. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gelir İdaresi Başkanlığı Dijital Vergi Dairesi. (2024, 2 Eylül). Erişim Adresi: <https://dijital.gib.gov.tr/>.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı, Mükellef Hizmetleri Grup Müdürlüğü, 10/06/2011 tarih B.07.1.GİB.4.99.16.02-5746/3-43 sayılı Özelgesi. (2024, 12 Nisan). Erişim Adresi: <https://istanbul.gib.gov.tr/buyukmukellefler-vergi-dairesi-mudurlugu>.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2020, 26 Ağustos). *Muhtasar ve prim hizmet beyannamesi düzenleme kılavuzu 1003A*. Erişim Adresi: <https://ebeyanname.gib.gov.tr/muphb1.pdf>.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2023, 12 Aralık). Ankara VDB, 10.02.2023 T. E-38418978-125[4691-2022/3-76953 sayılı Özelgesi. Erişim Adresi: <https://www.gib.gov.tr/>.

- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2023, 7 Ekim). *Ücret geliri elde edenler için vergi rehberi*. Erişim Adresi: https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyanname_rehberi/2024/2024UcretGeliriVergiRehberi.pdf.
- Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 329). (2024, 30 Aralık). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 32768).
- Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2021, 25 Aralık). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 31700).
- Gelir Vergisi Kanunu. (1961, 6 Ocak). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 10700).
- Gökçek Karaca, N. (2021). *Bordro uygulama rehberi* (9. Basım). Bursa: MuhasebeTR: 40.
- Göktaş, S. ve Çil, Ş. (2003). *Açıklamalı-içtihatlı basın iş kanunu* (1. Basım). Ankara: Turhan Kitapevi.
- Güler, B. F. (2022). *Teknokentler, Ar-Ge merkezleri ve tasarım merkezleri: Karşılaştırmalı bir analiz* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Güven, E. ve Aydın, U. (2010). *Bireysel iş hukuku* (3. Basım). Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Güven, E. ve Aydın, U. (2017). *Bireysel iş hukuku* (5. Basım). Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- History of Income Tax. (2024, 2 Eylül). Erişim Adresi: https://en.wikipedia.org/wiki/Income_tax.
- Hu, T. S., Lin, C. Y., & Chang, S. L. (2005). Technology-based regional development strategies and the emergence of technological communities: A case study of HSIP, Taiwan. *Technovation*, 25(4), 367-380.
- Hürriyet. (2004, 9 Haziran). *Üniversite-sanayi buluşması*. Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/universite-sanayi-bulusmasi-39165822>.
- Internal Revenue Service History. (2024, 2 September). Retrieved from: <https://www.irs.gov/about-irs/irs-history>.
- Internal Revenue Service Tax. (2024, 1 April). Retrieved from: <https://www.irs.gov>.
- İktisat Sözlüğü. (2023, 9 Ağustos). *Akord sistemi nedir?*. Erişim Adresi: <https://www.iktisatsozlugu.com/tr/nedir/akord-sistemi/67>.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu. (1961, 12 Ocak). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 10705).

İlter Duman, H. E. (2019) *Tasarım yönetiminde Endüstri 4.0 ile değişen paradigmların belirlenmesi: Türkiye’de tasarım merkezine sahip olan firmalar üzerinden bir alan araştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

İnan, M. (2010). Türkiye’de kazanç vergisinden gelir ve kurumlar vergisine geçiş süreci: 1946–1960 dönemi. *Maliye Dergisi*, 158, 349-364.

İstanbul VDB’nin 17.02.2016 Tarih ve 62030549-120[89-2014/737] 13441 Sayılı Özelgesi. (2024, 10 Ekim). Erişim Adresi: <https://istanbul.gib.gov.tr/>.

İş Kanunu. (2003, 10 Haziran). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 25134).

İş Kanunu’na İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği. (2004, 6 Nisan). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 25425).

Kabataş Ertosun, A. (2023). *Değişim sürecindeki örgütlerde sinizm: Teknoloji geliştirme merkezleri (Tekmer) bünyesindeki işletmeler üzerinde bir araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Karakuş, G. (2021). Ar-Ge / tasarım merkezi nedir? Türkiye’de Ar-Ge ve tasarım merkezi kurulum sürecine ilişkin bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(3), 1381-1404.

Kocaeli VDB’nin 26.08.2011 Tarih ve 93767041-KVKK 2010/22-122 Sayılı Özelgesi. (2024, 11 Mart). Erişim Adresi: <https://kocaeli.gib.gov.tr/>.

Korkmaz, A. (2004), Bir sosyal politika aracı olarak Türkiye’de asgari ücret: 1951-2003. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 53-69.

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:1). (2007, 3 Nisan). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 26482).

Kutbay, H. ve Öz E. (2017). Türkiye ve seçilmiş ülkelerde Ar-Ge faaliyetlerine yönelik uygulanan vergi teşviklerinin karşılaştırılması. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 24(3), 783-802.

Kutbay, H. ve Öz, E. (2021) Seçilmiş ülkelerde Ar-Ge faaliyetlerine sağlanan vergi teşvikleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 67, 28-48.

- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı. (2024, 29 Haziran). *TEKMER Destek Programı*. Erişim adresi: <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/9102/tekmer-destek-programi>.
- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı. (2024, 29 Haziran). *Tarihçe*. Erişim Adresi: <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/7903/tarihce>.
- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı. (2024, 18 Haziran). *Tekmer*. (2024, 18 Haziran). Erişim Adresi: <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/tekmerlerimiz>.
- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Tekmer Destek Programı Uygulama Esasları. (2024, 3 Kasım). Erişim Adresi: <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/9102/tekmer-destek-programi>.
- Kükrer, C., & Mercan, A. (2023). Tax Benefits for Technoparks: The Perception of Selected Companies in Zafer Technopark Joint Stock Company. *Sosyoekonomi*, 31(57), 207-230.
- Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi Genel Tebliği (Sıra No:8). (2020, 4 Nisan). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 31089).
- Nadaroğlu H. (2000). *Kamu maliyesi teorisi* (1. Basım). İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Oğuzman, M. K. (1966). Gazetecilerin mesleki ve sosyal hakları ve bunların korunması. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 32(2), 858-883.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi. (2024, 24 Haziran). *ODTÜ teknokent hakkında*. Erişim Adresi: <https://odtuteknokent.com.tr/tr/hakkinda/odtu-teknokent-hakkinda-2.php>.
- Özcan, C. (2024, 16 Temmuz). *İşverenler SGK eksik gün bildirim yükümlülüğü ve risklerinin farkında mı?*. Erişim Adresi: <https://www.pwc.com.tr/tr/medya/kose-yazilari/celal-ozcan/isverenler-sgk-eksik-gun-bildirim-yukumlulugu-ve-risklerinin-farkinda-mi.html>.
- Sanayi ve Kalkınma Bakanlığı. TGB’lerdeki Girişimlere Yönelik Teşvikler. (2021, 11 Mayıs). Erişim Adresi: <https://www.yatirimadestek.gov.tr/pdf/assets/upload/>

dosyalar/detay_teknoloji_gelistirme_bolgelerindeki_girisimlere_yonelik_tesvikler.pdf.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2023, 29 Haziran). *28/02/2023 tarihli makam olur kararı*.

Erişim Adresi: https://agtm.sanayi.gov.tr/Agtm/AnnouncementDetail?YV_fJm_cnnrXMtnNIpQ6gdaR8vdUPzmO6kRJLf8F4Jdmg%253d=I5QOyVUMgy7XvbLWKeGgBA%253d%253d.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2024, 17 Nisan). *Ar-Ge, tasarım merkezleri ve teknoloji geliştirme bölgeleri (TGB)*. Erişim Adresi: <https://www.sanayi.gov.tr/ar-ge-tasarim-merkezleri-ve-tgb>.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2024, 30 Nisan). *Duyurular*. Erişim Adresi: <https://agtm.sanayi.gov.tr/>.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2025, 11 Mayıs). *İstatistik*. Erişim Adresi: <https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/istatistiki-bilgiler/mi0203011501>.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2025, 2 Şubat). *İstatistik Ar-Ge*. Erişim Adresi: <https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/istatistiki-bilgiler/mi0203011502>.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2025, 2 Şubat). *Tasarım merkezi*. Erişim Adresi: <https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/istatistiki-bilgiler/mi0203011503>.

Sarıkaya, H. (2020). *Gelir vergisi tarifelerinin ekonomik analizi (2003-2020)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Shenzhen National High-Tech Zone. (2024, 8 September). Retrieved from: https://www.sz.gov.cn/en_szgov/business/SpecialFunctionalAreas/content/post_11487609.html#:~:text=Shenzhen%20National%20High%2DTech%20Zone%2C%20located%20by%20Shenzhen%20Bay%20and,Ministry%20of%20Science%20and%20Technology.

Silikon Valley. (2024, 29 Haziran). Erişim Adresi: https://en.wikipedia.org/wiki/Silicon_Valley#cite_note-9.

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı 2020/20 Sayılı İşveren İşlemeleri Genelgesi. (2024, 26 Nisan). Erişim Adresi: <https://www.turmob.org.tr/mevzuat/Pdf/17769>.

- Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı. (2021, 25 Eylül). *2020 yılı sosyal güvenlik kurumu faaliyet raporu*. Erişim Adresi: <https://sgk.gov.tr/Politikalar/Kurumsal/b55336ad-0af5-4e78-a7c5-79734c4c476f/>.
- Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı. (2022, 25 Eylül). *2021 yılı sosyal güvenlik kurumu faaliyet raporu*. Erişim Adresi: <https://sgk.gov.tr/Politikalar/Kurumsal/b55336ad-0af5-4e78-a7c5-79734c4c476f/>.
- Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı. (2023, 25 Eylül). *2022 yılı sosyal güvenlik kurumu faaliyet raporu*. Erişim Adresi: <https://sgk.gov.tr/Politikalar/Kurumsal/b55336ad-0af5-4e78-a7c5-79734c4c476f/>.
- Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı. (2024, 25 Eylül). *2023 yılı sosyal güvenlik kurumu faaliyet raporu*. Erişim Adresi: <https://sgk.gov.tr/Politikalar/Kurumsal/b55336ad-0af5-4e78-a7c5-79734c4c476f/>.
- Sosyal Güvenlik Kurumu İstihdam Teşvikleri Daire Başkanlığı'nın 16/04/2019 tarih ve 5887210 sayılı Görüş Yazısı. (2024, 3 Aralık). Erişim Adresi: www.sgk.gov.tr.
- Sosyal Güvenlik Kurumu. (2024, 8 Eylül). *İşveren*. Erişim Adresi: <https://uyg.sgk.gov.tr/IsverenSistemi>
- Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği (2010, 12 Mayıs). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 27579).
- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu. (2006 16 Haziran). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 26200).
- Şen, H. ve Sağbaş, İ. (2016). *Vergi teorisi ve politikası* (1. Basım). İstanbul: Kalkan Matbaacılık.
- Taxfoundation. (2024, 2 September). *History of income tax in the U.S.* Retrieved from: <https://taxfoundation.org>.
- Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi. (2024, 8 Eylül). *Dünyada teknoparklar*. Erişim Adresi: [https://nkuteknopark.com.tr/dunyada-teknoparklar/#:~:text=UNDP%2C%20UNFSTD%2C%20UNIDO%2C%20ILO,%2C%20Guyana%2C%20Barbados\)%20say%C4%B1labilir](https://nkuteknopark.com.tr/dunyada-teknoparklar/#:~:text=UNDP%2C%20UNFSTD%2C%20UNIDO%2C%20ILO,%2C%20Guyana%2C%20Barbados)%20say%C4%B1labilir).
- Tekmer Destek Programı Uygulama Esasları. (2024, 9 Mart). Erişim Adresi: <https://webdosya.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/%C4%B0%C5%9EGEM>

-TEKMER/TEKMER/2023/TEKMER_Destek_Program%C4%B1_Uygulama_Esaslar%C4%B1_30.05.2023_(1).pdf.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile Ar-Ge veya Tasarım Merkezlerinde Çalışan Personelin, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun Geçici 2 nci Maddesinin Üçüncü Fıkrası ile 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü Maddesinin İkinci Fıkrasında Yer Alan ve Gelir Vergisi Stopajı Teşvikine Konu Edilen Toplam Çalışma Sürelerine Uygulanmak Üzere Söz Konusu Bölge ve Merkezler Dışında Geçirdikleri Süreler Bakımından Yüzde Yirmi Olarak Belirlenen Oranın, 31/12/2022 Tarihine Kadar Yüzde Elli Olarak Uygulanması Hakkında Karar. (2021, 17 Ekim). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 31631).

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile Ar-Ge veya Tasarım Merkezlerinde Çalışan Personelin Gelir Vergisi Stopajı Teşvikine Konu Edilmek Üzere Söz Konusu Bölge ve Merkezler Dışında Geçirebilecekleri Süreler Hakkında Karar. (2023, 20 Nisan). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 32169).

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2021, 3 Şubat). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 31384).

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu. (2001, 6 Temmuz). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 24454).

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği (2016, 10 Ağustos). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 29797).

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2022, 10 Şubat). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 31746).

Teknoloji Geliştirme Merkezi. (2024, 22 Nisan). *TEKMER nedir*. Erişim Adresi: [https://www.acibadem.edu.tr/arastirma/tekmer/tekmer-nedir#:~:text=Teknoloji%20Geli%C5%9Firme%20Merkezi%20\(TEKMER\)%3B,a%C4%9Flara%20kat%C4%B1l%C4%B1m%20gibi%20hizmetler%20sa%C4%9Flar](https://www.acibadem.edu.tr/arastirma/tekmer/tekmer-nedir#:~:text=Teknoloji%20Geli%C5%9Firme%20Merkezi%20(TEKMER)%3B,a%C4%9Flara%20kat%C4%B1l%C4%B1m%20gibi%20hizmetler%20sa%C4%9Flar).

TF. Research. (2024, 1 September). Retrieved from: <https://taxfoundation.org>.

TPC.Research. (2024, 1 September). Retrieved from: <https://www.taxpolicycenter.org>.

Tuna, O. ve Yalçıntaş, N. (2011). *Sosyal siyaset* (1. Basım). İstanbul: Filiz Kitabevi.

- Turhan, S. (1998). *Vergi teorisi ve politikası* (1. Basım). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Türk Borç Kanunu. (2021, 4 Şubat). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 27836).
- Türk Dil Kurumu. (2023, 4 Ağustos). *Araştırma ve geliştirme*. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>.
- Türk Dil Kurumu. (2024, 7 Temmuz). *Asgari*. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>.
- Türk Dil Kurumu. (2024, 9 Temmuz). *Huzur hakkı*. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>.
- Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği. (2009, 14 Eylül). Mevcut Ar-Ge düzenlemelerinde karşılaşılan sorunlar, çözüm önerileri ve başarılı ülke uygulamalarına ilişkin görüş belgesi. Erişim Adresi: <https://www.tusiad.org/tr/tum/item/2356-mevcut-ar-ge-duzenlemelerinde-karsilasilan-sorunlar--cozum-onerileri-ve-basarili-ulke-uygulamalarina-iliskin-gorus-belgesi>.
- Türkay, İ. (2020). *404 soru ve cevapla ücret ödemelerinin vergilendirilmesi* (1. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türkiye Cumhuriyeti 1961 Anayasası. (1961, 20 Temmuz). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 10859).
- Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası. (1982, 20 Ekim). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 17844).
- Türkiye Gençlik Birliği (2024, 29 Haziran). *Teknopark sayımız 102'ye ulaştı*. Erişim Adresi: <https://teknopark.sanayi.gov.tr/Agtn/AnnouncementDetail?YVfJmc nnr XMtnNIpQ6gdaR8vdUPzmO6kRjLf8F4Jdmg%253d=VpfwWiy0DdB5oIc2LjQ QXw%253d%253d>.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024, 17 Nisan). *Araştırma-geliştirme faaliyetleri araştırması*. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Arastirma-Gelistirme-Faaliyetleri-Arastirmasi-2021-45501>.
- Tyurina, I. O., Neverov, A. V., & Ulyanychev, M. A. (2017). Technoparks and science intensive production: An advanced experience, *RUDN Journal of Sociology*, 17(3), 387-398.
- Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun. (1981, 19 Mart). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 17284).

- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 26 No'lu Asgari Ücret Belirleme Yöntemi Sözleşmesi. (2024, 13 Aralık). Erişim Adresi: <https://www.ilo.org/tr/resource/26-nolu-asgari-ucet-belirleme-yontemi-sozlesmesi>.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 99 No'lu Asgari Ücret Tespit Mekanizması (Tarım) Sözleşmesi. (2024, 20 Aralık). Erişim Adresi: <https://www.ilo.org/tr/resource/99-nolu-asgari-ucet-tespit-mekanizmasi-tarim-sozlesmesi>.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Anayasası. (2024, 8 Kasım). Erişim Adresi: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@ilo-ankara/documents/publication/wcms_412382.pdf.
- United States National Library of Medicine (2013, 6 November). *Stanford and silicon valley*. Retrieved from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK158815/>.
- Vergi Usul Kanunu. (1961, 10 Ocak). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 10703).
- World Bank. (2024, 1 September). *The World Bank in Denmark*. Retrieved from: <https://www.worldbank.org/en/country/denmark>.
- Yargıtay 9. H.D. 2009/28347 E. 2011/1133 K. 28.01.2011 T. (2024, 10 Mart). Erişim Adresi: <https://www.fullegal.com/karar-arama/yargitay-kararlari/yargitay-9-hukuk-dairesi-20133325-esas-201371-5967775>
- Yargıtay 9.H.D. 25.06.2018 T., 2018/5764 E., 2018/13666 K. (2024, 11 Ekim). Erişim Adresi: <https://www.maviogluhukuk.com/haber/yirmi-dort-saatten-az-kullan-dirilmis-hafta-tatillerinin-kullandirilmamis-sayilmasi-gerektigi>.
- Yığın, Y. (2019, 26 Nisan). *Teknoloji geliştirme bölgelerinin ekonomiye katkısı ve vergilendirilmesi*. Erişim Adresi: <https://gcris.pau.edu.tr/bitstream/11499/26384/1/Yunus%20Y%C4%B1%C4%9F%C4%B1n.pdf>.
- Yıldız, H. D. ve Geyik, O. (2019). Düz oranlı vergilere bakış: Hall-Rabushka düz oranlı vergi modelinin incelenmesi *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(17), 162-179.
- Yurtseven, E. (2023, 22 Nisan). *Nedir bu TEKMER, Teknopark'tan farkı ne?*. Erişim Adresi: <https://www.linkedin.com/pulse/nedir-bu-tekmer-teknoparktan-fark%C4%B1-ne-erdem-yurtseven-zgvrf/>.

- Yurtseven, E. (2024, 22 Nisan). *Karşılaştırma*. Erişim Adresi: https://www.linkedin.com/posts/erdemyurtseven_sekt%C3%B6r-payda%C5%9Flar%C4%B1n%C4%B1n-da-faydalanaca%C4%9F%C4%B1n%C4%B1-umdu%C4%9Fum-activity-7115991385836519424-9xPy?utm_source=share&utm_medium=member_android.
- Yüzdelerden Toplanan Paraların İşleri Dağıtılması Hakkında Yönetmelik. (2004, 28 Şubat). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 25387).
- 2016/21 sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulamaları Genelgesi. (2025, 2 Şubat). Erişim Adresi: <https://www.alomaliye.com/2016/10/19/sgk-genelgesi-201621-kisa-vadeli-sigorta-kollari-islemleri/?srsltid=AfmBOorPo-rC6mIcozLg9l095Z4S0R ViprtERSprgfOq5Ho8g7WhJgnr>.
- 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun Geçici 2 nci Maddesinin Üçüncü Fıkrası ile 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü Maddesinin İkinci Fıkrasında Yer Alan Gelir Vergisi Stopajı Teşviki Kapsamında, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile Ar-Ge veya Tasarım Merkezlerinde Çalışan Personelin Toplam Sayısına veya Teşvikine Konu Edilen Toplam Çalışma Sürelerine Uygulanmak Üzere Söz Konusu Bölge ve Merkezler Dışında Geçirilen Süreler Bakımından Belirlenmiş Olan Oranın, 31/12/2023 Tarihine Kadar Yüzde Yetmiş Beş Olarak Uygulanması ile 16/10/2021 Tarihli ve 4625 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararının Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Karar (2022, 12 Temmuz). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 31899).
- 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme Ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun Genel Tebliği (Seri No: 4) (2016, 30 Eylül). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 29843).
- 6170 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2011, 12 Mart). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı 27872).

DİZİN

-4-

4691 Sayılı Kanun, 67, 100

-5-

5746 Sayılı Kanun, 16, 67

-A-

Almanya, 11, 30

Amerika, 4, 7, 30

Araştırmacı, 15, 19, 60, 63

Ar-Ge, i, ii, iv, v, 1, 2, 4, 6, 7, 10, 12,
13, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 24, 25,
58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67,
68, 69, 70, 71, 74, 76, 79, 85, 91, 92,
100, 101, 105, 107, 108, 109, 110,
111, 112, 113, 114, 115, 116, 120,
121, 123

-B-

BDP, xvii, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99,
100, 101

Beyanname, xvii, 34, 35, 36, 93, 100

-Ç-

Çin, 11, 13, 107

-D-

Damga Vergisi, xvii, 34, 46, 47, 48, 49,
50, 51, 59, 68, 71, 72, 80, 81, 82, 83,
84, 85, 86, 87, 88, 89, 113

Danimarka, 13, 30

Destek, 7, 15, 19, 22, 24, 48, 59, 60, 64,
67, 74, 111, 117

Destek Personelleri, 15, 19

-E-

Emekli Personel, 62, 66

-F-

Fransa, 13

-G-

Gelir Vergisi, xvii, 13, 24, 30, 32, 33,
34, 35, 36, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51,
58, 59, 60, 61, 63, 65, 67, 68, 69, 70,
71, 72, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87,
91, 99, 112, 115, 118, 120, 123

Gümrük Vergisi, 24, 59

-H-

Huzur Hakkı, 55, 71

-İ-

İstisna, 24, 49, 50, 51, 58, 59, 113

-K-

Kalkınma Planı, 5, 114

Kamu Personeli, 61, 64

KDV, xvii, 24, 58, 59

KOSGEB, xvii, 5, 21, 22, 23, 24, 60

Kurumlar Vergisi, xvii, 2, 24, 28, 58, 59,
116

-M-

MUHSGK, 91

Muhtasar ve Prim Hizmet

Beyanname, xvii, 34, 35, 90, 91,
102, 117

-P-

Prim, xvii, 21, 24, 34, 35, 44, 48, 59,
71, 72, 90, 91, 102, 103, 104, 105,
114, 117

-R-

R&D, vi, xvii, 12, 13, 114

Rusya, 13

-S-

SGK, xvii, 24, 32, 33, 34, 46, 50, 51,
56, 58, 59, 68, 71, 72, 80, 81, 82, 83,

84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 98,
102, 103, 104, 105

-Ş-

Şirket Ortakları, 61, 65

-T-

Tahakkuk, 50, 51, 102, 103, 104, 105
tam zaman eşdeğer, 12, 15, 18, 19, 20
Tasarım, i, ii, iv, v, 1, 2, 7, 8, 12, 15, 17,
18, 19, 20, 24, 25, 59, 60, 63, 67, 68,
69, 70, 74, 91, 101, 105, 107, 108,
109, 110, 111, 112, 115, 116, 120,
123
Tasarım Merkezi, i, ii, iv, v, 1, 15, 17,
18, 59, 60, 101, 108, 109, 110, 116
Tekmer, v, 5, 21, 22, 23, 24, 25, 59, 60,
101, 109, 110, 111, 114, 116, 117
Teknisyen, 15, 19, 60, 63, 67
Teknokent, 5, 6, 92
Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, v, 1, 2,
5, 6, 7, 73, 107, 108, 109, 113, 120,
123

Teşvik, 24, 44, 58, 59, 72

TGB, xviii, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 21, 25,
58, 59, 60, 64, 65, 66, 68, 104, 108,
110, 111, 121

TZE, xviii, 15, 19, 20, 21

-U-

Uzaktan Çalışma, 73

-Ü-

Ücret, i, ii, iv, v, xvii, 30, 31, 34, 35, 36,
38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47,
48, 49, 50, 51, 52, 53, 58, 59, 67, 68,
71, 72, 74, 79, 80, 82, 84, 85, 86, 87,
88, 89, 90, 91, 101, 102, 108, 110,
113, 114, 115, 116, 121, 122

-V-

Vergi Tarifesi, 28, 29, 30

-Y-

Yazılım, 8, 50, 58, 64, 74